

4 november 2011

Scoren
in de
rechts-
zaal

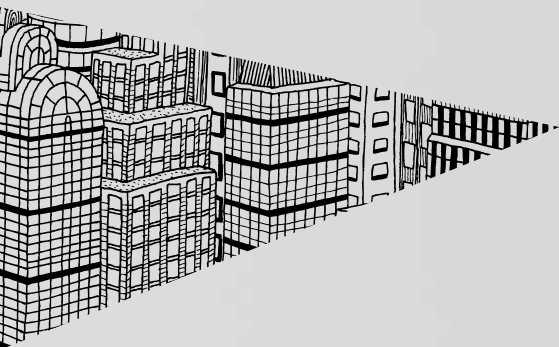
VERLEID DE RECHTER

Sdu UITGEVERS

NEDERLANDSE ORDE VAN ADVOCATEN

- » Hoe bescherm je verdachten in het strafproces?
 - » 'Liegende partij moet meer betalen'
- » Geen clementie bij nieuwe griffierechtenstelsel

Werken in het buitenland iets voor jou?

Holland Van Gijzen is voor de praktijkgroep Corporate & Commercial, met standplaats Amsterdam, op zoek naar een **gedreven advocaat-medewerker (m/v)** met drie à vier jaar relevante werkervaring die op termijn openstaat voor uitzending naar New York of Londen.

Kijk voor meer informatie op www.werkenbijhvg.nl bij de vacature "Advocaat-medewerker Corporate & Commercial (focus op internationaal Ondernemings-/Vennootschapsrecht)"

HOLLAND VAN GIJZEN
ADVOCATEN EN NOTARISSEN

Actualiteiten

9 De jacht op meester X

In het tuchtrecht wordt de advocaat aangeduid als mr. X – terwijl er in werkelijkheid maar één is: Dimitri Xanthopoulos, advocaat te Arnhem.

Omslagartikel

14 Wat rechters willen

Clown, tolk, of detective: hoe moet een advocaat zich opstellen en welke eigenschappen heeft hij nodig? Vijf rechters spreken.

Procederen

18 'Liegende partij moet meer betalen'

Paul Sluijter onderzocht hoe de proceskostenveroordeling kan worden gebruikt om verstorend procesgedrag te ontmoedigen.

Actualiteiten

- 2 Examen voor bestaande cassatieadvocaten
- 5 Matthijs Kaaks: Letter of Comfort
- 3 Van de deken: Against All Odds
- 4 Pleidooi voor elf arrondissementen
- 7 Pestman doet aangifte tegen premier Cambodja
- 11 Hoe bescherm je verdachten in een mediaproces?

Reactie

- 12 Gedragsregel inzake confraternele correspondentie moet anders

Strafrecht

- 24 Nemo tenetur-beginsel ook in het economisch strafrecht

Insolventierecht

- 26 Kroniek insolventierecht 2009-2010

Procederen

- 35 Rechters laten nauwelijks uitzonderingen toe in het nieuwe griffierechtenstelsel
- 37 Raad voor Rechtsbijstand moet proceskosten zelf kunnen verhalen

Rechter schrijft terug

- 39 Gevoelsmatig gemachtigd

Even opfrissen

- 41 Financieringsvoorboud koopcontract onroerende zaak

Kantoorartikelen

- 42 Wat doet een PSL precies?
- 43 Afrekencultuur

Opinie

- 45 Ambitieuze advocaat houdt zichzelf scherp

Transfers

- 47 Wie, wat, waar?

Uitspraken

- 51 Geschillencommissie
- 53 Uitspraken tuchtrecht

Colofon

91e jaargang
Verschijnt elke drie weken.

Het *Advocatenblad* is het officiële orgaan van de Nederlandse Orde van Advocaten en wordt uitgegeven door Sdu Uitgevers. De inhoud wordt samengesteld door de van de Orde onafhankelijke redactie, behalve Van de deken, Berichten van de Orde en Tuchtrecht

Redactie

mr. K.A. Boshouwers
mr. A. Groenewoud
dr. L. Hesselink
mr. J.T.C. Leliveld
mr. M.R. Maathuis
mr. R. Malewicz
mr. C.C. Oberman
mr. M.A.R.C. Padberg
mr. L.H. Rammeloo
mr. drs. Th.C. van Schagen

Eindredactie

Linus Hesselink

Redactionele bijdragen

Mailen naar:
l.hesselink@sdu.nl.
Informatie: Linus Hesselink,
070-335 35 74, 070-378 98 36
Het schrijven van redactionele bijdragen, max. 2000 woorden, levert per 500 woorden 1 opleidingspunt op.

Sdu Uitgevers

Gert Jan Schinkel (uitgever)
Sandra Kroon (directeur BU Legal & Tax)

Beeldredactie

Charlotte Helmer

Journalistieke redactie

Linus Hesselink, Hedy Jak,
Mark Maathuis en
Sabine Droogleevers Fortuyn

Medewerkers

Lex van Almelo,
Maarten Bakker (Cerberus),
Patrick van IJendoorn,
Tatiana Scheltema en
Trudeke Sillevius Smitt

Vormgeving

Dimdim, Den Haag

Correctie

Sandra Braakmann
Carlijn Urlings

Citeerwijze

Adv.bl. 2011-2, p.

Druk

Senefelder Misset,
Doetinchem

Digitaal archief

www.advocatenorde.nl,
met Balienetcertificaat

Advertenties

www.bereikdejurist.nl
Daniël Stoltz,
accountmanager
d.stoltz@sdu.nl,
Tel. 070-378 05 62
Inzendtermijn:

afl. 17: 11 november 2011

afl. 18: 2 december 2011

Abonnementen

Adreswijzigingen van
advocaten:
adres@advocatenorde.nl

Niet-leden betalen

€ 222,60 per jaarabonnement (incl. btw en verzendkosten) en voor de jaarband (€ 40). Studenten 50 procent korting, losse nummers: € 31,80 (incl. btw). Adreswijzigingen: Sdu Uitgevers klantenservice, telefoon 070-378 98 80, Postbus 20014, 2500 EA Den Haag, www.sdu.nl/service.

ISSN 0165-1331

Omslagfoto:
Simone Philipsen

HO
PRINT

Uitgeversverbond
Groep uitgevers voor
vak en wetenschap

Van de redactie

In de spotlights

Van de meer dan 125.000 klachten die de American Bar Association in 2009 ontving, resulteerde er 800 in schrapping van het tableau. Deze 'schamele 0.6 procent,' zo schreef de econoom Clifford Winston vorige maand op de opiniepagina van de *New York Times*, vormt het bewijs dat de beroepsgroep de regels die de cliënt zouden moeten beschermen, misbruikt om zelf uit de wind te blijven. Winstons oplossing om de markt van juridische dienstverlening – zoals deze tijd voorschrijft – transparant te maken, is 'het afschaffen van rechtenstudies en het *bar exam*.' Dat klinkt nog eens anders dan de Commissie Kortmann, die de beroepsopleiding hier juist wil verzwaren.

In eenzelfde jacht naar openheid pleitte tegelijkertijd een commissie die in opdracht van de Rechtbank Amsterdam de strafzaak tegen Geert Wilders evalueerde voor het integraal uitzenden van alle rechtszaken. De advocaat zou zo kunnen denken dat hij op dit moment onzichtbaar te werk gaat. Maar, zo blijkt uit onze rondgang langs vijf rechters, niets is minder waar. Elk woord wordt gewogen. Gebaren worden nauwlettend in de gaten gehouden.

Advocaten die beseffen dat ze ook zonder camera's al in de spotlights staan, kunnen met deze rechterlijke adviezen hun voordeel doen op het kanaal dat er voor de advocatuur werkelijk toe doet: de rechtszaal.

Mondeling examen voor bestaande cassatieadvocaten

Marc Ynzonides

Staatssecretaris Fred Teeven van Veiligheid en Justitie moet er bij de Orde op aandringen dat ook de bestaande cassatieadvocaten dienen te voldoen aan alle toetredings-eisen voor de civiele cassatiebalie. De Tweede Kamer heeft onlangs een motie van die strekking aangenomen. Verwacht wordt dat de staatssecretaris de motie zal uitvoeren. Wanneer de Orde aan het dringende verzoek van de bewindsman voldoet, moeten de ongeveer tachtig bestaande civiele cassatieadvocaten alsnog een mondeling toelatingsexamen doen. Het College van Afgevaardigden van de Orde had eerder

besloten dat dit niet nodig was. Marc Ynzonides van de Vereniging voor Civiele Cassatieadvocaten vindt dat toelatingsexamen voor 80-90 procent van de bestaande cassatieadvocaten 'vrij zinneloos'. De zittende cassatieadvocaten moeten bovendien wel gewoon aan alle andere nieuwe eisen voldoen. Hij vermoedt dat de motie is ingegeven door de wens om enkele cassatieadvocaten aan te pakken die nu slecht presteren. Ynzonides: 'Daarbij geldt echter dat je een regeling die is bedoeld voor velen, niet moet afstemmen op het gedrag van een enkeling.'

Vonnis E-Court onuitvoerbaar

Voorzieningsrechters in zowel Almelo als Zutphen hebben onlangs verzoeken tot tenuitvoerlegging van vonnissen van online rechtbank E-Court geweigerd. Een tegenvaller voor E-Court dat zich vorig jaar met veel aplomb presenteerde, maar ruzie kreeg met de Raad voor de rechtspraak over

het gebruik van termen als 'rechtspraak' en 'vonnissen' voor wat volgens de Raad niets anders is dan een arbitraal vonnis. E-Court schikte in en noemt zichzelf nu 'scheidsgerecht,' maar ging toch onderuit omdat de gedaagde partijen van tevoren niet met de arbitrage hadden ingestemd.

Citaat

'Ook de scherpste camera ziet het niet wanneer er ontlastend bewijs wordt achtergehouden.'

Columnist Christiaan Weijts over de vraag of rechtszaken op themakanaal moet verschijnen, in *NRC Next* donderdag 27 oktober

Hoogleraren bezorgd om adolescentenstrafrecht

Vier hoogleraren en een aantal deskundigen hebben in oktober een brief naar de Tweede Kamer gestuurd om hun zorgen te uiten over het voorstel van staatssecretaris Fred Teeven tot invoering van een 'adolescentenstrafrecht'. Zij zijn met name ongerust over de plannen om de bovengrens van het jeugdstrafrecht te verlagen van 18 naar 16 jaar, het voorstel om de maximum jeugd detentie voor 16- en 17-jarigen te verzwaren en de onduidelijkheid over de invoering van een apart strafrecht voor jongvolwassenen.

Landelijke inning griffierechten per 1 april

Per 1 april 2012 kunnen advocatenkantoren een rekening-courant rekening openen bij het nog op te richten Landelijk Diensten Centrum Rechtspraak in Utrecht. Via die rekening worden dan bij alle gerechten inclusief de Hoge Raad, maar voorlopig nog exclusief de Afdeling Bestuursrechtspraak, de griffierechten automatisch betaald. Maandelijks wordt er een voorschot betaald en aan het eind van de maand wordt er afgerekend zonder verdere rente of andere kosten. Volgens Adriëne Hoever, beleidsadviseur bij de landelijke Orde, is het systeem voor advocaten aantrekkelijk. 'Dit is een mooie faciliteit voor kantoren die niet meer bij afzonderlijke gerechten een rekening-courant hoeven aan te houden. Die lokale rekeningen worden opgeheven. En advocaten krijgen de keuze tussen een elektronische of een papieren rekening.' Eind dit jaar zal de Rechtspraak nadere informatie geven over het nieuwe systeem.

Van de deken

Against All Odds

Jan Loorbach

In mei van dit jaar was ik voor een congres in Warschau. Een paar overgeschoten uren bracht ik door in een museum dat geheel gewijd is aan de Opstand van Warschau 'Warsaw Uprising'. Dat was een opstand vanuit het getto in Warschau, in het najaar van 1944 tegen de Duitse bezetter in de verwachting dat de geallieerden (met name de Russen) spoedig te hulp zouden komen. Maar de cavalerie is alleen op tijd in cowboyfilms. De opstand leidde tot niets dan rampspoed; de Duitsers doodden in de 63 dagen van die opstand ongeveer 200.000 burgers. Het museum documenteert dat even evocatief als beklemmend.

In het vliegtuig naar huis las ik de luchthaventhiller *The Warsaw Anagrams*, een lugubere *whodunnit* die is gesitueerd in datzelfde getto van Warschau en, via de rioolbuizen, in de rest van de stad. Een wonderlijke en navrante mix van een natuurgetrouwe en gedetailleerde beschrijving van het ondraaglijke gettoleven en een nogal gothic en over-de-top gefantaseerd plot.

In Miami, Florida, is het advocatenkantoor Hall, Lamb and Hall gevestigd. Andrew C. Hall specialiseert zich in processen tegen *rogue states* namens slachtoffers van door die staten geïnitieerde of tenminste ondersteunde terroristische acties. Zo trad hij op voor slachtoffers en nabestaanden van de aanslag in het jaar 2000 op het marineschip *USS Cole* en incasseerde inmiddels 13 miljoen dollar van de succesvol verantwoordelijk gehouden republiek Sudan, door executie van vonnissen op geblokkeerde tegoden van Sudan in het buitenland. In

totaal staat zijn teller in dit soort zaken op 60 miljoen.

Om het probleem van staatsimmunitet op te lossen, lobbyde hij succesvol in het Amerikaanse congres voor aangepaste wetgeving. Behalve Sudan heeft hij ook Irak en Libië al aan zijn zegekar hangen. In langeademprocedures behaalt hij vonnissen en weet ze ten uitvoer te krijgen. Toen hij ermee begon was het *against all odds*: problemen met rechterlijke bevoegdheid, immunitet van de gedaagde staat, bewijs van betrokkenheid, tenuitvoerlegging. Het vraagt om geloof, bezieling en de mentale brandstof die een *just cause* aan een vermetele advocaat verschafft om door te zetten. En 'tenacious' is Hall in hoge mate. Alles ook nog op een 100 procent *contingency* basis; het zou niet anders kunnen.

Andrei Czeslaw Horowitz werd in september 1944 in een kolenkelder in het getto van Warschau geboren. De omstandigheden waaronder hij moest zien te overleven, waren in alle opzichten de slechtst denkbare. Een verzwakte moeder, kou, geen voedsel, geen medische verzorging en zelf een ziekelijk scharminkeltje. Er was rondom hem een massaal sterven bij het neerslaan van die opstand en er was het creperen door honger en ander gebrek. Hij beleefde onwaarschijnlijke overlevings- en ontsappingsavonturen. En bereikte ten slotte het land van de onbegrensde mogelijkheden. Hij overleefde *against all odds*.

Horowitz heet nu Andrew Hall. De gebroeders Castro gaan binnenkort van hem horen.

1 Noord-Nederland, 2 Overijssel - Gelderland-Noord, 3 Gelderland-Midden-Zuid, 4 Flevoland-Utrecht, 5 Noord-West-Holland, 6 Amsterdam-Amstelland, 7 Haaglanden, 8 Rotterdam-Rijnmond, 9 Zeeland - West-Brabant, 10 Oost-Brabant, 11 Limburg

Pleidooi voor elf arrondissementen

Deken Paul Manning van het arrondissement Zwolle-Lelystad vindt dat er na de herziening van de gerechtelijke organisatie in Nederland geen tien maar elf arrondissementen moeten overblijven. Hij schrijft dat, mede namens de deken van het arrondissement Almelo, aan de Tweede Kamer. In plaats van één groot arrondissement Oost-Nederland zouden er twee afzonderlijke regio's Gelderland en Overijssel moeten komen.

In de plannen van het kabinet gaan de arrondissementen Almelo, (het Overijsselse deel van) Zwolle-Lelystad, Arnhem en Zutphen samen in één arrondissement Oost-Nederland. Volgens Manning wordt het uitgestrekte arrondissement een 'niet-werkbaar monstrem'. Voor de

deken van Oost-Nederland is het onmogelijk om goed toezicht te houden.

De deken van Zwolle-Lelystad erkent dat hij afwijkt van het standpunt van de landelijk orde. Die is eveneens tegen de vorming van het arrondissement Oost-Nederland, maar verzet zich niet tegen reductie van het aantal arrondissementen van negentien naar tien. Het kabinet wil terug naar tien arrondissementen omdat er na de invoering van de nationale politie ook maar tien politieregio's overblijven. Volgens deken Manning is het echter niet vanzelfsprekend dat de rechtspraak en de advocatuur ook 'meegesleept' worden in de reorganisatie van de politie. Hun organisatiestructuur kan niet vergeleken worden met die van politie of OM.

Marjan van der List nieuw AR-lid

'We moeten als advocatuur aangesproken kunnen worden op een hoog niveau van dienstverlening. Ook daarom moet de beroepsopleiding worden verbeterd.' Dit zegt Marjan van der List, vanaf 1 oktober lid van de Algemene Raad van de Orde. Ze is al ruim 25 jaar advocaat en tegenwoordig eenpitter in Amsterdam met een praktijk hoofdzakelijk op het gebied van vastgoed en familierecht. Ze doet de AR-portefeuille opleiding. 'Ik was lid van de Commissie-Kortmann en eerder betrokken bij de beroepsopleiding als lid examencommissie en curatorium. Ik zit voor de Orde vaak in de opleidingshoek. Deze portefeuille voelt als een logisch vervolg daarop. Het is een uitdaging om de voorstellen van de Commissie-Kortmann te realiseren.'

Waarom wordt bij willekeurig welk probleem steeds geroepen dat de opleidingseisen moeten worden verhoogd?

'Ik weet niet of dat telkens wordt geroepen. In ieder geval onze beroepsopleiding moet en kan beter. Dat vinden de stagiaires zelf ook. Sommige delen van de opleiding voegen nu niet veel toe aan de rechtenstudie.'

(advertentie)

Topreputatie, deskundig, ervaren en betaalbaar. Waarom nog verder zoeken?

Grant Thornton Forensic & Investigation Services B.V. is ervaren specialist in forensic accounting en forensic IT. Wij maken hierbij gebruik van de kennis en expertise uit ruim 100 landen waar de leden van Grant Thornton International Ltd gevestigd zijn.

Neem contact op met één van onze partners:

Peter Schimmel
Mark Hoekstra
T 010 - 270 51 11
E gtfis@gt.nl

Accountancy - Belastingen - Advies

'Autonomie rechter hard achteruit'

'De invoering van minimumstraffen is een ongewenste maatregel,' zei Folkert Jensma, juridisch commentator van het *NRC Handelsblad* op 12 oktober in de Haagse Maranathakerk tijdens een debat over de verharding van het strafklimaat. 'De overheid kan grenzen stellen, maar deze dienen goed onderbouwd te worden. En het blijkt niet dat rechters niet streng zijn, want de afgelopen tien jaar wordt er juist zwaarder gestraft. Het gaat hard achteruit met de autonomie van de rechter. Ik vind dat rechters vrijheid moeten hebben om hun onafhankelijkheid te kunnen waarborgen.'

Foto: HH

Herman Bolhaar, voorzitter van het College van procureurs-generaal, vond daarentegen dat minimumstraffen nodig zijn om meer consistentie aan te brengen in het toedelen van straffen. 'Andere Europese lidstaten kennen zo'n zelfde stelsel. En laten we de oorzaak hiervoor niet uit het oog verliezen. Het is een ordentelijk maatschappelijk debat dat hieraan ten grondslag ligt.' Bolhaar benadrukte in zijn voordracht de ambitie van het OM de komende jaren 'zichtbaarder en herkenbaarder' te handelen. 'De maatschappij roept om strengere straffen en wij moeten daar voeling mee houden en in de lijn der verwachting optreden.'

Column

Letter of Comfort

Matthijs Kaaks

Advocaten schrijven meestal brieven waar derden een ongemakkelijk gevoel van krijgen. *Letters of discomfort* zou je kunnen zeggen. Ik vroeg me daarom af of ik ooit een letter of *comfort* had geschreven. Natuurlijk, we schrijven tal van geruststellende brieven aan cliënten, vaak naar aanleiding van een letter of *discomfort* van een wederpartij. Soms brieven waarmee een cliënt wappert met de woorden: 'Mijn advocaat zegt dat het kan'. En er zijn advocaten die daar *legal opinion* boven zetten, wat in de praktijk niet zonder risico is, zo weten we uit het Rotterdamse havenschandaal. Maar een brief om onbekende derden een behaaglijk gevoel te geven? Om daarmee voor de cliënt potentiële klanten over de streep te trekken?

Voor het schrijven van zo'n brief zit confrère Koen B. uit Bussum inmiddels wekenlang in voorarrest. Zijn brief was bedoeld om beleggers in het frauduleuze fonds Quality Investments enig vertrouwen te geven dat met hun inleg van minimaal 50.000 inderdaad de polissen van Amerikaanse levensverzekeringen werden gekocht van amechtige bejaarden. Deze brief was toegevoegd aan de beleggingsprospectus. Volgens Justitie was hier sprake van een zogenaamd Ponzi-schema en werd met de inleg het rendement betaald van andere beleggers.

Nu ben ik geregeld brieven tegengekomen van notarissen en accountants waarin een schijn van vertrouwen werd gewekt door waardeloze mededelingen als: 'Volgens opgave van directeur X bestaat de restantvoorraad imitatietassen uit 27 stuks.' Of varianten op: 'Wij verklaren dat wij een brief hebben gezien waarin meneer X zelf verklaart dat hij een betrouwbare fatsoensrakker is.' Een sausje betrouwbaarheid of een vernisje vertrouwen is bij menig notaris te koop. Maar Koen B. ging in zijn letter of *comfort* kennelijk een stapje verder. Of het boos opzet was of commerciële achtereendoelheid zal in de strafzaak nog moeten blijken.

Laat het een troost voor Koen B. zijn dat het OM heel soms ook letters of *comfort* uitdeelt. Daar schijnt dan in te staan dat de veroordeelde zijn straf niet hoeft uit te zitten. De bekende vastgoedmagnaat Eddy de Kroes had zón brief jarenlang in zijn binnenzak totdat de tenuitvoerlegging van zijn celstraf was verjaard.

Nooit is duidelijk geworden bij welk loket deze brieven zijn te krijgen noch welke officier daarin grossiert. Het is een mooie uitdaging voor de verdachten in de Quality Investments zaak om daar achter te komen.

Agenda

MEDIA EN STRAFRECHT

Voor wie maar geen genoeg kan krijgen van deze combinatie organiseert de Juridische Faculteitsvereniging Ouranos de bijeenkomst *De Rol van de Media in het Strafrecht*. Theo Hiddema en Gerard Spong verzorgen een minicollege waarna zij met misdaad-verslaggever John van den Heuvel en professor Taru Spronken in discussie gaan. De avond op 8 november begint om 18:15 uur in de aula van de Economiefaculteit, Tongersestraat 53, Maastricht.

- Voor meer informatie kunt u op jfvouranos.nl terecht.

MEDIATIONCONGRES

Wegens het succes van vorig jaar organiseren het Nederlands Mediation Instituut en de Nederlandse Mediatorsvereniging opnieuw, samen met Sdu Uitgevers, een Mediationcongres. Als thema is gekozen voor Mediationmarkt in beweging: naar een optimaal samenspel. De editie van 2011 vindt plaats op 18 november in het Media Plaza (Entree Oost Jaarbeurs, Croeselaan 6 in Utrecht).

- Voor aanmeldingen en inlichten kunt u contact opnemen via 070 - 378 9737 of via mailadres g.schinkel@asdu.nl of via www.mediationcongres.nl.

GEEN CENTJE PIJN

Hoe kan een advocaat de mate van pijn bepalen zodat duidelijk wordt of en hoeveel schade de patiënt ondervindt? Op deze en andere vragen wordt ingegaan tijdens het jaarcongres van de Werkgroep Artsen Advocaten dat op 25 november in het teken staat van pijn. De bijeenkomst begint om 9:30 uur, duurt tot 17:00 uur en vindt plaats in het Media Plaza (Entree Oost Jaarbeurs, Croeselaan 6 in Utrecht).

- Deelname voor niet-leden is 450 euro; informatieverzoeken en aanmeldingen kunnen via mailadres jprins@akluwer.nl of via 0570-647570.

DISCRIMINATIE IN SPORT

Dat onderwerp staat centraal op 17 november tijdens de jaarvergadering van de Vereniging voor Sport en Recht. De directeur van het Europa Instituut van de Universiteit Leiden Stefaan Van den Bogaert en voormalig advocaat en huidig *senior legal advisor* op de European Law Division van het Ministerie van Buitenlandse Zaken Jurian Langer geven hun visie. Vanaf 13:45 uur is men welkom in Hotel - Restaurant Oud-London, Woudenbergseweg 52 in Zeist.

- Voor vragen kunt u contact opnemen met de via mailadres secretaris@vsvra-cms-dsb.com.

WAARHEIDSVINDING, EEN JURIDISCH DOOLHOF?

Elke advocaat weet dat zowel het verkrijgen als de aard van bewijs problematisch kan zijn. Aanleiding voor de Juridische Faculteitsvereniging Grotius om tijdens haar jaarlijkse congres op 18 november dieper op deze materie in te gaan. 's Ochtends is er een drietal lezingen, 's middags geven deskundigen uit het straf-, bestuurs- en het civiele recht workshops. Het congres begint om 10:00 uur in het Academiegebouw, Rapenburg 67-73 in Leiden.

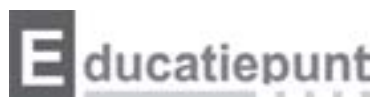
- Deelname kost advocaten 295 euro. Voor meer informatie kijk op: www.jfvgrotiuscongres.nl

DRIELANDENSEMINAR AGRARISCH RECHT

De Vereniging voor Agrarisch Recht slaat de handen ineen met haar Duitse en Belgische collega's voor een drielandenseminar met als thema Landbouw en Natuur. Het seminar begint vrijdag 18 november vanaf 14:00 uur en eindigt de volgende dag om 14:00 uur. Als locatie is gekozen voor het Hof van Wageningen, Lawickse Allee 9 in Wageningen.

- Bij mw. van Basten zijn via mailadres hvanbasten@verenigingagrarischnrecht.nl inlichtingen verkrijgbaar en aanmeldingen welkom. Kosten zijn 75 euro.

(advertentie)

Uw PO-punten in Nijmegen!

Een selectie uit ons cursusaanbod van dit najaar:

			Kosten:
9 december	Actualiteiten ondernemingsrecht	Docent: Prof. Mr. J.B. Wezeman	4PO € 275,-
19 december	Wet aanpassing wettelijke gemeenschap van goederen	Docent: Prof. Mr. A.J.M. Nuytinck	4PO € 275,-
22 december	Actualiteiten Bestuurs(proces)recht	Docenten: Mr. J. Brand en Mr. T. Damsteegt	6PO € 350,-
28 december	Actualiteiten Burgerlijk Procesrecht (boek I)	Docent: Mr. S.M.A.M. Venhuizen	4PO € 275,-
29 december	Arbeidsrecht Update najaar 2011	Docent: Prof. Mr. A.R. Houweling	4PO € 275,-
30 december	Actualiteiten strafrecht en strafvordering	Docent: Mr. J.H.J. Verbaan	4PO € 275,-

Prijzen excl. BTW

Meer informatie en aanmelden: www.educatiepunt.nl of 024-7410030

'Engelse advocatenkantoren verdwijnen'

Het overgrote deel van de ruim tienduizend advocatenkantoren in Groot-Brittannië verdwijnt de komende jaren. Ook het aantal grote firma's in de City zal afnemen. Dat voorspelt de Braziliaanse zakenbank Espírito Santo. De verschrapping van het juridische landschap is volgens haar topbankier John Llewellyn-Lloyd het gevolg van de liberalisering van de juridische markt die afgelopen week de laatste fase is ingegaan.

Op basis van de Legal services Act mogen ook niet-juristen werk mogen doen dat voorheen voorbehouden was aan juristen, zoals het opstellen van testamenten en afsluiten van koopcontracten. Het vrijgeven van de markt, met een waarde van een kleine zestien miljard euro, is om het monopolie van de advocatuur te breken, concurrentie te bevorderen en prijzen voor consumenten te verlagen.

Binnen een paar jaar, zo stelt Llewellyn-Lloyd in zijn rapport, zal het meeste juridische werk in handen zijn van enkele grote bedrijven. Net zoals onafhankelijke opticiens en apotheken zullen kleine advocatenkantoren langzaam verdwijnen. De enige manier om te overleven is door sterk te specialiseren of samen te werken. Het afgelopen jaar hebben 137 kleine kantoren zich verenigd onder de naam QualitySolicitors.

Logboek

Aangifte tegen premier

Michiel Pestman vanuit Cambodja

Het feest kan eindelijk beginnen. Na vier jaar heeft de rechtbank ons eindelijk laten weten dat wij op 21 november aan de slag kunnen met wat de *Prosecutor* het grootste proces sinds Neurenberg heeft genoemd. De rechtbank heeft in al zijn wijsheid echter beslist de zaak in stukjes te knippen, te verdelen in korte procesjes die telkens moeten eindigen met een uitspraak en strafoplegging. Het idee is, denk ik, dat er met vier tachtigjarige verdachten dan meer kans is op een veroordeling.

Het eerste procesje zal beperkt zijn tot de evacuatie van de bevolking van Phnom Penh in april 1975, na de inname van de stad door de Rode Khmer. Alle andere beschuldigingen zullen in deze eerste fase niet aan bod komen; geen werkkampen, gevangnissen, S-21, genocide of oorlogsmisdrijven. Het grootste proces sinds Neurenberg lijkt zo gereduceerd tot een internationaalrechtelijk niemendalletje.

De aanklager is hier begrijpelijkerwijs niet blij mee. Het probleem van deze kleine-hapjesbenadering is namelijk dat de trek na het eerste hapje niet groot meer zal zijn. Onze cliënt Nuon Chea, de beweerdelijke linkerhand van Pol Pot, zal na een of twee jaar weinig behoefte voelen het allemaal nog eens dunnetjes over te doen. En ik voorspel dat ook de paar overgebleven internationale geldschieters er dan de brui aan zullen geven. Dit tribunaal heeft al 150 miljoen gekost.

Het is het duurste en minst efficiënte internationale tribunaal ooit.

Ondertussen blijven wij doen wat wij denken te moeten doen: de internationale gemeenschap wijzen op de schrijnende tekortkomingen van het tribunaal, dat in onze ogen niet aan de noodzakelijke minimumeis van onafhankelijkheid voldoet. Voor en achter de schermen trekt premier Hun Sen in Cambodja aan alle touwtjes; het Rode-Khmertribunaal is daarop helaas geen uitzondering.

Verleden week hebben wij dan ook aangifte gedaan tegen de premier. Al jaren oefent Hun Sen ongeoorloofde druk uit op de rechters en meer dan eens heeft hij belangrijke getuigen er van weten te overtuigen dat het geen goed idee was aan het onderzoek tegen Nuon Chea mee te werken. Met name niet als de kans bestond dat deze getuigen bij de rechter-commissaris ontlastende verklaringen zouden afleggen.

Het is in Cambodja niet gebruikelijk van dit soort misdrijven aangifte te doen. Zeker niet tegen de premier. Hun Sen staat hier al dertig jaar boven de wet. En hij laat zich niet ongestraft beschuldigen, zeker niet door een paar hinderlijke buitenlandse advocaten.

Wij gaan interessante tijden tegemoet.

- De aangifte die Michiel Pestman op 24 januari in Phnom Penh tegen premier Hun Sen gedaan heeft is gepubliceerd op www.bohler.eu (red.).

DE NIEUWSTE SMARTPHONES

UW MAIL ALTIJD BINNEN HANDBEREIK

WORD NU KLANT
BIJ HELDER TELECOM
EN ONTVANG EEN GRATIS
**MICHAEL & GISO
MAATSHIRT**
T.W.V. €139,00
(BIJ MINIMALE BESTEDING VAN €500,-)

Helder Telecom - Schutweg 15 - 5145 NP Waalwijk - Tel. 0416 740 740 - www.heldertelecom.nl

MOBIELE TELEFONIE

VASTE TELEFONIE

VoIP

BUITENDIENST
AUTOMATISERING

ZAKELIJK INTERNET

MOBILE DEVICE
MANAGEMENT

ONDERDEEL VAN
LEXXYN
GROEP

helder
telecom

Nieuwe synergie!

ICT VOOR DE JURIDISCHE PRAKTIJK
LEXXYN
GROEP

Wij zijn een groep ICT-bedrijven die zich specifiek richt op de juridische sector. Met vaksoftware voor juristen, zoals *assyst*, BigHand, CClaw en FORTUNA, maar ook met cloud computing, kantoorautomatisering, digitale spraakverwerking, webdiensten en telefonie.

Als ICT-specialisten werken wij al jaren samen voor honderden advocatenkantoren. Nu hebben we besloten onze krachten ook te bundelen, als totaalaanbieder met een geïntegreerde aanpak en één eindverantwoordelijk aanspreekpunt per project. Samen vormen we een nieuw A-merk in ICT voor de juridische praktijk: de Lexxyn Groep.

Meer weten? Kijk op www.lexxyn.nl
of bel + 31 (0)88 002 84 00.

Lexxyn Groep
Houtse Pad 4
4911 AS Den Hout
T + 31 (0)88 002 84 00

www.lexxyn.nl

clip Consultants

devoon

dflow

ict2concept

helder
telecom

light
helder • scherp • online

SSH NED
Stille kracht in Secure Server Hosting

trivium
software by

De jacht op **mr. X**

Iedere advocaat wordt in het tuchtrecht stevast aangeduid als mr. X. En dat terwijl er maar één echte is: Dimitri Xanthopoulos, advocaat te Arnhem.

Frank Thooft

Is het toeval? Mr. X(anthopoulos) werkte elf jaar als advocaat zonder een tuchtzaak, maar kort voordat we hem opzochten kreeg ook hij zijn eerste tuchtrechtelijke klacht aan de broek. Hij kan er geen details over geven, maar het komt er op neer dat tijdens zijn vakantie door een collega een fout is gemaakt in een zaak waarin hij de verantwoordelijke advocaat was. 'Als ze me nu straks maar niet meester Z gaan noemen in de rubriek met tuchtrechtspraken', zegt hij laconiek.

In volle ernst: 'Ik heb er een nacht slecht van geslapen. Natuurlijk, het eerste wat je doet is proberen de fout te herstellen en vervolgens je cliënt bellen en excuses aanbieden. En je verzekeraar, om de formele zaken in gang te zetten, waaronder de erkenning van de beroepsfout. Een cliënt moet je overigens vaak nog uitleggen dat er een verschil is tussen de civielrechtelijke aansprakelijkheid en een tuchtrechtelijke zaak, want dat onderscheid maakt hij niet altijd. De civielrechtelijke kant is in handen van mijn voormalige kantoor en de verzekeraar. Daar heb ik geen invloed meer op.'

Het heeft hem er nog meer van door-drongen hoe belangrijk kwaliteitszorg en risicobeperking zijn. Een halfjaar geleden besloot hij om het grote landelijk opererende kantoor te verlaten om met enkele bevriende advocaten een eigen kantoor, DAAN Advocatuur en Notariaat op te zetten. 'Ondernemers waarderen het dat je een niche durft op te zoeken.' Kort daarop sloot een notaris zich bij hen aan, die zich ook richt op de behoeften van de ondernemer. Inmiddels heeft het kantoor zeven werknemers. 'Veel groter zal het voorlopig niet worden; deze omvang is ideaal om snel en flexibel te kunnen werken, en toch voldoende massa te hebben voor conti-

Foto: Jacques Kok

nuïteit en kwaliteit, evenals voor het bijhouden van het vakgebied.'

Ontdekt

Xanthopoulos merkt dat het ondernemers aanspreekt dat ze de strategische keuze hebben gemaakt. 'We dragen nu zelf ook het ondernemersrisico, we spreken de taal van de ondernemer en we kunnen tarieven hanteren die ondernemers ook meer aanspreken. Dit ondanks de hoge premies die verbonden zijn aan het verzekeren van de beroepsaansprakelijkheid.'

Hij komt nog even op het tuchtrecht terug: 'Advocaten hebben privileges. Daar staat tegenover dat er gedragsregels zijn waar wij ons aan dienen te houden. Justitiabelen moeten er op kunnen vertrouwen dat advocaten zich aan de regels houden en daarnaast steeds het belang van de cliënt dienen. Anders kunnen ze net zo goed naar iedere willekeurige derde gaan die juridisch advies aanbiedt.'

Xanthopoulos, die een Griekse vader en Nederlandse moeder heeft, heeft een brede internationale interesse. Dit komt ook omdat hij in Amerika heeft gestudeerd en in Engeland heeft gewerkt. Zijn bul heeft hij in Nijmegen gehaald. Inmiddels heeft Dimitri ook de bevoegdheid verworven om de titel *solicitor* naar Engels recht te gebruiken. Hij werkt dan ook veel voor ondernemers die internationaal handelen. Zo is hij enkele jaren geleden gevraagd als voorzitter van de businessclub van het World Trade Center van Arnhem en Nijmegen.

Ook buiten werktijd wordt Xanthopoulos vaak aan zijn bijzondere naam herinnerd. Zo luister hij elke ochtend in de auto naar Radio 538, waar Edwin Evers 'De jacht op Mister X' net weer heeft afgesloten.

'Alleen maar leuk, die naam "Mr. X." Vrienden en bekenden plagen me er wel eens mee. Maar ik ben dus nu wel ontdekt!'

Advocaten voor advocaten

Syrië: Ordes voeren druk op

De Syrische advocaat Muhannad al-Hassani haalde vorige week alsnog de Amsterdamse dekenprijs op die hem een jaar eerder was toegekend. Maar zijn terugkeer naar Syrië wordt lastig.

Tatiana Scheltema

‘Tijdens mijn beproeving was u het meest waardevolle dat ik had. U werd mijn familie, mijn vriendenkring, mijn collega’s. Ik zal u daar altijd dankbaar voor blijven.’ Zo bedankte de Syrische mensenrechtenadvocaat Muhannad al-Hassani de Amsterdamse Raad van Toezicht en in het bijzonder Advocaten voor Advocaten voor hun steun tijdens zijn periode van detentie. Onlangs werd hij vrijgelaten en vorige week was hij in Amsterdam om de dekenprijs die hem vorig jaar was toegekend alsnog op te halen. Daarna reisde hij door naar Parijs om ook daar een prijs en een honoraire lidmaatschap van de Parijse Balie in ontvangst te nemen. ‘De mooiste dag van mijn leven,’ zegt hij aan de telefoon vanuit Parijs. ‘Om te zijn op de plek waar de rechtsstatelijke principes waar ik voor vecht zijn ontstaan is heel bijzonder.’

De bejegening door de Amsterdamse, respectievelijk de Parijse Orde staat

Lawyers for Lawyers–bestuurslid Joost Italianer, Al-Hassani en de Amsterdamse deken Germ Kemper

Muhannad al-Hassani, voor de Duif in Amsterdam

in schril contrast met de manier waarop de Syrische Orde haar leden behandelt. Alle Ordes staan onder directe zeggenschap van de Baath Partij. Al-Hassani maakt zich grote zorgen: ‘Twee maanden geleden organiseerde advocaat Issam Zaghoul een sit-in bij het gebouw van de Syrische Orde in Damascus. De Amerikaanse ambassadeur was erbij als getuige. Zaghoul werd de dag erna gearresteerd, en wordt al twee maanden vermist. Mensen die in dezelfde ondergrondse gevangenis hebben gezeten hebben hem gezien. We vrezen dat hij wordt gemarteld. We vrezen voor zijn leven. Ook de Aleppose advocaat Abdel Moneim Kaskash werd gemarteld. Advocate Razan Zeitounh uit Damascus, die vorige week

de Anna Politkovskaya Award kreeg voor haar werk als mensenrechtenactivist, zit nog steeds ondergedoken. Ook zij vreest te worden gearresteerd.’

Van de Syrische Ordes hebben ze niks te verwachten: die gaan stug door met het tuchtrechtelijk aanpakken van tegenstanders van het regime. ‘Op internationale verzoeken om advocaten tegen gedwongen verdwijningen en illegale arrestaties te beschermen wordt nonchalant, arrogant zelfs, gereageerd.’

www.advocatenvooradvocaten.nl

Hoe bescherm je verdachten in een mediaproces?

Door het mediacircus rond strafzaken raakt de onschuldpresumptie ondergesneeuwd, schreef Peter Schouten. Maar politici willen zijn maatregelen niet.

Tatiana Scheltema

Het ‘Monster van Riga,’ ‘Zuster des Doods’, het ‘Zwembadmonster’. Dergelijke typering laten lezers van de wakkerste krant van Nederland weinig ruimte voor twijfel over de schuld van de verdachte. Maar het rechterlijk oordeel over het ‘Monster van Riga’ moet nog komen, de ‘Zuster des Doods’ bleek onschuldig aan meervoudige moord en het ‘Zwembadmonster’ had zich weliswaar flink misdragen, maar bleek geen verkrachter. De rechter die dat vonnis uitsprak, werd vanaf de publieke tribune uitgescholden voor ‘slappe zak.’

Een dieptepunt dat we nog vaker zullen meemaken, denkt Peter C. Schouten voormalig journalist en uitgever maar tegenwoordig advocaat-stagiaire te Breda. Zijn boek *Trial by Media. Wie*

beschermt de verdachte in een mediaproces? was zijn afstudeerscriptie. Hij beschrijft hoe in de huidige mediadynamiek rond strafzaken het belang van een zuivere rechtsgang, gestoeld op de onschuldpresumptie, het onderspit dreigt te delven. Mondige burgers en slachtoffers menen recht te hebben op informatie over het onderzoek naar en persoonsgegevens van de verdachte; politie en OM geven vervolgens voorlichtingsbijeenkomsten en persconferenties. Schouten bepleit ingrijpende maatregelen die verdachten beter tegen de media moeten beschermen, zoals strafbaarstelling van publieke uitlatingen over de schuld van de verdachte (zie kader).

Alleen advocaat erbij

Afgezien van de aanwezigheid van de advocaat bij persconferenties van OM en politie zien politici weinig in de maatregelen van Schouten, zo leert een kleine rondgang. ‘Terughoudendheid van zowel advocaten, als OM, als media is natuurlijk altijd wenselijk,’ zegt VVD-Kamerlid Ard van der Steur. ‘Maar de zaak van Robert M. ging pas rollen na publicatie van zijn foto. Als dat niet

was gebeurd zou de maatschappelijke onrust waarschijnlijk nog veel groter zijn geweest – dat is de keerzijde ervan. Wat we niet willen, is een soort *libel*-wetgeving zoals in Engeland. Daar vloeit een heleboel werk uit, er worden eindeloze discussies over gevoerd, informatie wordt op een heel ingewikkelde, gekunstelde manier weggehouden uit de pers. Tegelijkertijd zijn ze daar veel opener over namen en adressen van verdachten, dus is het resultaat er niet per se beter.’

Schouten bepleit ook het afsluiten van social media-profielen van verdachten, kort na de arrestatie. ‘Maar wie zou dat moeten doen en hoe voorkom je dat er meteen een nieuw profiel wordt aangemaakt?’ zegt Gerard Schouw van D66. ‘Strafbaarstelling van het negeren van een uitzendverbod door de rechter gaat wel erg ver en voegt weinig toe aan de bestaande strafbepaling rondom smaad. Het is aan de journalistiek om daar verantwoord mee om te gaan. En de rechter kan hogere dwangsommen opleggen.’

In tegenstelling tot Schouw vindt Sharon van Gesthuizen van de SP het afsluiten van social media-accounts wel een goed idee. ‘Je wil mensen niet de kans geven hun persoonlijke rancune bot te vieren op verdachten.’ Toch is ook zij huiverig om ‘te veel te verbieden. Zaken komen eenmaal vaak pas aan het licht als er media-aandacht voor is. Dus wij zijn ook afhankelijk van goede onderzoeksjournalistiek.’

De wal zal het schip nog wel keren, denkt Schouten. ‘Het klimaat is er nu niet naar. Pas als het afnemend gezag van de rechtspraak een probleem is geworden, zal men ingrijpen. En het Europese Hof kan in actie komen als het gezag van de rechtspraak of het onschuldbeginsel in het geding komt.’

Voorstellen van Schouten

- strafbaarstelling van publieke uitlatingen sub iudice over schuld van verdachte en bewijswaardering;
- snelrecht voor smaadzaken, met een vonnis voordat verdachte is berecht;
- strafbaarstelling van negeren van een rechterlijk publicatieverbod door (burger) journalisten;
- afsluiten van social media-accounts van verdachten voordat hun aanhouding bekendgemaakt wordt;
- blokkeren van evident onrechtmatige publicaties en inbreuken op de privacy van de verdachte wettelijk bestrijden;
- raadsman laten deelnemen aan persconferenties van het driehoeksoverleg waarbij de aanhouding wordt bekendgemaakt.

De redactie behoudt zich het recht voor reacties in te korten.

Gedragsregel inzake confraternele correspondentie moet anders

Inderdaad moeten rechters confraternele correspondentie accepteren (zie het vorige nummer van dit blad, 2011-11, p. 11), dat vereist de waarheidsvinding. Maar ook de advocatuur zelf moet gedragsregel 12 ter discussie stellen. De volgende casus illustreert dat. A en B zijn beiden aandeelhouders en bestuurders van BV Z. A stelt B op non-actief. Tegelijkertijd worden de relaties van Z ingelicht dat B met onmiddellijke ingang niet meer voor Z werkzaam is.

Ik treed op als advocaat voor B en weet dat confrère optreedt als advocaat van Z, dus schrijf ik een brief aan confrère waarin ik stel dat B onder protest geen werkzaamheden voor Z zal verrichten, aanspraak maakt op doorbetalingen zich

tegenover de relaties niet zal uitlaten over de ongeldigheid van de schorsing. Het zou niet in het belang van Z zijn om hier openlijk over te twisten. Later ontstaat een geschil tussen Z en B over de gehoudenheid van Z om bepaalde vergoedingen te blijven betalen. Confrère stelt namens Z (a) dat B nooit geprotesteerd heeft tegen de op non-actiefstelling en (b) dat B nooit wedertewerkstelling heeft afgedwongen. Confrère verzet zich tegen overlegging van mijn confraternele brief aan hem waarin het tegendeel van (a) blijkt en op (b) een heel ander licht wordt geworpen.

Het gedoe over het overleggen van de confraternele brief (nota bene mijn eigen brief) heeft in dit dossier veel tijd gekost. Er is een verzoek gegaan naar confrère, dat is afgewezen. Vervolgens is de zaak uitgebreid beargumenteerd aan de deken voorgelegd. Ik vind het niet verantwoord om deze kosten in rekening te brengen aan de cliënt, omdat deze kosten zijn ontstaan door de toepassing van regeltjes die de advocatuur voor zichzelf heeft opgesteld. De civiele rechter zou met het accepteren van confraternele correspondentie geen moeite

moeten hebben. In dit geval de tuchtrechter wellicht ook niet. Het belang van mijn cliënt zou het inbrengen kunnen hebben gevegd. Er zijn ook wegen om de regel te omzeilen, die heb ik bewandeld. Het langs de rand van het tuchtrecht lopen levert echter veel onrust en verlies van tijd op.

Goede betrekkingen en welwillendheid tussen advocaten zijn nuttig als een middel om de rechtsbedeling meer efficiënt te regelen. Maar als gedragsregels – in dit geval de regels over confraternele correspondentie – worden gebruikt om de rechter een rad voor de ogen te draaien en de feiten te verdraaien, worden fairness en een goede rechtsbedeling op achterstand gezet. Regels zijn nuttig en kunnen houvast bieden. Maar ze moeten niet afdoen aan de principes waarom het gaat. Inderdaad moet de inhoud van schikkingsonderhandelingen buiten het bereik van de rechter blijven. Maar gedragsregel 12 kan van tafel. In ieder geval zou een advocaat haar eigen brief moeten kunnen inbrengen.

Ilona Willemars,
advocate te Rotterdam

(advertentie)

VU Law Academy

Betrokken op uw competentie

Leergangen voorjaar 2012

Voor advocaten die verder willen specialiseren!

www.vula.nl

vrije Universiteit amsterdam

We investeren graag in mensen, daarmee in onze toekomst

Over DVDW Advocaten

DVDW Advocaten is een middelgroot advocatenkantoor met vestigingen in Den Haag en Rotterdam. Ons kantoor kenmerkt zich door een [no-nonsense cultuur](#) waarbij eigen verantwoordelijkheid, gezonde [ambitie en teamplay](#) hand in hand gaan. Naast een marktconform salaris en arbeidsvoorwaarden, bieden wij je een gestructureerd loopbaan- en opleidingsprogramma via de [DVDW Academy](#).

Werken binnen de sectie Ondernemingsrecht

Als advocaat werk je mee in teams die de belangen van de cliënt behartigen bij financieringstransacties en vraagstukken over herstructurerings.

Je levert een bijdrage in [grote financiële en organisatorische herstructurerings](#). En treedt hierbij binnen het team op voor de directie, Raad van Commissarissen, aandeelhouders of bank.

DVDW Advocaten zoekt voor haar vestiging in Den Haag:

► **Advocaat-medewerker Ondernemingsrecht**

met aantoonbare werkervaring op het gebied van Financiering en Zekerheden en Vennootschapsrecht.

► **Advocaat-stagiaire Ondernemingsrecht**

met passie voor het vak.

Iets voor jou?

Op onze website www.dvdw.nl/werken-bij vind je meer informatie over de vacature. Hier kun je ook direct solliciteren. Sluitingsdatum van beide vacatures is 15 november 2011.

Kantoren in Den Haag en Rotterdam

Shirin Milani:
'Ik hoor liever
een kaal dan een
onzin-pleidooi'

Wat rechters willen

‘Geen Hazes maar opera’

Clown, tolk, of detective: hoe moet een advocaat zich opstellen en welke eigenschappen heeft hij nodig? Vijf rechters over de kunst van het verleiden en het belang van gepoetste schoenen.

Sabine Droogleever Fortuyn

Alphons Orië (63), de enige Nederlandse rechter van het Joegoslavië-Tribunaal en oud-HR-lid, staat de tijd waarin hij als advocaat werkte nog helder voor de geest. ‘Zo had ik ooit een cliënt die in één uur tweemaal was aangehouden wegens rijden onder invloed. Dat was bijna niet goed te praten. Van minstens één aanhouding wilde ik af.’

De man was in Ede gepakt en kreeg een rijverbod opgelegd, maar woonde in België. Hij huurde twee chauffeurs die hem naar huis zouden rijden. Na twintig minuten had hij er genoeg van, stuurde de chauffeurs terug en vervolgde de tocht in zijn eentje. De politie had hier rekening mee gehouden en hield hem even later bij een tankstation aan. ‘Ik kreeg hem op de middag voor de zitting te spreken en had er aanwijzingen voor eraan te twifelen of de plaats in de tenlastelegging wel overeenkwam met de plaats van het tankstation. De volgende ochtend ben ik vroeg naar het gemeentehuis in Wageningen gegaan en heb een gedetailleerde kaart van het gebied opgevraagd. Om halftien stond ik met die kaart onder mijn arm bij de rechtbank in Arnhem.’

Fanatisme

Dit voorval laat iets van het fanatisme zien waarmee Orië tussen 1980 en 1997 bij advocatenkantoor Wladimiroff & Spong werkte. ‘Hoe bereik je op een nette manier, wat je absoluut wilt bereiken?’ Daar gaat het volgens Orië om in de advocatuur. Voor de verdediging van de Bosnische Serviër Dusko Tadić, het eerste proces voor het Joegoslavië-Tribunaal, ging hij samen met zijn collega Wladimiroff in de zomer van 1996 naar Bosnië om de drie gevangenkampen te bezoeken die in de tenlastelegging voorkwamen.

Foto: Sjoerd van der Hucht

Alphons Orië:
‘Je moet alles ter discussie stellen, zelf nadenken. Kloppen de feiten waar vanuit wordt gegaan? Valt er iets te morrelen?’

‘Wat wij daar deden? Allereerst controleren of alle getuigenverklaringen kloppen. We interviewden mensen op een politiepost. En zo kwamen we erachter dat een verklaring van één van de getuigen van a tot z verzonnen was.’

Check, check, double check

Hoewel advocaten voor het Joegoslavië-Tribunaal een ruimere taakopvat-

ting hebben – ze moeten zelf de feitelijke grondslag voor hun verweer leveren – zijn er volgens Orië bepaalde eigenschappen die iedere goede advocaat heeft. ‘Nauwkeurigheid en precisie. Voor een deel bestaat het uit routinewerk. Ik heb bijvoorbeeld zeventien jaar gecheckt of de rechter die het arrest wees ook bij

Martien Diemer:
**‘Je ziet het wel
 gebeuren. De
 verdachte komt de
 rechtszaal binnen.
 De advocaat springt
 op. De twee geven
 elkaar een *hug* en de
 rechter kijkt glazig
 voor zich uit’**

Foto: Simone Philippsen

de zitting aanwezig was geweest. Een formaliteit, een van de punten op mijn checklist van vier kantjes. Na vijftien jaar was het een keer raak, toen had ik een cassatiemiddel.’

Maar met ijver en systematiek alleen red je het volgens Orië niet. ‘Je moet ook creatief en inventief zijn. Je leest zo makkelijk over dingen heen, je neemt zo makkelijk dingen aan. Als advocaat moet je alles ter discussie stellen, zelf nadenken. Kloppen de feiten waar vanuit wordt gegaan? Rammelt er iets? Valt er iets te morrelen? Er wordt vaak slordig omgegaan met details, ook door het OM en de rechterlijke macht.’

Franjes

Strafrechter Shirin Milani (38) werkt ruim anderhalf jaar bij de rechtbank Zwolle-Lelystad. Hiervoor was ze elf jaar als advocaat werkzaam in Lelystad en

Almere, voornamelijk op het gebied van personen- en familierecht en strafrecht.

Milani roert met een pen in haar kof-fie. ‘Ja, alle franjes zijn er hier vanaf,’ zegt ze lachend. Een vergelijkbare vorm van pragmatisme ziet ze graag terug in de houding van een advocaat. ‘Een goede advocaat beperkt zich in zijn verweer tot het kernpunt van het juridische geschil. Leg je zienswijze op de wet of jurisprudentie en je standpunt ten aanzien van het verweten gedrag uit en wees creatief. Er zijn ook zaken waar juridisch weinig in zit. Advocaten komen dan soms met allemaal onzin-argumenten. Ik begrijp best dat ze aan hun cliënt willen laten zien dat ze het goed doen en strijdvaardig zijn en misschien vinden ze hun verweer wel te kaal als ze zich alleen tot het juridisch relevante beperken. Maar ik denk dat je als advocaat beter zoiets kunt uitstralen naar je cliënt van: als ik je bij-

sta, kun je vertrouwen op een juridische, solide basis. En als rechter hoor ik liever een kaal dan een onzin-pleidooi.’

Pleiten ‘voor de cliënt’

‘Een advocaat ter zitting moet goed beseffen op welk schaakbord hij bezig is,’ zegt Martien Diemer (62). Hij is twintig jaar rechter bij de Amsterdamse recht-bank, begonnen als strafrechter, overgestapt op het civiele recht, het bestuursrecht en nu weer terug bij het strafrecht. Onder het pseudoniem Jan van der Does schrijft Diemer al acht jaar de column ‘Rechter schrijft terug’ in het *Advocatenblad*.

‘Soms praten advocaten in de taal van een cliënt tegen de rechter. Aan het gezicht van de cliënt zie je dat hij denkt: “Zo mooi heb ik het nog nooit gehoord.” Maar bij de rechter komt het niet aan.’

Een professionele afstand ten opzichte van zijn cliënt heeft een advocaat volgens Diemer nodig om de rechter van het belang van de cliënt te kunnen overtuigen. ‘Tussen de advocaat en zijn cliënt moet geen symbiose ontstaan. Een advocaat moet zijn cliënt niet aanraken, niet knuffelen en niet uit hetzelfde glas drinken. Je ziet het wel gebeuren. De verdachte komt de rechtszaal binnen, de advocaat springt op, de twee geven elkaar een *hug* en de rechter kijkt glazig voor zich uit.’

Een goede advocaat slaagt er volgens Diemer in de rechter mee te nemen in de belevingswereld van zijn cliënt. En dat lukt hem niet door met zijn cliënt te vervloeien. ‘Een advocaat is een soort vertaler die het paradigma, beeld van hoe je de werkelijkheid bekijkt, van de cliënt overzet in het paradigma van de rechter.’

Verleiden en verlokken

Rechters zullen de feiten in een zaak volgens Diemer niet geheel zonder emotie bekijken. ‘We hebben allemaal een emotionele filter die de visie op de werkelijkheid kleurt. Ook de rechter heeft een gevoel bij de kwestie. Ook de rechter moet

een goed gevoel krijgen bij het vinden van een bepaalde oplossing. Een advocaat moet een rechter verleiden, verlokken, zonder dat de rechter het zelf goed beseft, dat een bepaalde oplossing de beste is en dat het er alleen nog om gaat de *tools* te vinden om die uitkomst te bewerkstelligen.’

Een heel subtiele aangelegenheid, volgens Diemer. ‘Een goede advocaat kan een sfeer tekening geven die de feiten van een zaak in een andere, bredere, context plaatst.’

Hij geeft een voorbeeld. ‘Een man staat terecht omdat hij zijn vrouw heeft geslagen. Een advocaat moet in dit geval de rechter ervan overtuigen dat deze gebeurtenis slechts een uitsnede van de complexe werkelijkheid is. Hij moet niet zeggen: “De vrouw is een hoer en een slet en ze verdiende een klap”, maar: “De twee hebben een zware tijd met elkaar gehad. De relatie kende ups en downs. De vrouw heeft de man langdurig het bloed onder zijn nagels vandaan gehaald. En op een kwade dag heeft hij haar een klap gegeven. Dat was natuurlijk niet goed, maar gelet op... etc.”’

Daarbij moet de advocaat er volgens Diemer voor zorgen dat het gelijk hem gegund wordt. ‘De advocaat zoekt de confrontatie met de rechter niet op.’ Dan zouden rechters volgens Diemer het goede gevoel bij de door de advocaat gesuggereerde uitkomst kwijt kunnen raken. ‘De advocaat moet erin slagen dat de rechter denkt: “Het zou je maar overkomen.”’

Agressieve houding

Dat advocaten zich niet agressief moeten opstellen ten opzichte van de rechter, bevestigt Christine Degenaar (56). Na vijftien jaar als universitair docent en onderzoeker aan de UvA te hebben gewerkt, begon ze in 2001 als rechter bij de rechtbank in Amsterdam als strafrechter. Momenteel werkt ze voor de sector civiel en handel als rechter-commissaris in insolventiezaken. ‘Sommige strafadvocaten denken dat de rechter op voorhand tegen zijn of haar cliënt is. Ze hebben een negatieve uitstraling en zijn achterdochtig. Het is logisch dat ze aan hun cliënt willen laten zien dat ze heel kritisch zijn,

Foto: Marlijn Backx

Elsje August de Meijer:
‘Een goede advocaat houdt een zaak die niet te winnen valt bij een advies’

**Christine Degenaar:
‘Het is logisch dat
strafadvocaten aan
hun cliënt willen
laten zien dat ze
heel kritisch zijn,
maar ze moeten
wel kunnen blijven
praten’**

maar ze moeten wel kunnen blijven praten.’

Belang cliënt

De meeste waardering heeft Elsje August de Meijer (69), al dertig jaar rechter voor de rechtbank in Almelo en twintig jaar vicepresident, sector civiel en kanton, voor advocaten die een zaak juridisch goed onderbouwen en de belangen van hun cliënt vooropstellen. ‘Een goede advocaat houdt een zaak die niet te winnen valt bij een advies.’

Hierop plaatst August de Meijer direct een kleine kanttekening. Ook advocaten die procederen in schijnbaar kansarme zaken en met sterke argumenten hun cliënt steunen, dwingen respect bij haar af. ‘Dan heb ik het bijvoorbeeld over huurzaken waarbij een huurder tegenover een woningcorporatie, een veel grotere procespartij, staat. Er dreigt uitzetting omdat er geen huur is betaald. Een goede advocaat brengt het pleidooi zo dat de woningcorporatie ook op zijn tellen moet gaan passen.’

Integriteit

Dat er een basis van vertrouwen en respect tussen de advocaat en de rechter bestaat is volgens Milani belangrijk. ‘Als uitkomt dat een advocaat voor zijn eigen geldelijk gewin gedragsregels heeft

overtreden, gaat dat natuurlijk ten koste van zijn algehele geloofwaardigheid. En hoe betrouwbaar ben je als twintig getuigenverklaringen erop wijzen dat je cliënt schuldig is en je bij hoog en bij laag blijft ontkennen? De volgende keer dat je bij de rechtbank komt, denken de rechters: ‘Ja, jij zegt dit nu wel, maar jij zegt wel meer.’”

Tegelijkertijd kan zowel Milani als Degenaar zich voorstellen dat een advocaat soms in een spagaat zit. ‘De advocaat moet de wensen van zijn cliënt volgen,’ zegt Degenaar. ‘Als hij of zij niet wil bekennen, kan de advocaat daar onmogelijk tegenin gaan. Maar naar aanleiding van de woordkeuze kan de rechter wel herleiden dat het niet de keuze van de advocaat is om niet te bekennen. Hij zegt dan: ‘Mijn cliënt ontkent’ of ‘ik hoor mijn cliënt verklaren dat hij bij zijn ontkening blijft’. Daar heb ik wel begrip voor.’

Drama

En wat zijn de ongeschreven regels waar advocaten zich volgens de geïnterviewde rechters in de rechtszaal aan moeten houden? Een pleitnota moet volgens Diemer voorkomen dat advocaten in cirkels gaan redeneren. Maar ze moeten daar volgens hem niet letterlijk uit gaan voorlezen. ‘Dan gaat de rechter de pleitnota zelf lezen, dat gaat sneller. En als hij

uitgelezen is, gaat hij kijken hoe de toga van de advocaat zit, of hij zijn schoenen heeft gepoetst en waarom een advocaat een bepaalde bril op heeft.’

Milani wijst erop dat sommige advocaten de pleitnota alleen aan de griffier en de officier van justitie geven en niet aan de rechter. ‘Dat vind ik geen pas geven. Eigenlijk zeggen ze dan tegen de rechter: ‘Je luistert anders niet.’ Het is de uitdaging voor de advocaat om zijn pleidooi zo te houden, dat de rechter geboeid blijft.’

Als een advocaat zichzelf steeds herhaalt, roept dat ergernis op bij Degenaar. ‘Dat is bijna slaapverwekkend. Denkt de advocaat: ‘Als ik het vaak zeg, werkt het beter?’ Dat heeft het risico dat de rechter denkt: ‘Ik hoor het nu al voor de derde keer’ en vervolgens zijn concentratie verliest.’

Understatement en ironie kunnen het volgens Diemer in de rechtszaal goed doen. ‘Heel onderkoeld iets vreselijks suggereren. Dat is een hele kunst en in die zin blijft het je bij.’ Volgens Diemer mogen advocaten ook een zekere dramatiek in hun pleidooi aanbrengen. ‘Het zorgt ervoor dat rechters het verhaal ingezogen worden. Maar een advocaat moet het niet overdrijven. Een rechter luistert geen Hazes, maar kan het drama van de opera wel waarderen.’

portretfotografie door topfotografen

Hollandse Hoogte – 25 jaar kwalitatieve fotografie

Het beste fotobureau van Nederland en in de ogen van velen zelfs van Europa, jubileert. Wat in 1985 ontstond uit een netwerk van fotografen die betrokken waren bij Plaatwerk, een tijdschrift voor sociale fotografie is uitgegroeid tot een toonaangevend bureau van internationale allure met hoge inhoudelijke en esthetische normen.

Samenwerking: portretfotografie door topfotografen

Hollandse Hoogte en Advocatenblad zijn vanwege het jubileum een exclusieve samenwerking aangegaan op het gebied van portretfotografie voor advocatenkantoren. Hollandse Hoogte selecteerde twaalf topfotografen, die een stempel drukken op de hedendaagse portretfotografie.

Onder de fotografen bevinden zich namen als Merlijn Doomernik, Tessa Posthuma de Boer en Friso Keuris. De foto's kunnen gebruikt worden voor de website van het kantoor, social media of andere promotionele doeleinden.

Prijs actie

€ 200,- exclusief 19% btw per portret inclusief gebruiksrechten.

Extra - portrettengalerij

Met een portrettengalerij in uw kantoor creëert u een blikvanger. Prints van hoge kwaliteit worden modern afgewerkt op dibond en voorzien van een plexiglas laag en aluminium ophangframe. Wij bieden u de mogelijkheid aan prints te bestellen op drie formaten.

Link

www.hollandse-hoogte.nl/corporate

In kleine zaken
wordt misschien
dertig procent van
de proceskosten
vergoed, in grote
zaken vaak nog
minder

Proceskostenveroordeling en verstorend procesgedrag

‘De partij die **liegt**, zou veel meer moeten betalen’

De proceskostenveroordeling kan verstorend procesgedrag ontmoedigen. Promovendus (en bijna advocaat) Paul Sluijter onderzocht hoe rechters er beter gebruik van zouden kunnen maken.

Michel Knapen

De boel een beetje traineren, enkele leugentjes verspreiden, de stukken wat laat aanleveren, niet ter comparitie verschijnen, kansloze incidenten opwerpen. De ene advocaat is wat slordiger dan zijn collega of minder bekwaam in de procespraktijk, een ander ziet deze trucjes als een gerechtvaardigde processtrategie. En bijna altijd komen hun cliënten ermee weg. De rechter heeft de mogelijkheid om dit verstorend procesgedrag af te straffen met een verhoogde proceskostenvergoeding voor de wederpartij, maar doet dit nauwelijks.

Waarom zijn rechters daar zo terughoudend in, vroeg Paul Sluijter zich af. Hoe zouden ze met dit middel verstorend gedrag door procederende advocaten beter kunnen tegengaan? Sluijter werkte de afgelopen jaren aan de Universiteit van Tilburg om die vragen in zijn proefschrift te beantwoorden. Momenteel is hij juridisch medewerker bij Houthoff Buruma en binnenkort advocaat.

Afrekenen

Het systeem van de proceskostenveroordeling kent een complexe driedeling. In IE-zaken worden in principe alle redelijk

gemaakte kosten van de wederpartij door de verliezende partij vergoed en in familiezaken betaalt ieder zijn eigen kosten. Een tussenweg vormen de gewone dagvaardingszaken, waarbij de proceskostenveroordeling wordt bepaald door het forfaitaire liquidatietarief. Niet de daadwerkelijk gemaakte uren van de advocaat zijn dan uitgangspunt, maar het financiële belang van de zaak en de verrichte processuele handelingen, die ‘punten’ opleveren. Zo brengt een conclusiewisseling één punt op, een comparitie ook. Punten maal een bepaald tarief levert de proceskostenvergoeding op.

‘Het liquidatietarief is bijna nooit kostendekkend,’ zegt Sluijter, die het ‘zuinig’ noemt. ‘In kleine zaken wordt misschien dertig procent van de advocaatkosten, griffierechten, kantoor-, reis- en andere kosten vergoed, in grote zaken is dat vaak nog minder.’ Dit tot onbegrip van winnende cliënten. De Engelse praktijk laat echter zien dat een torenhoge kostenveroordeling de toegang tot de rechter kan belemmeren.

Sluijter doet in zijn proefschrift een poging om af te rekenen met in ieder geval één aspect dat nu niet in het liquidatietarief tot uiting komt: verstorend procesgedrag, waardoor de wederpartij

op hogere kosten wordt gejaagd. De verdeelsleutel wordt nu bepaald door wie in een zaak gelijk krijgt en wie niet. Het liquidatietarief bindt de rechters niet, maar afwijkingen komen slechts enkele keren per jaar voor en alleen als de rechter er écht van overtuigd is dat de procesverstoring evident is. Als er al een relatie wordt gelegd met laakbare gedragingen van partijen, gaat het maar om een schamel tariefpunt erbij of eraf als ‘nodeloos veroorzaakt’.

Sluijter stelt voor om verstorend procesgedrag op te nemen als factor in het liquidatietarief die de hoogte van de proceskostenveroordeling bepaalt. Dan zouden rechters eindelijk een richtsnoer hebben om af te wijken van de vaste normen. Nu zijn ze terughoudend in het opleggen van een afwijkende proceskostenveroordeling omdat ze willekeur willen vermijden, maar ook omdat ze geen trek hebben in een geschil binnen het bestaande geschil: *satellite litigation*. Daar komt bij dat rechters er weinig voor voelen om na te gaan waarom een advocaat procesverstoring gedrag vertoont, want juist zo’n extra onderzoek kan de hoofdzaak verder vertragen – iets wat al is gebeurd door de procesverstoring. Om

Eigen beursje hoeft niet terug
 Als verstorend procesgedrag door de advocaat leidt tot een (hoge) proceskostenveroordeling, zal de cliënt en niet de advocaat daarvoor opdraaien. In 2002 is het ‘eigen beursje’ (art. 58 (oud) Rv) afgeschaft. Tot die tijd konden advocaten bij verstorend gedrag zelf veroordeeld worden in de proceskosten, in plaats van de cliënt. Maar de advocaat werd in zo’n zaak niet gehoord en ook hoger beroep stond niet open: in strijd met het EVRM. Rechters werden door de Hoge Raad verplicht advocaten te horen, maar vonden dit veel gedoe: er zou een nieuw geschil ontstaan, dit keer tussen advocaat en cliënt.

die reden volgen rechters het liquidatietarief graag zo nauwkeurig mogelijk en beperken zij afwijkingen erop tot een minimum.

Hoe vaak?

Aan de hand van de literatuur en interviews met achttien rechters en raadsheren heeft Sluijter in kaart gebracht welke versturende procesgedragingen veel voorkomen. Boven aan de overlasttop staat het te laat inbrengen van stellingen en feiten, zoals het zondigen tegen de substantiëringsplicht. Op de tweede plaats staan de kansloze stellingen en verweren. 'Advocaten willen wel eens met hagel schieten. Zo kunnen ze verwarring zaaien en zand in de raderen strooien,' zegt Sluijter. 'Rechters ergeren zich daaraan.'

Minstens zo vaak noemen rechters het te laat inbrengen van bewijsstukken en het onvoorbereid, ondeugdelijk vertegenwoordigd of niet verschijnen ter zitting. Liegen, bedriegen, simuleren, evident kansloos procederen, overdreven hoge vorderingen, late veranderingen of vermeerderingen van eisen worden door de rechters ook erkend als versturende gedragingen, maar komen veel minder voor. 'Het is sowieso onduidelijk of er

In België wordt het aantal punten voor proceshandelingen verhoogd, tot aan het maximumtarief, als de wederpartij zich versturend heeft gedragen

echt weinig versturend gedrag is of dat rechters het niet als zodanig vaststellen. Als ze er hoge eisen aan stellen, dan lijkt het alsof het weinig voorkomt.'

Wie bijvoorbeeld te laat is met zijn stukken loopt het risico dat ze niet meer in behandeling worden genomen. Sluijter: 'Maar als de rechter twijfelt of het procesgedrag versturend is, dan komt er geen kostenconsequentie en geen andere sanctie.'

Driedubbel

Het Belgische systeem met maximumbedragen kan volgens Sluijter een mooie aanvulling zijn op het Nederlandse strikte en eenduidige liquidatietarief. Daarbij wordt nog steeds uitgegaan van het aantal proceshandelingen, maar de punten die daarvoor worden gekregen, worden voorzien van een hoger tarief, tot aan het maximumtarief, als de wederpartij zich versturend heeft gedragen. Dat maakt, aldus Sluijter, de proceskostenconsequentie beter voorspelbaar, heeft tevens voldoende afschrikkende werking en voorkomt geschillen binnen geschillen.

Sluijter: 'Omdat vaak onduidelijk is welk procesgedrag als versturend kan worden aangemerkt, moet dat grijze gebied beter worden ingevuld met scherpe criteria.' Daarmee kunnen tariefverhogingen worden verbonden aan concrete gedragingen. Een rechter kan een partij veroordelen tot het dubbele of driedubbele van het huidige liquidatietarief, tot een bepaald maximumbedrag. Wie liegt, weet dat hij misschien drie keer het liquidatietarief moet betalen.'

Nieuwe regels? 'Alsjeblieft niet,' zeggen deze advocaten

Ale Holsbrink (Damsté Advocaten): 'Versturend procesgedrag komt steeds minder vaak voor. Ik was tot vorig jaar deken in Almelo en we hadden het eigenlijk nooit over dit onderwerp. Door de landelijke rolreglementen houden civiele rechters strakker de hand aan het proces. Vergelijken met vroeger is er veel minder ruimte om stukken te laat in te dienen of anderszins te traineren. En als het toch gebeurt, dan laat de rechter stukken niet meer toe of hij verzet een comparitie niet als een advocaat dat te laat heeft aangevraagd. Vraag je een onzin-pleidooi aan, dan krijg je een proceskostenveroordeling aan je broek. Een nieuwe regeling is niet nodig.'

Cathine Knijff (Wieringa Advocaten): 'In mijn vakgebied, het bestuursrecht, komt versturend procesgedrag door advocaten niet vaak voor. Als het gebeurt, dan is dat meestal door slordigheid, werkdruk of desinteresse. Ik heb slechts één keer een stuitend geval meegemaakt waarbij de wederpartij zich totaal niet had voorbereid. Effectiever dan nieuwe regels of tarieven is dat de bestuursrechter een te laat ingediend rapport in de prullenbak gooit. En op basis van het Besluit proceskosten bestuursrecht kan de rechter al de proceskosten toewijzen aan de partij die zit te traineren of die het procesrecht echt misbruikt. Ik verwacht veel meer van een actieve bestuursrechter.'

Jan Ekelmans (Ekelmans & Meijer): 'Natuurlijk kan een procesgang soepeler verlopen als partijen zich beter verdiepen of beter voorbereiden. Maar versturend procesgedrag, ik maak het weinig mee, zeker opzettelijk versturend gedrag. Het maakt bij de rechter ook geen kans, je verliest het eenvoudigweg als je onvoldoende stelt of onvoldoende betwist. Het helpt je echt niet verder, dus advocaten laten het achterwege. Voor welk probleem zijn maximumtarieven de oplossing? Ik vrees dat hij een klein probleem signaleert en daar een zwaar middel op zet.'

“Op de bres
voor mensen
in de knel”

balie⁺
laat je advocaat zijn

Als advocaat komt u op voor anderen. U richt zich het liefst volledig op de inhoud. Maar alleen in de wetenschap dat op kantoor alles goed geregeld is. Voor personeelszaken, ICT en kantoormanagement vertrouwt u daarom op Balieplus. Dat bespaart tijd, geld en kopzorgen. En geeft u bovenal de ruimte voor uw passie: de advocatuur.

Hoge Raad legde nemo tenetur-beginsel onlangs te beperkt uit

Niet meewerken aan **eigen** veroordeling, ook niet in economisch strafrecht

Wat kunnen advocaten in de economische strafpraktijk uitrichten met het beginsel dat niemand verplicht is aan zijn eigen veroordeling mee te werken? De Hoge Raad legde dit nemo tenetur-beginsel onlangs heel wat beperkter uit dan het EHRM.

Elisa Benhaim
advocaat te Rotterdam¹

Wegens emissie van procesgas is tegen een chemisch bedrijf (verder: 'klaagster') een strafrechtelijk onderzoek gestart. Klaagster heeft een intern onderzoek verricht naar het incident en heeft dat onderzoeksrapport op grond van een strafrechtelijk gesanctioneerde verplichting uit de Wet milieubeheer verstrekt aan de DCMR Milieudienst Rijnmond. Naar aanleiding van het strafrechtelijk onderzoek is op de voet van artt. 18 en 19 Wet op de economische delicten heeft het Openbaar Ministerie vervolgens de uitlevering van het intern onderzoeksrapport en de aan het onderzoek ten grondslag liggende stukken ter inbeslagneming gevorderd. Weigering daarvan is strafbaar gesteld. Klaagster voldoet aan de vordering door de stukken in een verzegelde enveloppe te overhandigen en klaagt vervolgens op de voet van art. 552a Sv over de inbeslagneming. In de beklagprocedure betoogt de verdediging onder meer dat de vordering strekkende tot uitlevering ter inbeslagneming in strijd is met het nemo tenetur-beginsel.

De rechtbank verklaart het klaagschrift gegrond en overweegt daarbij dat uit de zaak Saunders t. het Verenigd Koninkrijk² volgt dat bewijs dat ten eerste onder dwang of drukuitoefening is verkregen

en ten tweede afhankelijk van de wil van de verdachte bestaat, niet mag worden gebruikt tegen de verdachte in een strafzaak. Het EHRM noemt in beslag genomen documenten daarbij als voorbeeld. Klaagster hoefde volgens de rechtbank niet aan de vordering te voldoen omdat de documenten door haar zijn vervaardigd en het bestaan van die documenten van haar wil afhankelijk is. Ook is de vordering volgens de rechtbank onduidelijk en onvoldoende gespecificeerd zodat klaagster, gelet op het EHRM-arrest J.B. t. Zwitserland³, niet aan de vordering hoefde te voldoen.

Het OM stelt tegen de beschikking beroep in cassatie in. De A-G concludeert dat sprake is van het verstrekken van reeds beschikbare gegevens zodat er geen sprake is van door de wil van de verdachte tot stand gekomen documenten. Indien daarvan wel sprake zou zijn, dan geldt

dat het gebruik daarvan niet onder alle omstandigheden ontoelaatbaar is in een strafprocedure (zie O'Halloran en Francis t. het Verenigd Koninkrijk⁴).

De Hoge Raad stelt dat de rechtbank een onjuiste maatstaf heeft aangelegd en overweegt: 'Beslissend voor de vraag of het nemo tenetur-beginsel is geschonden, is immers of het gebruik tot bewijs van een al dan niet in een document vervatte verklaring van de verdachte in een strafzaak zijn recht om te zwijgen en daarmee zijn recht om zichzelf niet te belasten van zijn betekenis zou ontdoen. Het antwoord op deze vraag hangt af van de aard van de in het document vervatte verklaring, waarbij de omstandigheid dat de verdachte de verklaring zelf heeft vervaardigd, niet beslissend is. De rechtbank had derhalve kennis moeten nemen van de inhoud van de documenten.'⁵

Onafhankelijk van wil van verdachte

De rechtspraak van het EHRM is zeer casuïstisch, zodat het lastig is om daaruit algemene regels te formuleren. Niettemin zal ik uit deze uitspraken voorzichtige conclusies proberen te trekken.

In de zaak Funke t. Frankrijk⁶ erkent het EHRM voor het eerst het nemo tene-

¹ Advocaat bij Sjöcrona Van Stigt Advocaten te Rotterdam.

² EHRM 17 december 1996, NJ 1997, 699 m.nt. Knigge.

³ EHRM 3 mei 2001, application nr. 31827/96.

⁴ EHRM 29 juni 2007, application nr. 15809/02.

⁵ HR 21 december 2010, LJN: BL0666. De HR heeft de zaak verwezen naar het Gerechtshof 's-Gravenhage, dat opnieuw zal oordelen over het ingediende klaagschrift. Wordt vervolgd dus.

⁶ EHRM 25 februari 1993, application nr. 10828/84.

tur-beginsel als onderdeel van het recht op een eerlijk proces, maar wordt er nog geen criterium gegeven. Een dergelijk criterium geeft het hof wel in Saunders t. het Verenigd Koninkrijk.⁷ In een administratief onderzoek wordt Saunders wettelijk verplicht om een getuigenverklaring af te leggen. Deze verklaring wordt later in een strafrechtelijke vervolging tegen hem gebruikt. Het hof overweegt: 'It does not extend to the use in criminal proceedings of material which may be obtained from the accused through the use of compulsory powers but which *has an existence independent of the will of the suspect*.' Uit genoemd 'Saunders-criterium' volgt dat het nemo tenetur-beginsel geen betrekking heeft op materiaal dat onafhankelijk van de wil van de verdachte bestaat.

De duidelijkheid van het 'Saunders-criterium' verdween echter met de komst van J.B. t. Zwitserland.⁸ J.B. wordt door de Zwitserse justitie vervolgd wegens belastingontduiking. De Belastingdienst verzoekt J.B. om documenten te verstrekken die betrekking (kunnen) hebben op de kwestie waarvoor hij wordt vervolgd. J.B. weigert, waardoor hij wordt beboet. Uiteindelijk klaagt J.B. bij het hof. Het materiaal zou volgens het hof mogelijk enige informatie kunnen bevatten over het strafbare feit.⁹ 'In the Court's opinion, however, *the present case differs from such material which, as the Court found in the Saunders case, had an existence independent of the person concerned and was not, therefore, obtained by means of coercion and in defiance of the will of that person*.' Het hof concludeert dat sprake is van een schending van het nemo tenetur-beginsel. Op basis hiervan kan worden betoogd dat kennelijk niet alle documenten buiten het toepassingsbereik van het nemo tenetur-beginsel vallen.

Enige druk

In O'Halloran en Francis t. het Verenigd Koninkrijk¹⁰ gaat het om het verstrekken van inlichtingen na het begaan van een (vermeende) snelheidsovertreding.

O'Halloran verstrekt inlichtingen en wordt beboet voor de snelheidsovertreding. Francis wordt ook beboet, maar voor het weigeren de gevraagde inlichtingen te verstrekken. Beiden klagen bij het EHRM. Gelet op de bijzondere aard van het wettelijk regime dat aan het bezitten of besturen van motorvoertuigen ten grondslag ligt en de beperkte aard van de dwang, is het hof van oordeel dat het nemo tenetur-beginsel niet is geschonden. Het arrest O'Halloran en Francis laat zien dat enige druk bij het verkrijgen van wilsafhankelijke informatie toch toelaatbaar is.¹¹

Enige druk bij het verkrijgen van wilsafhankelijke informatie is volgens het EHRM toch toelaatbaar

Tot slot blijkt uit de zaak Martinnen t. Finland¹² dat het niet doorslaggevend hoeft te zijn of het onder dwang verkregen materiaal ook daadwerkelijk in of ten behoeve van de strafprocedure wordt gebruikt.¹³ Martinnen wordt verdacht van fraude en in een administratieve procedure gelast informatie over zijn vermogen te geven. Dat weigert hij, waarop hij wordt beboet. Het hof stelt vast dat onder meer sprake is van een schending van het nemo tenetur-beginsel 'even though no self-incriminating evidence, or as in this case, reliance on a failure to provide information has been used in other, substantive criminal proceedings'.

Te beperkt

Uit de Europese jurisprudentie blijkt dat de volgende vragen relevant zijn:

- zijn de documenten onafhankelijk van de wil van de verdachte tot stand gekomen? (Saunders);

- is de vordering onduidelijk en/of onvoldoende gespecificeerd? (J.B.);
- is de aard en mate van uitgeoefende dwang toelaatbaar geweest? (O'Halloran en Francis).

Mijns inziens legt de Rechtbank Rotterdam het arrest Saunders onjuist uit. De rechtbank stelt dat het hof in Saunders in beslag genomen documenten als een van de voorbeelden noemt die afhankelijk van de wil van de verdachte bestaan, terwijl het hof in Saunders nu juist overweegt dat in beslag genomen documenten *onafhankelijk* van de wil van de verdachte bestaan, zodat het nemo tenetur-beginsel daarop geen betrekking heeft. Met deze laatste overweging had de Hoge Raad het arrest af kunnen doen. Dat doet ze niet.

In de eerste plaats benadrukt de Hoge Raad nog eens dat het nemo tenetur-beginsel geen onvoorwaardelijk recht of beginsel is. Voorts lijkt de Hoge Raad het nemo tenetur-beginsel terug te brengen tot het zwijgrecht. Dat is mijns inziens een te beperkte opvatting van het nemo tenetur-beginsel. Zeker bezien in het licht van Funke en J.B., die duidelijk laten zien dat het nemo tenetur-beginsel meer omvat dan het enkele zwijgrecht. Ten slotte blijkt uit het arrest dat het voor de Hoge Raad (kennelijk) doorslaggevend is of het onder dwang verkregen bewijsmateriaal ook daadwerkelijk in of ten behoeve van de strafprocedure wordt gebruikt. Dit is geheel in lijn met de standaard art. 359a Sv-jurisprudentie van de Hoge Raad, maar komt niet overeen met de overweging van het hof in de zaak Martinnen. Daaruit blijkt immers dat dit aspect niet doorslaggevend hoeft te zijn bij de beoordeling van de vraag of art. 6 EVRM is geschonden.

Voldoende ruimte

Moet nu in het vervolg worden voldaan aan een vordering van het OM zoals die tegen het chemisch bedrijf in het arrest van de Hoge Raad? De Hoge Raad brengt het nemo tenetur-beginsel terug tot het zwijgrecht, maar er zijn discrepanties tussen zijn arrest en de Europese rechtspraak. Deze laatste biedt voldoende ruimte voor een gefundeerd verweer op basis van het nemo tenetur-beginsel.

7 EHRM 17 december 1996, NJ 1997, 699 m.nt. Knigge.

8 EHRM 3 mei 2001, application nr. 31827/96.

9 Dit is een geheel ander criterium dan het 'Saunders-criterium'.

10 EHRM 29 juni 2007, application nr. 15809/02.

11 Noot mr. Schalken in EHRM 21 april 2009, application nr. 19235/03.

12 EHRM 21 april 2009, application nr. 19235/03.

13 Noot mr. Schalken in EHRM 21 april 2009, application nr. 19235/03.

Kroniek Insolventie- recht

kroniek
2009-2010

INHOUD

Bestuurdersaansprakelijkheid: *Betalingsonwil » Decharge » Art. 36 Iw 1990 » Art. 58 Fw »*
Faillissementspauliana: *Onverplichte rechtshandeling » Verplichte rechtshandeling en wetenschap van benadeling » Samenspanning » Art. 2:403 BW » Inbewaringstelling ex art. 87 Fw: Tenuitvoerlegging » Stilzitten curator » Verificatie » Restitutie bij beëindiging » Beslag » Dwangakkoord ex art. 287a Fw »*
Internationale aspecten

Deze kroniek behandelt de belangrijkste arresten van de Hoge Raad uit 2010 op insolventierechtelijk gebied. Ook wordt de voor de praktijk relevante lagere rechtspraak besproken en passeren indien nodig ook oudere arresten de revue.

*mr. J.A. van der Meer, mr. drs. F.P.G. Dix,
mr. S. Koerselman, mr. A.C.A. Valks en
mr. M. van der Hoek advocaten in Best¹*

Bestuurders- aansprakelijkheid

In 2010 zijn een tweetal belangwekkende uitspraken van de Hoge Raad op dit terrein verschenen.

Betalingsonwil

In 1992 heeft de HR voor het eerst aangenomen dat betalingsonwil van een bestuurder van een vennootschap voor een bestaande vordering van een schuldeiser grondslag kan zijn voor de persoonlijke aansprakelijkheid van die bestuurder uit onrechtmatige daad.² In het arrest inzake Ontvanger/Roelofsen³ onderscheidt de HR de volgende gevallen van persoonlijke aansprakelijkheid, waaronder betalingsonwil. Ten eerste ging de bestuurder namens de vennootschap een verplichting aan terwijl hij wist of redelijkerwijze moest begrijpen dat de vennootschap niet, of niet binnen een redelijke termijn, aan haar verplichtingen zou kunnen voldoen. Ten tweede⁴ heeft de bestuurder bewerkstelligd of toegelaten dat de vennootschap haar wettelijke of contractuele verplichtingen niet nakomt. Dit laatste geval is een uitwerking en bevestiging van het voormelde arrest uit 1992. Van het voor aansprakelijkheid van de bestuurder benodigde ernstige verwijt is volgens de HR in elk geval sprake als het voor de bestuurder voorzienbaar was dat schuldeisers van de vennootschap door zijn handelwijze zouden worden benadeeld.

Op 26 maart 2010 heeft de HR het begrip 'betalingsonwil' als grondslag voor aansprakelijkheid van de bestuurder nader ingevuld.⁵ Standard, waarvan de door ING aangesproken bestuurder Zandvliet middellijk aandeelhouder/bestuurder was, was uit hoofde van kredietverlening gelden schuldig aan ING. Tot zekerheid voor de betaling van die gelden had ING pandrecht bedongen op onder andere een vordering van Standard op WNF, uit hoofde van een in opdracht van WNF gerealiseerde televisieactie. Tussen WNF en Standard was echter een geschil ontstaan over de hoogte van de door WNF aan Standard verschuldigde vergoeding. Mede hierdoor waren er bij Standard betalingsproblemen ontstaan. Enkel tegen de contractuele toezegging van Zandvliet namens Standard jegens ING dat de van WNF te verkrijgen gelden zouden worden aangewend ter aflossing van het krediet van ING, was ING bereid het krediet aan Standard te continueren. Uiteindelijk werd het geschil geschikt nadat WNF Standard 900.000 gulden betaalde. Dit bedrag werd echter niet aangewend ter aflossing van het krediet aan ING doch ter betaling van andere crediteuren, waaronder een groepsvennootschap. ING sprak daarop Zandvliet aan uit hoofde van onrechtmatige daad; deze stelde dat er geen sprake was van een ernstig verwijt nu het een bestuurder vrij staat zelf te bepalen welke schuldeisers van een vennootschap te voldoen. De HR onderschrijft die vrijheid, maar oordeelde dat het niet-nakomen van de contractuele toezegging om over te gaan tot aflossing van het krediet voortkwam uit betalingsonwil. Ook de stelling van Zandvliet dat ING zich nog wegens de verpanding voor haar vordering kon verhalen op WNF en dus geen schade leed, wordt verworpen, zodat de HR Zandvliet persoonlijk aansprakelijk achtte jegens ING. Volgens Strik in haar noot onder

Elke cent die
nog binnenkomt
wordt uitgegeven,
en ik word bewaard!

dit arrest betekent dit voor de praktijk 'een aanscherping van het leerstuk van bestuurdersaansprakelijkheid' en ze waarschuwt bestuurders terughoudendheid te betrachten bij het doen van toezeggingen aan leveranciers of financiers om hen te overreden in geval van financiële problemen de relatie voort te zetten.

Decharge

In het standaardarrest Staleman/van de Ven⁶ heeft de HR bepaald dat een bestuurder ex art. 2:9 BW (interne aansprakelijkheid) slechts jegens de vennootschap persoonlijk aansprakelijk is wanneer deze bestuurder een ernstig verwijt kan worden gemaakt. Daarnaast heeft de HR gesteld dat 'in het bijzonder niet kan worden aanvaard dat een decharge

¹ Allen werkzaam bij Turnaround Advocaten.

² HR 3 april 1992 (Van Waning/Van der Vliet), NJ 1992, 411.

³ HR 8 december 2006 (Ontvanger/Roelofsen), NJ 2006, 659.

⁴ Zie daarvoor: HR 6 oktober 1989 (Beklamel), NJ 1990, 286.

⁵ HR 26 maart 2010 (Zandvliet/ING), JOR 2010, 127 m.nt. mr.drs. D.A.M.H.W. Strik.

⁶ HR 10 januari 1997, NJ 1997, 360.

zich ook zou uitstrekken tot informatie waarover een individuele aandeelhouder uit anderen hoofde – buiten het verband van de algemene vergadering van aandeelhouders – de beschikking heeft gekregen, of tot gegevens die niet uit de jaarrekening blijken of niet anderszins aan de algemene vergadering van aandeelhouders zijn bekendgemaakt voordat deze de jaarrekening vaststelde’.

Kortom: de verleende decharge strekt zich niet uit tot ‘onder de pet gehouden bestuursfouten’⁷ en beperkt daarmee de betekenis van de decharge voor de bestuurder. In het arrest De Rouw/Dingemans q.q.⁸ heeft de HR de betekenis van de decharge voor de bestuurder nog verder beperkt. De Rouw was tot 1999 enig aandeelhouder en bestuurder van De Rouw bv. Tijdens de AVA van De Rouw bv (voorzeten in de persoon van de heer De Rouw) werd ter gelegenheid van het vaststellen van de jaarrekeningen 1995, 1996 en 1997 aan De Rouw decharge verleend voor het gevoerde beleid. Het staat vast dat De Rouw in die jaren door spookfacturen 170.000 euro aan De Rouw bv heeft onttrokken. Hiervoor is De Rouw strafrechtelijk veroordeeld. In 2002 is De Rouw bv in staat van faillissement verklaard. De curator spreekt De Rouw in persoon aan ex art. 2:9 BW. Hij [De Rouw? CU] beroept zich op de door hem (de AVA) verleende decharge. De HR acht het op het Staleman/Van de Ven-arrest gebaseerde oordeel van het hof juist en voegt daaraan toe dat ‘de omstandigheid dat De Rouw buiten het verband van de algemene vergadering van aandeelhouders de beschikking heeft gekregen over de gegevens van deze posten – het betrof zijn eigen opdrachten – baat hem in dit verband evenmin’.

Het belang van dit arrest is vooral gelegen in het feit dat de Staleman/Van de Ven-regel van de HR nu ook geldt voor de bestuurder en enig aandeelhouder van de vennootschap. Voor die dga geldt nu dat hij zijn onbehoorlijke handelingen expliciet ter gelegenheid van het AVA besluit houdende decharge moet notuleren. Of dat in de praktijk gaat gebeuren,

is de vraag. Immers, daarmee zou hij op basis van dit arrest aan de ene kant zijn gevrijwaard van een aanspraak ex art. 2:9 BW; bewijsrechtelijk loopt hij dan in de fuik van art. 2:248 leden 1 en lid 6 BW.⁹

Art. 36 Iw 1990

In art. 36 Iw 1990 is bepaald dat de bestuurder van een rechtspersoon hoofdelijk aansprakelijk is in geval de rechtspersoon in gebreke blijft met het betalen van de door hem verschuldigde premies en dergelijke. De rechtspersoon is verplicht te melden dat hij de verschuldigde premies niet kan betalen (betalingsonmacht). Is de melding niet gedaan, dan wordt vermoed dat de niet-betaling het gevolg is van aan de bestuurder te wijten kennelijk onbehoorlijk bestuur. De bestuurder wordt slechts toegelaten tot weerlegging van dit vermoeden, indien hij aannemelijk maakt dat hem geen verwijt treft met betrekking tot het niet-nakomen van de betalingsverplichting.

Een bestuurder wordt door de Ontvanger op grond van art. 36 Iw 1990 in privé aangesproken tot betaling van belasting-schulden van de bv. De bestuurder voert hiertegen in dat hij vanwege computerproblemen zijn aangifte loonbelasting niet tijdig heeft kunnen doen. Daarnaast stelt hij dat de niet tijdige melding van betalingsonmacht hem niet valt te verwijten, omdat hij veronderstelde dat eerst een meldingsplicht ontstond op het moment dat de bv over onvoldoende middelen zou beschikken om de belastingen te kunnen betalen.

Het Gerechtshof Arnhem¹⁰ oordeelt dat de belastingschuldige slechts de keuze heeft tussen tijdig zijn belasting-schuld betalen of melden dat hij niet kan betalen. Dit geldt ook indien de bv vanwege computerproblemen geen aangifte heeft kunnen doen. Het niet kun-

nen doen van aangifte ontheft de bv immers niet van de verplichting tot vol-doening of afdracht van de belasting aan de Ontvanger. De melding betalingsonmacht is ook verplicht indien de belastingschuldige niet betaalt, maar wel over voldoende middelen beschikt. De bestuurder is in privé aansprakelijk voor deze belastingschulden enkel vanwege het gegeven dat hij de betalingsonmacht niet tijdig heeft gemeld.

Art. 58 Fw

De Rechtbank Haarlem oordeelt in zijn vonnis van 9 december 2010¹¹ dat de termijn die de curator op de voet van art. 58 lid 1 Fw aan een hypotheekhouder kan stellen, een redelijke dient te zijn. Alleen een termijn waarbinnen een redelijk voortvarend hypotheekhouder in staat is het hypotheekrecht uit te oefenen, kan als een redelijke termijn in voornoemde zin worden aangemerkt. De bank stelde in deze zaak dat er sprake is van door de curator gemaakte fouten in zijn beheer en gebruikte dan ook de rechtsgang van art. 69 Fw. Het is de taak van de rechter-commissaris om het beleid van de curator in volle omvang te toetsen.¹² Hieronder valt ook de vraag of een redelijke termijn is gesteld in het kader van art. 58 Fw. De rechtbank volgt de curator dan ook niet in zijn betoog dat het criterium van een redelijke termijn niet kan/mag worden gehanteerd in het kader van de toetsing ex art. 69 Fw. De curator had de bank een termijn van een maand gesteld om haar hypotheekrecht uit te oefenen, waarna de bank – aldus de rechter-commissaris – voldoende aannemelijk had gemaakt dat het feitelijk onmogelijk was om binnen een maand tot openbare verkoop over te gaan. Er kon ook niet gezegd worden dat de bank nodeloos stil had gezeten bij de uitoefening van haar rechten als separatist. Annotator Faber merkt in de noot op dat bij de beoordeling van de vraag of een aan de pand- of hypotheekhouder gestelde termijn redelijk is, in beginsel geen rekening dient te worden gehouden met de periode voorafgaand

7 Zie noot prof. mr. J.B. Wezeman onder noot 7.

8 HR 25 juni 2010, JOR 2010, 227.

9 Zie in dit verband ook de kritische noot van prof. mr. M.J.G.C. Raaijmakers onder dit arrest in *Ars Aequi* maart 2011, pp. 214 e.v. Zie verder ook over decharge in het algemeen mr. P.H.N. Quist, ‘Decharge I’, in: *WPNR* 2011/6885 en ‘Decharge II’, in: *WPNR* 2011/6886, en mv. mr. J.E. Brink-van der Meer, prof. mr. J.B. Huizink en mr. P.A. Ledebøer, ‘Dividend en decharge’, in: *WPNR* 2011/6874 met een reactie van mr. J. Barneveld, ‘Dividend, decharge & disculpatie’, in: *WPNR* 2011/6893, over decharge in de Flex-bv.

10 Gerechtshof Arnhem 20 april 2010, JOR 2010, 217.

11 Rb. Haarlem 9 december 2010 (M & M Holding/Kaas q.q.), JOR 2011, 201 m.nt. Faber.

12 HR 10 mei 1985, NJ 1985, 793.

En kan ik de verbintenis misschien ook voldoen door een andere door jou goedgekeurde... eh... prestatie?

aan de termijnstelling. Als uitgangspunt stelt hij dat dient te gelden dat een redelijke termijn pas begint te lopen op het moment waarop de pand- of hypotheekhouder de van de curator afkomstige termijnstelling ontvangt. Daarnaast merkt hij op dat overschrijding van een termijn die niet als redelijke termijn in de zin van art. 58 Fw kan worden aangemerkt, niet tot enige sancties leidt en dat ook van een verlenging door de rechter-commissaris geen sprake kan zijn. Onder omstandigheden kan er echter reden zijn om tegen het door de curator stellen van een niet-redelijke termijn op te komen, aldus Faber.

Faillissementspauliana

Onverplichte rechtshandeling

In het faillissement van Air Holland speelt de vraag of een kort voor de faillietverklaring van de werkgever door hem gesloten vaststellingsovereenkomst betreffende betaling van onder meer achterstallige salarissen – althans de ter uitvoering van die overeenkomst aan een garantiefonds verrichte betalingen – vernietigbaar is op grond van de faillissementspauliana (artt. 42 en 47 Fw). Anders dan het gerechtshof oor-

deelt de HR in zijn arrest van 3 december 2010¹³ dat er voor Air Holland geen rechtsplicht bestond om de vaststellingsovereenkomst te sluiten omdat die overeenkomst slechts afspraken inhoudt over de wijze waarop zij haar betalingsverplichting jegens de vliegers zou nakomen. A-G Rank-Berenschot schrijft in zijn conclusie dat de schuldenaar verplicht is aan zijn verbintenis te voldoen door middel van de oorspronkelijk toegezegde prestatie. In geval van inbetalinggeving in de zin van art. 6:45 BW is hij daarnaast bevoegd – niet verplicht – de verbintenis te voldoen door middel van een andere, door de schuldeiser goedgekeurde prestatie. Moet de nadere afspraak tussen partijen evenwel gekwalificeerd worden als schuldvernieuwing of objectieve novatie, dan is van een onverplichte betaling geen sprake, maar kan de schuldvernieuwingsovereenkomst zelf een onverplichte rechtshandeling in de zin van art. 42 Fw opleveren.

Het vonnis van de Voorzieningenrechter van de Rechtbank Utrecht¹⁴ Voorzieningenrechter Rb. Utrecht 23 april 2010 (Boers q.q./Kasberg Beheer c.s.), JOR 2011, 91. ten aanzien van een bodemver-

huurconstructie betrof de vraag of het sluiten van een overeenkomst van vuistpandrecht in casu nietig c.q. vernietigbaar was, omdat die rechtshandeling paulianeus zou zijn in de zin van art. 42 Fw. De Voorzieningenrechter oordeelde dat onvoldoende aannemelijk was dat voldaan was aan het vereiste van een 'onverplichte rechtshandeling' omdat er sprake was van de omzetting van een eerder verleend bezitloos pandrecht op huidige en toekomstige bedrijfsinventaris, vervoersmiddelen, voorraden, onderhanden werk en alle overige roerende zaken van failliet in een vuistpandrecht. In de eerdere notariële akte was de bevoegdheid opgenomen om te vorderen dat het bezitloze pandrecht zou worden omgezet in een vuistpandrecht indien het faillissement van failliet wordt gevraagd, waarvan ten tijde van de omzetting ook daadwerkelijk sprake was. Van een onverplichte rechtshandeling is dan ook geen sprake. Daarnaast oordeelde de Voorzieningenrechter het onvoldoende aannemelijk dat de rechtshandeling waarbij failliet had ingestemd met gedeeltelijke beëindiging van de huur van het bedrijfspand, paulianeus is. Er was, aldus de Voorzieningenrechter, sprake van een rechtshandeling om baat zodat de wetenschap van benadeling aan beide zijden dient te bestaan. Er was geen sprake van een bewijsvermoeden op

¹³ HR 3 december 2010 (Ingwersen en Mulder q.q./Stichting Garantiefonds Vliegers Air Holland I), JOR 2011, 62.

¹⁴ Voorzieningenrechter Rb. Utrecht 23 april 2010 (Boers q.q./Kasberg Beheer c.s.), JOR 2011, 91.

grond van art. 43 Fw en de curator had onvoldoende gesteld om te concluderen dat de wetenschap van benadeling van de schuldeisers zowel bij failliet als bij verhuurder aanwezig is geweest.

Verplichte rechtshandeling en wetenschap van benadeling

Het Gerechtshof 's-Hertogenbosch oordeelt in zijn arrest van 23 februari 2010¹⁵ dat betalingen aan de verhuurder van een failliete vennootschap zijn aan te merken als onverplichte rechtshandelingen. Het aangaan van de vaststellingsovereenkomst op grond waarvan de betalingen zijn verricht, was onverplicht. Bovendien zouden die betalingen ook zonder vaststellingsovereenkomst onverplicht zijn geweest, nu het gehuurde pas uiterlijk per 13 mei 2009 ontruimd en in oorspronkelijke staat diende te worden opgeleverd terwijl het faillissement van 21 april 2009 dateert. Gesteld noch gebleken is op grond waarvan verhuurder gerechtigd zou zijn betaling van facturen uit hoofde van herstelschade te verlangen of op grond waarvan de betalingen anderszins opeisbaar waren. Het hof merkt op dat betaling van een niet-opeisbare schuld een onverplichte rechtshandeling is in de zin van art. 42 Fw. Wetenschap van benadeling van schuldeisers is naar het oordeel van het hof aanwezig, nu verhuurder in zijn functie van bestuurder van een van de aandeelhouders van de failliete vennootschap aanwezig was bij een aandeelhoudersvergadering, waarin werd besloten tot het aanvragen van het faillissement. De gewraakte betalingen vonden enkele dagen nadien plaats.

In het vonnis van de Rechtbank Arnhem¹⁶ inzake Aerts q.q./Rabobank en Fortis oordeelde de rechtbank dat de banken een verrekeningsbevoegdheid (art. 53 Fw) hadden geschapen terwijl zij wisten dat de faillissementen zouden worden aangevraagd, hetgeen zich niet verdraagt met de beperkte uitleg die aan art. 53 Fw dient te worden gegeven (vgl.

Tiethoff q.q./NMB¹⁷). Dat de verrekening heeft plaatsgevonden voordat het faillissement is uitgesproken, doet aan het voorgaande niet af nu de huurpenningen betrekking hadden op een periode na het faillissement, er tussen de te verrekenen vorderingen geen (of onvoldoende) verband bestond en de pandhouders een verrekeningsmogelijkheid hadden geschapen, terwijl zij wisten dat het faillissement van de belastingschuldenaar was aangevraagd. De banken waren namelijk een huurovereenkomst aangegaan teneinde zekerheden die zij hadden bedongen in verband met of op grond van een kredietarrangement respectievelijk factorovereenkomst, veilig te stellen (de zgn. bodemverhuurconstructie). Ook de rechtshandeling bestaande uit de afspraak dat de huurtermijnen vooraf betaald zouden worden, komt in strijd met art. 47 Fw waarmee schuldeisers worden benadeeld. Bij gebreke van deze afspraak zouden de huurtermijnen aan de boedel verschuldigd zijn, terwijl de tegenvorderingen van de banken in het faillissement ingediend moesten worden. Daarnaast zijn de toekomstige huurvorderingen verpand. Dat komt eveneens in strijd met art. 47 Fw, nu de banken zich daarmee ten opzichte van de overige schuldeisers in een voordeliger positie hebben geplaatst. In de noot van Faber worden vijf uitspraken¹⁸, die alle (onder meer) betrekking hebben op een in het zicht van faillissement toegepaste bodemverhuurconstructie, besproken en gaat Faber in op de vraag of de bodemverhuurconstructie (dan wel onderdelen daarvan) met een beroep op de actio pauliana of een vordering uit onrechtmatige daad kan worden bestreden. Hij concludeert dat het zaak blijft om behoedzaam te opereren en dat de HR zich op een aantal punten nog dient uit te spreken. De huurovereenkomst zelf en in dat kader de verpanding en verrekening van de bij vooruitbetaling verschuldigde huur en het doorberekenen (en verrekenen) van de kosten van de bodemverhuurconstructie aan de pandgever kunnen

in voorkomend geval tot benadeling van schuldeisers leiden.

Samenspanning

In het vonnis van Rechtbank Rotterdam van 24 februari 2010¹⁹ werd geoordeeld dat er sprake was van samenspanning tussen failliet en gedaagde in de zin van art. 47 Fw. Failliet verkocht de activa van haar dochter voor een bedrag van 250.000 euro waarvan een bedrag van 175.000 euro werd doorbetaald aan gedaagde ter voldoening van een opeisbare schuld. Gedaagde was ten tijde van deze betaling prioriteitsaandeelhouder van de latere failliet en hield een belang van 76,25 procent in failliet. Blijkens correspondentie maakte zij feitelijk de dienst uit bij failliet, bepaalde zij het betalingsverkeer volledig en was zij op de hoogte van de slechte financiële situatie. Gedaagde eiste van failliet dat de opbrengst van de verkoop van de activa van de dochters op een rekening van een notaris kantoor zou worden gestort terwijl op voorhand zou worden ingestemd met doorstorting door de notaris van de opbrengst naar een rekening van gedaagde. Het was de bestuurder van failliet bovendien expliciet verboden met de bank te spreken over de verkoop van de activa en over de verdeling van de daarvoor te ontvangen middelen. Er was dan ook sprake van de voor toepassing van art. 47 Fw benodigde samenspanning, dat wil zeggen dat bij zowel failliet als bij gedaagde de bedoeling heeft voorgezeten gedaagde door deze betaling boven andere schuldeisers te begunstigen en andere schuldeisers te benadelen, aldus de rechtbank. Ook in het vonnis van de Rechtbank Utrecht van 29 september 2010²⁰ werd samenspanning aangenomen. Het ging in die zaak om twee rechtshandelingen waartegen de curator opkwam op grond van de faillissementspauliana ex artt. 42 en 47 Fw. Ten eerste was aan de echtgenote van de bestuurder van failliet in plaats van de oorspronkelijk overeengekomen geldsom een iMac gegeven. Die echtge-

15 Gerechtshof 's-Hertogenbosch 23 februari 2010 (Van Erp/Henselmans q.q.), *JOR* 2011, 195.

16 Rb. Arnhem 13 oktober 2010 (Aerts q.q./Rabobank Rijn en Vallei UA en Fortis Commercial Finance NV), *JOR* 2011/95.

17 HR 22 december 1989 (Tiethoff q.q./NMB), *NJ* 1990, 661 en HR 10 januari 1975, *NJ* 1976, 249.

18 *JOR* 2011, 91, 92, 93, 94 en 95.

19 Rb. Rotterdam 24 februari 2010 (Cools q.q./Meespierson Informal Opportunity Fund bv), *JOR* 2011, 89.

20 Rb. Utrecht 29 september 2010 (21 Vermaire q.q./Schalkwijk-Bauw), *JOR* 2011, .

note was voordien ook zelf bestuurder en enig aandeelhouder van thans failliet geweest. De rechtbank oordeelde dat met het afgeven van de iMac een andere prestatie was geleverd dan waartoe zij verplicht was. De verkoop van de iMac met verrekening van de koopprijs met het bedrag van de uitstaande lening was onverplicht en daarom rechtmatig door de curator vernietigd. Bovendien waren in de periode voordat het faillissement werd uitgesproken geldebetalen aan de echtgenote gedaan ter terugbetaling van een lening. De rechtbank oordeelde dat het voor de bestuurder van failliet duidelijk moet zijn geweest dat er onvoldoende middelen waren om alle schuldeisers af te lossen. Immers, er waren al lange tijd geen bedrijfsinkomsten meer omdat de bedrijfsactiviteiten stillagen en door het feit dat een aan failliet uitgekeerd bedrag na een gevoerde juridische procedure ontoereikend was om alle schuldeisers te voldoen. De benadeling van andere schuldeisers door het volledig aflossen van de lening van de echtgenote is daarmee een gegeven. Vanwege de betrokkenheid van de echtgenote bij failliet – als voormalig bestuurder, aandeelhoudster, echtgenote van de bestuurder en crediteur van failliet – is het ongeloofwaardig dat zij niets wist van die benadeling. De rechtbank oordeelt dan ook dat er sprake is van samenspanning in de zin van art. 47 Fw.

Art. 2:403 BW

In de zaak van Gerechtshof Amsterdam²¹ oordeelt het hof dat uit oogpunt van rechtszekerheid en een redelijke verdeling van verantwoordelijkheden en risico's meer gewicht dient toe te komen aan de – niet ingetrokken – 403-verklaring van de moedervennootschap H waarmee zij de onderhavige aansprakelijkheid heeft aanvaard, dan aan de omstandigheid dat de bank heeft geweten – althans had kunnen weten – dat er voor Hoeveholding geen reden was om de aansprakelijkheid te handhaven. In casu betreft

het een 403-verklaring die moeder H van de in 1998 uitgevaren dochter intrekt op 14 december 2007. Voorts was moeder H de mening toegedaan dat de ratio van de 403-verklaring het beschermen betreft van externe handelscrediteuren en niet het beschermen van de financierende banken. Dit verweer wordt verworpen. In de afgegeven 403-verklaring was er geen uitzondering gemaakt voor schulden aan banken. Daarnaast overweegt het hof dat de wettekst ook geen uitzondering maakt voor bepaalde soorten schulden uit rechtshandelingen. In dezelfde kwestie heeft het Gerechtshof Amsterdam eveneens op 12 januari 2010²² geoordeeld met betrekking tot een vordering van de curator van een failliete ex-dochter S jegens de moeder H. Ook dochter S behoorde sinds 1998 niet meer tot de H-groep. Volgens de curator behoort het instellen van een rechtsvordering jegens H namens de gezamenlijke handelscrediteuren van S tot zijn bevoegdheid. Het hof oordeelt echter dat het instellen van een vordering jegens een derde ten behoeve van de gezamenlijke handelscrediteuren van S op grond van de 403-verklaring buiten de bevoegdheid van de curator valt. Annotator Bartman merkt ter zake beide uitspraken op dat het hof een harde algemene regel formuleert: niet knabbelen aan de rechtszekerheid bij een 'vergeten' 403-verklaring.

Inbewaringstelling ex art. 87 Fw

Tenuitvoerlegging

Failliet komt in hoger beroep op tegen een beschikking waarbij een inbewaringstelling ex art. 87 Fw is bevolen. Het bevel tot inbewaringstelling is ruim zes weken na de beschikking, tijdens het hoger beroep, nog niet ten uitvoer gelegd, terwijl het van rechtswege uitvoerbaar bij voorraad is. In tegenstelling tot het hof oordeelt de HR²³ dat zolang

de tenuitvoerlegging nog geen aanvang heeft genomen, het bevel zijn rechtskracht behoudt. Het hoeft niet onmiddellijk ten uitvoer te worden gelegd. Het is in beginsel aan de curator, met het oog op hetgeen het belang van de boedel in dit verband vordert, om te beslissen of en wanneer hij tot tenuitvoerlegging zal laten overgaan. Op de curator rust geen verplichting toe te zien op onmiddellijke tenuitvoerlegging.

Stilzitten curator

De uitspraak van het Gerechtshof Arnhem²⁴ betreft een geval waarbij failliet in bewaring is gesteld omdat hij niet voldeed aan zijn uit art. 105 Fw voortvloeiende informatieplicht. De rechtbank heeft de inbewaringstelling met dertig dagen verlengd. Failliet komt hiertegen in hoger beroep. Het hof dient voor de vraag of er gronden zijn om de inbewaringstelling voort te zetten, mede op grond van het bepaalde in art. 5 EVRM, het recht op persoonlijke vrijheid van de gefailleerde – dat zwaarder weegt naarmate de vrijheidsberoving langer duurt – af te wegen tegen de bij de inbewaringstelling betrokken belangen. Het hof oordeelt dat de curator op goede gronden de antwoorden van failliet te vaag, inconsistent en onvolledig acht, zodat het belang van de curator bij het voortzetten van het dwangmiddel bewaring in principe diende te prevaleren. Echter, de curator heeft na de verlenging van de inbewaringstelling verzuimd nadere concrete vragen te stellen waardoor failliet niet in staat is gesteld een einde te maken aan zijn inbewaringstelling. De belangen van de failliet dienen in dit specifieke geval dan ook zwaarder te wegen, zodat de inbewaringstelling onmiddellijk is beëindigd.

Verificatie

De vordering die door een schuldeiser is ingediend in het faillissement is om enigerlei reden niet op de crediteurenlijst geplaatst. Voorts is in het proces-verbaal van de verificatievergadering opgeno-

22 Gerechtshof Amsterdam, 12 januari 2010, *JOR* 2010, 94.

23 Hoge Raad 's-Gravenhage 5 maart 2010, *JOR* 2010, 360.

21 Gerechtshof Amsterdam 12 januari 2010, *JOR* 2010, 93.

24 Gerechtshof Arnhem 12 augustus 2010, *JOR* 2011, 131.

men dat de betreffende schuldeiser niet op de verificatievergadering is verschenen. De schuldeiser verzoekt aanpassing van het proces-verbaal, zodat de vordering alsnog kan worden geverifieerd, hetgeen wordt afgewezen. Tegen deze beslissing staat geen hoger beroep open. De procedure tot verbetering van het proces-verbaal van de verificatievergadering als bedoeld in art. 137 lid 2 Fw ziet op herstel van kennelijke fouten in het proces-verbaal van de verificatievergadering die zich voor eenvoudig herstel lenen en kan niet ertoe dienen om alsnog vorderingen te verifiëren. Aangenomen moet dan ook worden dat een beslissing van de rechtbank op een verzoek als in art. 137 lid 2 Fw bedoeld, behoort tot de naar hun inhoud administratieve beslissingen die door de rechter genomen worden in het kader van de vereffening van de boedel waarop art. 85 Fw het oog heeft. Daartegen staat dan ook geen hoger beroep open.²⁵

Indien ter verificatievergadering de verificatie van een vordering die tijdig is ingediend, is verzuimd, kan de desbetreffende schuldeiser in verzet komen tegen de uitdelingslijst (art. 186 Fw). Echter, dit kan de afwikkeling van het faillissement onwenselijk vertragen. Om reden van praktische aard neemt de HR aan dat op de vergadering van schuldeisers ex art. 178 Fw (extra vergadering op verzoek van schuldeisers) ook vorderingen kunnen worden geverifieerd die tijdig waren ingediend maar ter verificatievergadering niet aan de orde zijn geweest.²⁶

Restitutie bij beëindiging

Een bv heeft al haar bestaande en toekomstige vorderingen verpand aan de ING Bank. Een dag later wordt aan de bv surseance verleend, veertien dagen later gevolgd door haar faillietverklaring.

²⁵ HR 19 november 2010, *JOR* 2011, 61, r.o. 4.
²⁶ R.o. 5.2.

De curator beëindigt een aantal overeenkomsten van de bv met derden. De hieruit voortvloeiende restitutievorderingen worden op de faillissementsrekening gestort. De bank en curator twisten over de vraag of de restitutievorderingen onder het pandrecht van de bank vallen. Doorslaggevend is of de vorderingen ten tijde van de surseanceverlening bestonden of toekomstig waren. De Rechtbank Haarlem in eerste aanleg en de HR²⁷ in sprongcassatie volgen de curator en zijn van mening dat de vorderingen ten tijde van de surseanceverlening toekomstig waren. De HR overweegt 'dat vorderingen tot restitutie voor de toepassing van art. 35 lid 2 Fw worden aangemerkt als vorderingen die ontstaan door de opzegging, zodat de schuldeiser die vorderingen pas op dat moment verkrijgt. Er is bij opzegging van een overeenkomst dus geen sprake van een reeds voordien ontstane vordering tot restitutie onder de opschortende voorwaarde van opzegging'. De restitutievorderingen zijn derhalve niet aan de bank verpand.

²⁷ HR 3 december 2010 (ING/Nederend), *JOR* 2011, 63, r.o. 3.5.

'ik zal mij moeten beroepen op meldingsonmacht ...'

Beslag

Ten aanzien van beslagen goederen geldt art. 33 Fw, dat inhoudt dat alle gelegde beslagen komen te vervallen bij de faillietverklaring. In het arrest van 13 juli 2010²⁸ heeft de HR met verwijzing naar zijn arrest uit 1963²⁹ geoordeeld over de toepasselijkheid van art. 33 Fw op strafrechtelijk beslag uit hoofde van art. 94 Sv. Een beslag ex art. 94 Fw ziet op het in bewaring nemen voor het doen van nader onderzoek en is derhalve geen conservatoir beslag tot het zekerstellen van verhaalsmogelijkheden in de zin van art. 94d Sv. In het arrest uit 1963 stelde de HR dat 'het stelsel van de Faillissementswet meebrengt dat het faillissement, als algemeen beslag, in de plaats treedt van de maatregelen van executie die tevoren de schuldeisers afzonderlijk konden nemen. Dit komt onder meer tot uitdrukking in art. 33 Fw, volgens hetwelk het vonnis van faillietverklaring ten gevolge heeft dat alle gerechtelijke tenuitvoerlegging een

²⁸ HR 13 juli 2010, *JOR* 2010, 327.
²⁹ HR 8 november 1963, *NJ* 1964, 144.

einde neemt en gelegde beslagen vervallen.’ Volgens de Rechtbank Amsterdam, wiens overweging de HR volgt, dient het strafvorderlijk beslag ex art. 94 Sv andere doelen dan het verhalen van een vordering. Om die reden valt dit beslag buiten de reikwijdte van art. 33 Fw en eindigt een zodanig beslag volgens de regels van het Wetboek van Strafvordering. De HR neemt daarnaast de wetsgeschiedenis mee in zijn oordeel. De HR legt de overwegingen in samenhang met art. 94d lid 3 Sv zo uit dat moet worden aangenomen dat in geval van faillissement van de beslagene een op voet van art. 94a Sv gelegd conservatoir beslag wel vervalt, maar een op voet van art. 94 Sv gelegd beslag niet. Zo’n beslag dient immers de waarheidsvinding in strafzaken dan wel de veiligstelling van voorwerpen en heeft derhalve geen verband met de positie van de overheid als schuldeiser. Een beslag ex art. 94 Sv vervalt dan ook niet door een faillissement.

Dwangakkoord ex art. 287a Fw

Een man vordert primair een dwangakkoord jegens zijn vijf schuldeisers – waaronder het UWV – en subsidiair toelating tot de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen. De man heeft wgens het verstrekken van onjuiste informatie aan het UWV ten onrechte een (te hoge) uitkering genoten, hetgeen het UWV als onverschuldigd betaald terugvordert. Het UWV weigert in te stemmen met het akkoord omdat de socialezekerheidswetgeving en de beleidsregels zich daar onder deze omstandigheden tegen verzetten. De man heeft de rechtbank verzocht het UWV te bevelen in te stemmen met het akkoord. De rechtbank heeft dit toegewezen omdat de man voldoende heeft aangetoond dat het akkoord alle schuldeisers een beter perspectief biedt dan een schuldsaneringsregeling. In hoger beroep heeft het hof dit vonnis bekrachtigd, waarna het UWV in cassatie gaat. De HR oordeelt dat de omstandigheden dat het UWV op grond van de socialezekerheidswetgeving

wordt verplicht tot terugvordering van het onverschuldigd betaalde en dat het UWV in de daarin omschreven gevallen niet mag meewerken aan een vrijwillig buitengerechtelijk akkoord, niet weggenomen dat de rechter onder de in art. 287a Fw vermelde voorwaarden bevoegd is het UWV te bevelen in te stemmen met een schuldregeling. Bij de beoordeling of hij een daartoe strekkend bevel zal geven, dient de rechter niet alleen de belangen te betrekken van het UWV, maar ook die van de andere schuldeisers en de schuldenaar.³⁰ Het hof heeft volgens de HR (begrijpelijk) gemotiveerd dat het de weigering onevenredig acht.³¹

Internationale aspecten

Op 11 december 2009 heeft de HR³² geoordeeld over de vraag aan de hand van welk recht moet worden beoordeeld wat de gevolgen zijn van het in België uitgesproken faillissement van PdC op een in Nederland aanhangige procedure, waarin PdC door HBU wordt aangesproken tot betaling van een geldsom. De gevolgen van de insolventieprocedure op een lopende rechtsvordering worden beheerst door het rechtstelsel van de lidstaat waar de rechtsvordering aanhangig is. Een en ander bracht mee dat het geding in cassatie krachtens art. 29 Fw is geschorst. Diezelfde maand oordeelt de HR³³ over de vraag of de Nederlandse rechter op grond van het bepaalde in art. 3 van de Insolventieverordening internationaal bevoegd is om kennis te nemen van het ingediende verzoek op 29 april 2009 tot faillietverklaring van een vof. Betreffende vof zou met ingang van 1 januari 2009 opgeheven zijn en de rechtsverhouding van verzoeker zou overgegaan zijn op een Poolse onderneming te Polen, waar beide Poolse vennoten inmiddels zouden wonen en werken. Het hof was tot het feitelijk oor-

deel gekomen dat de vof ten tijde van de faillissementsaanvraag nog niet was opgeheven omdat er geen sprake was van een voltooide vereffening. In aanmerking genomen dat de voornaamste belangen van de vof in Nederland lagen, was de Nederlandse rechter bevoegd om de insolventieprocedure te openen. Faillietverklaring van de vof heeft noodzakelijkerwijs het faillissement van de vennoten ten gevolge. Maar nu vaststaat dat het centrum van de voornaamste belangen van de vennoten in Polen ligt, gelden de gevolgen van de insolventieprocedure voor hen alleen ten aanzien van hun goederen die zich op Nederlands grondgebied bevinden.

In de procedure van Prism Investments tegen de curator Van der Meer van Arilco Holland bv, waarin onder de EEX-Verordening exequatur wordt gevraagd op een arrest van het Hof van Beroep te Brussel, ging het om de vraag of exequatur kan worden geweigerd op de grond dat reeds is voldaan aan de bij het arrest uitgesproken veroordeling. Het Hof van Beroep had Prism veroordeeld tot betaling van 1.048.232,30 euro aan Arilco Holland bv. De HR verzoekt het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen uitleg te geven over de volgende vraag: ‘Verzet art. 45 EEX-Verordening zich ertegen dat de rechter die oordeelt over een rechtsmiddel, bedoeld in art. 43 of 44 van die verordening, de verklaring van uitvoerbaarheid weigert of intrekt op een andere dan een in art. 34 en 35 van de verordening genoemde grond die is aangevoerd tegen de tenuitvoerlegging van de uitvoerbaar verklaarde beslissing en die zich heeft voorgedaan nader deze beslissing was gegeven, zoals de grond dat is voldaan aan die beslissing?’ In casu voert Prism het materiële verweer dat zij reeds bij wege van verrekening aan de veroordeling in arrest waarvoor het exequatur was verleend had voldaan. De HR als verwijzende rechterlijke instantie vraagt zich aldus af of dit beroep op verrekening in het tegen de uitvoerbaarverklaring ingestelde rechtsmiddel in aanmerking mag worden genomen. Op 16 juni 2011 heeft A-G Kokott geconcludeerd dat art. 45 EEX-Verordening zich hiertegen verzet.

30 Hoge Raad 's-Gravenhage 9 juli 2010, *JOR* 2010, 364.

31 R.o. 3.6.5.

32 HR 11 december 2010, *JOR* 2010, 50.

33 Hoge Raad 22 december 2010, *JOR* 2010, 247.

Je verdiepen in je klant is een kwestie van doen.

MR. ROBERT VAN MUIJEN, HOOGST PERSOONLIJK BETROKKEN BIJ BRABANT WATER

Holla Advocaten is een advocatenkantoor met vestigingen in Eindhoven, 's-Hertogenbosch en Tilburg. We staan we in de top 25 van grootste kantoren in Nederland. Bij Holla Advocaten nemen we het graag persoonlijk. Dat betekent dat we écht betrokken zijn bij de zaken die we behandelen en het belang van onze cliënt altijd voorop stellen. We hebben oog voor de mens achter de zaak en bieden naast professionele juridische bijstand, advies op maat. Wie zich thuis voelt in een ondernemende omgeving waar een persoonlijke benadering voorop staat, is bij Holla Advocaten op zijn plek.

Kijk op www.holla.nl voor meer informatie over ons en onze vacatures.

holla
advocaten

Hoogst persoonlijk

Hoe strikt hanteren rechters het nieuwe griffierechtenstelsel?

Sinds 1 januari 2011 is het risico op gemiste proceskansen – en beroepsaansprakelijkheid – bij niet-tijdige voldoening van griffierecht aanzienlijk vergroot. Rechters laten nauwelijks uitzonderingen toe.

Daan Baas
advocaat te Amsterdam¹

Indien eiser niet binnen vier weken na de eerste uitroeping van de zaak het griffierecht heeft voldaan (of beter gezegd: het griffierecht niet-tijdig is ontvangen door de betreffende instantie), leidt dit in de meeste dagvaardingszaken in beginsel tot ontslag van instantie voor gedaagde en een kostenveroordeling ten laste van eiser.² In verzoekschriftprocedures kan verzoeker bij niet-tijdige voldoening niet-ontvankelijk worden verklaard. Betaalt gedaagde niet op tijd, dan zal dat (doorgaans) leiden tot een verstekveroordeling. Voldoening van het griffierecht voordat het verstekvonnis wordt gewezen, zuivert het verstek. Verzet zal niet slagen indien het griffierecht niet vóór de eerste roldatum (vier weken na verstekverlening) is ontvangen. In verzoekschriftprocedures kunnen verzoekschriften buiten beschouwing worden gelaten.

Een hogere voorziening tegen deze sancties staat niet open. Wel biedt een hardheidsclausule de rechter de mogelijkheid de sanctie buiten toepassing te laten, indien deze leidt tot een 'onbillijkheid van overwegende aard'.

Inmiddels zijn tientallen beslissingen gepubliceerd in zaken waarin het griffierecht te laat was ontvangen. Hierna volgt een beknopte selectie.

Eén dag te laat is (in beginsel) te laat

Ook al is het griffierecht één dag te laat voldaan, dan betreft dat geen omstan-

digheid die leidt tot onbillijkheid van overwegende aard. Zodoende volgde in verscheidene zaken bij het Gerechtshof 's-Gravenhage ontslag van instantie (LJN: BQ1111, LJN: BQ8984, LJN: BR2489, LJN: BR2379). Bij het Gerechtshof 's-Hertogenbosch (LJN: BQ7945) werd appellant in een soortgelijke situatie echter in de gelegenheid gesteld om zich bij akte uit te laten over toepassing van de hardheidsclausule.

Geen genade voor 'smoezen'

Het wel of niet (tijdig) ontvangen van een nota van de rechterlijke instantie ter zake van het griffierecht is niet relevant voor de vraag of en wanneer het griffierecht ontvangen moet zijn. Is het rekeningnummer van de gerechtelijke instantie onbekend, dan moet de advocaat daar desnoods zelf om vragen (Gerechtshof 's-Gravenhage, LJN: BR2384, LJN: BR2025, LJN: BR6428). Ook ziekte op de eigen administratie in combinatie met een reorganisatie is geen verschoonbare reden voor betalingstermijnoverschrijding (Gerechtshof 's-Gravenhage, LJN: BQ9983).

Vijfmaal de hardheidsclausule

In de afgelopen periode is in de volgende vijf zaken met succes een beroep op de hardheidsclausule gedaan.

In zaak I was het griffierecht weliswaar te laat betaald, maar had de griffiemedewerker telefonisch gezegd dat betaling op die bewuste dag – inmiddels te laat – geen probleem was. Het Gerechtshof Amsterdam oordeelde dat het beroep op de hardheidsclausule slaagde (LJN: BR4354).

Zaak II betrof een echtscheidingsprocedure waarin het griffierecht niet binnen de termijn werd betaald. Na het verstrijken van die termijn stuurde (de griffie van) het Gerechtshof 's-Graven-

hage abusievelijk een aanmaning waarin een betalingstermijn van vier weken na dagtekening van die aanmaning werd gegeven. Met name hierdoor slaagde het beroep (LJN: BR1639).

In zaak III kon door een twee weken durende systeemstoring op het kantoor van de betreffende advocaat geen zicht worden verkregen in de digitale gegevens van de in behandeling zijnde zaken. Na de storing betaalde de advocaat alsnog direct, maar te laat. Desondanks werd het beroep op de hardheidsclausule door het Gerechtshof Arnhem gehonoreerd (LJN: BQ7266).

De betalingstermijnoverschrijding in zaak IV was verschoonbaar volgens het Gerechtshof 's-Hertogenbosch, gelet op onder meer de ratio van de regeling, het belang van appellant bij appel en het feit dat de *chef de bureau* de reikwijdte van het nieuwe griffierechtenstelsel onvoldoende had overzien (LJN: BQ7905).

In zaak V – een appelprocedure van een beslissing waarbij de toepassing van een schuldsaneringsregeling was beëindigd – had de griffier van het Gerechtshof Amsterdam een aanmaningsbrief verzonden waarmee een verkeerde verwachting was gewekt ten aanzien van de betalingsstermijn. De hardheidsclausule bood uitkomst (LJN: BQ2547).

Te laat is te laat

Het overheersende beeld is dat het nieuwe griffierechtenstelsel strikt wordt toegepast. De lijn in de jurisprudentie bij niet-tijdige voldoening is: 'te laat is te laat'. Een beroep op de hardheidsclausule slaagt niet snel. Het risico op gemiste proceskansen bij niet-tijdige voldoening van griffierecht (waardoor niet – tijdig – procedures worden gestart of verweer niet wordt gevoerd) is daardoor aanzienlijk.

¹ Advocaat bij Van Doorne N.V.

² Bij kort geding, beslagrekenen en andere zaken die door de voorzieningenrechter worden behandeld worden geen processuele gevolgen verbonden aan niet-tijdige betaling van het griffierecht.

hèt moment voor

Eind dit jaar bereiken veel arbeidsongeschiktheidsverzekeringen (95%) de einddatum van het langlopende contract. Doordat u dan vrij bent over te stappen naar een andere verzekeraar proberen verzekeraars u nu te overtuigen om een nieuw meerjarig contract af te sluiten. Vaak stellen zij dan een korting van 5% in het vooruitzicht. Wanneer u contact met ons opneemt kan uw besparing veel hoger zijn. **Een korting van 30 tot 70% over de looptijd, afhankelijk van uw aanvangsleeftijd, is gebruikelijk bij vergelijkbare verzekeringsvoorwaarden.**

Het is daarom nu het moment om contact met ons op te nemen voor een vergelijking tussen uw huidige polis en ons alternatief. Zeker als u bedenkt dat wij naast een unieke arbeidsongeschiktheidsverzekering ook voor uw beroepsaansprakelijkheid, overlijdensrisicoverzekering en overige kantoorgebonden verzekeringen speciale producten hebben ontwikkeld waarbij wij op premie besparen en voorwaarden verbeteren. Te mooi om waar te zijn? Nee, enkel een kwestie van specialisatie en daadwerkelijk weten wat er binnen uw beroepsgroep speelt. Veel van uw collega's hebben de overstap al gemaakt.

KENMERKEN M-ARBEIDSONGESCHIKTHEIDSVERZEKERING

- beroepsarbeidsongeschiktheid gedurende de hele looptijd
- gerenommeerde verzekeraar
- zowel individueel mogelijk als op collectieve basis voor de hele maatschap
- hoge verzekerde bedragen mogelijk (maximaal 350.000 euro op jaarbasis)

KENMERKEN M-OVERLIJDENS RISICOVERZEKERING

- leeftijdsafhankelijke premie
- rokers/niet rokers
- zowel individueel mogelijk als collectief
- eenvoudig jaarlijks aan te passen

KENMERKEN M-BEROEPSAANSPRAKELIJKHEIDSVERZEKERING

- volledige inloopdekking beroepsfouten voor ingangsdatum verzekering
- gerenommeerde verzekeraar
- nieuwe toetredende partners automatisch meeverzekerd zonder aanmelding
- uittredende partners en werknemers verzekerd voor meldingen die nog binnenkomen (uitloopdekking)

“M is drie jaar geleden ontstaan omdat er behoefte is aan adviseurs die de doelgroep kennen en weten in welke situatie bepaalde risico's afgedekt dienen te worden. M ontwikkelt en verzorgt voor u verzekeringen die u bij een andere verzekeraar niet kunt krijgen en u substantiële voordelen kunnen bieden. Wij realiseren deze voordelen doordat wij weten wat in uw branche leeft en geen genoegen nemen met standaardoplossingen die verzekeraars en geldverstrekkers u voorschotelen.”

Mr. Viktor Kühne

M-VERZEKERINGEN

PRODUKTEN VAN MUTSAERTS • SINDS 1926

M is een produkt van Mutsaerts BV
Ringbaan West 240 • Tilburg
Postbus 9102 • 5000 HC Tilburg
T 013 594 28 28
m@mutsaerts.nl
www.m-verzekeringen.nl

Is de afschaffing van art. 243 Rv wel doordacht?

Om problemen met het verhalen van proceskosten op on- en minvermogenden te voorkomen, moet de Raad voor rechtsbijstand die kosten zelf kunnen verhalen.

Harm Gelderloos
advocaat te Den Haag

Fokke Fernhout, universitair hoofd-docent aan de faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Universiteit Maastricht, suggereerde nadat het artikel 'Eigen beursje terug van weggeweest'¹ verscheen was dat het voordeel van een proceskostenveroordeling de rechtszoekende in de schoot geworpen zou worden en 'dat we dat we verder maar even geheim zouden moeten houden.'² Inderdaad is – in tegenstelling tot de nieuwsbrief van de Raad voor Rechtsbijstand over dat onderwerp – de thans geldende werkinstructie erg duidelijk: 'De proceskostenvergoeding komt toe aan rechtzoekende, deze vergoeding breng je daarom niet in mindering op de vaststelling (art. 32 lid 3 Bvr).³ Dat mag beschouwd worden als een voorlopige instructie, omdat men nog in afwachting is van de uitkomst van een procedure bij de Rechtbank Amsterdam.

Het addertje onder het gras zit echter ergens anders verscholen en die springt niet in het oog. Op het declaratieformulier wordt gevraagd of er aanspraak is op vergoeding van kosten van rechtsbijstand door de wederpartij of derden. Beantwoorden van die vraag noopt tot nadere toelichting. Het formulier is ontworpen bij de invoering van ViValt. En die regelt in art. 34a tot en met g Wrb een gedetailleerde terugvorderingsregeling. Toegepast op dit geval:

'Artikel 34g

Tenzij zwaarwegende omstandigheden zich daartegen verzetten, wordt de toevoeging met terugwerkende kracht ingetrokken, indien: *de rechtzoekende de kosten van rechtsbijstand kan verhalen op een derde, of op het moment van de definitieve afhandeling van de zaak waarvoor die toevoeging was verleend de rechtzoekende als resultaat van die zaak een vordering met betrekking tot een geldsom ter hoogte van tenminste 50% van het heffingvrij vermogen heeft.* Het eerste lid, onder b, is niet van toepassing in zaken betreffende het strafrecht en het vreemdelingenrecht.

Artikel 34a, tweede lid, tweede, derde en vierde volzin, en artikel 34d, eerste lid, derde volzin, zijn van overeenkomstige toepassing.'⁴ (curs. HG)

Dit houdt in dat de beantwoording van genoemde vraag alleen van belang is voor het Incassobureau van de Raad voor Rechtsbijstand, die achteraf de (geïncasseerde) proceskostenveroordeling – volgens de wet – op de rechtzoekende moet verhalen. Misschien kan de rechtzoekende zijn vordering aan die Raad overdragen. Mooi.

De derde volzin van art. 34d Wrb lid één luidt: 'Het besluit heeft geen gevolg voor de beschikking tot verlening en vaststelling van de vergoeding alsmede voor het recht van de rechtsbijstandverlener om de eigen bijdrage die voortvloeit uit de draagkracht zoals berekend in het eerder genomen besluit te vorderen.'

Dat laatste klinkt ons bekend in de oren. En dat houdt dus in dat het verhaal klopt. Fernhout heeft gelijk, uiteindelijk lekt het geld niet weg, maar wordt het weer op de rechtzoekende verhaald.

Restauratie gevraagd

Zijn we er dan uit? Nee, er zijn nogal wat problemen te voorzien; de rechtzoekende kan – als hij drie tot vijf jaar later door de Raad voor Rechtsbijstand wordt aangeschreven – zich niets meer herinneren: 'Dat heeft mijn advocaat nooit gezegd!' De advocaat heeft na vier incassopogingen het dossier afgesloten. Geen fraaie oplossing dus, terwijl voor bestuursrechtelijke zaken de regeling eenvoudig en duidelijk is:

'Art. 8:75 Awb:

2. In geval van een veroordeling in de kosten ten behoeve van een partij aan wie ter zake van het beroep op de rechtbank, het bezwaar of het administratief beroep een toevoeging is verleend krachtens de Wet op de rechtsbijstand, wordt het bedrag van de kosten betaald aan de griffier.

3. Indien een partij in verband met de beroepsprocedure een toevoeging is verleend op grond van de Wet op de rechtsbijstand, betaalt de griffier de toe te kennen vergoeding aan de rechtsbijstandverlener. De rechtsbijstandverlener stelt de belanghebbende zoveel mogelijk schadeloos voor de door deze voldane eigen bijdrage. De rechtsbijstandverlener doet aan de Raad voor rechtsbijstand opgave van een kostenvergoeding door het bestuursorgaan.'

En als de griffier – die dus op grond van de wet een titel heeft – die vergoeding gewoon rechtstreeks doorbetaalt aan de Raad voor Rechtsbijstand is er eigenlijk amper iets aan de hand.

In civiele zaken heeft nu noch de toevoegde advocaat, noch de griffier en noch de Raad voor Rechtsbijstand een titel. Aangezien spoedwetten met een noodgang door twee kamers heen kunnen, ligt restauratie van art. 243 Rv – met wat kleine aanpassingen – voor de hand.

1 H.B. Boogaart, 'Incasso proceskosten wederpartij voor risico toevoegingsadvocaat. Eigen beursje terug van weggeweest', in *Advocatenblad* 2011-3, p. 35v.

2 F. Fernhout, 'Incassorisico toevoegingsadvocaat vergroot? Laten we het geheim houden' in *Advocatenblad* 2011-7, p. 33v.

zoekt:

een medewerker (m/v)

met ervaring op het gebied van ondernemingsrecht (met name vennootschapsrecht en faillissementsrecht)

alsmede

een (gevorderde) stagiaire (m/v)

met interesse voor het ondernemingsrecht (met name vennootschapsrecht en faillissementsrecht)

Bij Adelmeijer Hoyng Advocaten zijn momenteel 16 advocaten werkzaam. Het kantoor behoort tot een van de grotere kantoren in Limburg en richt zich met name op dienstverlening aan bedrijven en lokale overheden en heeft daarnaast een grote faillissementspraktijk.

Het kantoor is in Maastricht gevestigd aan de Bredestraat 12, die het O.L.Vrouweplein met het Vrijthof verbindt. Tevens is er een vestiging in het centrum van Roermond en wel aan de Deemselstraat 2 (hoek Deemselstraat/Minderbroederssingel).

Sollicitaties kunt u richten aan:

Adelmeijer Hoyng Advocaten, mr. J.A.M.G. Vogels

Postbus 301

6200 AH MAASTRICHT

e-mail: vogels@ahadvocaten.eu

Telefonische inlichtingen: 043 - 350 62 00 bij mr. J.Vogels of mr.A.J. van Bergen.

Tevens kunt u onze website raadplegen op www.ahadvocaten.eu.

Procederen in Duitsland?

**Duitse advocaten, vloeiend tweetalig,
gespecialiseerd in Nederlands-Duitse rechtszaken**

Blankestijn & Oortman Advocaten en Rechtsanwältinnen L.L.P.

Postbus 619, 7550 AP HENGELO

Telefoon 074 - 259 38 67

Fax 074 - 259 38 68

www.blankestijnoortman.nl

BOUWMAN

ADVOCATEN

Bouwman Advocaten

is een middelgroot advocatenkantoor
met vestigingen te Schijndel, Veghel en Uden.

Voor onze vestigingen te Veghel en Uden
zijn wij op zoek naar

**ADVOCAAT MEDEWERKERS
of (GEVORDERDE) STAGIAIRES**

voor de algemene praktijk.

Voor nadere inlichtingen kunt u telefonisch contact
opnemen met Mr. C.A.M.J. de Wit of met
Mr. C.C.J. Aarts (tel. 0413-266069) of kunt u onze
website raadplegen www.bouwmanadvocaten.nl
Reacties kunt u binnen 14 dagen na het verschijnen van
deze advertentie richten aan: Postbus 582, 5460 AN
te Veghel of via e-mail: info@bouwmanadvocaten.nl

kleermakerij sinds 1937

Bernard Poelman

**o.a. leverancier van toga's aan het
Internationaal Gerechtshof der Verenigde Naties**

- Superieure toga's
- op uw maat gemaakt
- leverbaar in wol/terlenka (lichtgewicht)
- of in zuiver wol (ultra-lichtgewicht)
- voldoende beffen in voorraad
- eventueel levering binnen enkele dagen mogelijk

Lange Poten 19
2511 CM 's-Gravenhage
telefoon: (070) 346 17 42
fax: (070) 362 11 70
E-mail: info@bernard-poelman.nl
www.bernard-poelman.nl

Gevoelsmatig gemachtigd

Jan van der Does

Mr. Jozen stond met wapperende papieren voor de ingang. Hij had zich duidelijk in het zicht opgesteld, zodat elke bezoeker van het Paleis van Justitie hem rakelings moest passeren. De wind had vrij spel op diverse onderdelen van zijn toga, maar dit kon niet verhullen dat het al enige tijd was geleden dat hij deze had aangeschaft. Waar de buik geprononceerd naar voren stak, sloot het gewaad nauw rond de middel. Gezien zijn neiging tot plechtstatig woordgebruik zou hij het zeker kunnen waarden als hier werd gesproken van een zekere mate van embonpoint.

Een minzame glimlach lag op zijn gezicht. Door het dunne haar schoot zonlicht en hij hield de ogen, gehinderd door het licht, enigszins gesloten. Hij leunde met de rug tegen de muur en stond op één been. Het andere had hij, met de punt van de voet op het plaveisel, losjes voor het standbeen geplaatst.

Hier stond een man, zoals hij zelf ook wel zou willen bevestigen, met een geslaagde staat van dienst. Alles straalde rust uit en een zekere jovialiteit. Zo had hij ook kunnen staan, met een glas bier in de hand, op het terras van zijn favoriete café, links en rechts bekenden groetend.

Op ongeveer tien meter afstand heerste de gebruikelijke drukte van een zitting van de politierechter. Het strakke rooster was in het ongerede geraakt en de gang van zaken deed nog het meest denken aan de ogenschijnlijke chaos van een polikliniek. Er werden wat verstekken afgehandeld, de bode rende heen en weer, sommige advocaten hingen loom over de banken en de griffier spiedde gehaast naar buiten of er al beweging was in de positie van Jozen. Op hem werd gewacht.

Toen hij eenmaal binnen was geroepen, omdat het nu wel erg lang ging duren, nam hij, langzaam schrijdend naar zijn plek, onmiddellijk het woord. Hij was nog steeds in dubio of zijn cliënt wel zou

Illustratie: Floris Trianus

komen, hoewel hij diens stellige toezegging van de dag tevoren toen al *cum grano salis* had aangehoord. Maar op voorhand wilde hij wel zeggen dat, als zijn cliënt iets werkelijk had gedaan, hij altijd bekende. Met andere woorden, nu deze bij de politie had ontkend, was de conclusie duidelijk.

Maar was de raadsman wel bepaaldelijk gemachtigd om namens de verdachte op te treden? Die vraag overviel Jozen. Hij pakte zijn tas uit. 'Laat ik het zo zeggen,' reageerde hij wat geïrriteerd, 'ik weet niet of ik ben gemachtigd, maar ik voel het wel zo, *expressis verbis*.'

Er klonk hoongelach van de banken. De wachtende advocaten kwamen tot leven en begonnen het beroep op het gevoel te commentariëren. Wat zou het heerlijk zijn om gemachtigd te zijn op gevoel, geld over te maken op gevoel, een huiszoeking te doen op gevoel, recht te spreken op gevoel. De associaties buitelden over elkaar heen.

Jozen verstrakte. Het was duidelijk dat niet alleen een woordkeus werd commentariseerd, maar dat zijn hele stijl van presenteren aan de kaak werd gesteld. Een kleine pesterij had hij nog wel met een gebruikelijke *bon mot* kunnen paren, maar hier was sprake van een zodanig cultuurverschil dat elke *Witz* zou afstuiten op de bothedheid van zijn confrères.

Hij zweeg.

De politierechter onderzocht de aktes en kwam tot de conclusie dat de oproepen onvolledig waren. De zaak moest worden aangehouden.

De raadsman vertrok. Van zijn jovialiteit was weinig over. Eerder leek hij omgeven door een zekere *Alleingang*. Maar een dergelijke betiteling, hoe aardig gevonden ook, zou hem niet hebben geamuseerd. Niet meer. Het kwam te dichtbij.

Wat restte hem? Een loop naar zijn favoriete café? Het was de vraag of hij ook daar niet zo langzamerhand, al of niet gevoelsmatig, zou zijn veroordeeld tot de status van waarnemer.

www.rechtindepraktijk.nl

De Praktijk van Ferry, Erik, Laurien, Mark, Mieke, Rieme-Jan, Rik en Toon

DE PRAKTIJKBLADEN VAN SDU

Met de Praktijkbladen (gedrukt of digitaal) van Sdu leest u op een ontspannen wijze over alle ontwikkelingen binnen uw vakgebied. Zo bent u altijd op de hoogte om uw cliënten op de juiste wijze te kunnen adviseren. De deskundige redactie volgt jurisprudentie, rechtspraak en literatuur op de voet en vertaalt inzichten naar leesbare, verdiepende en praktijkgerichte artikelen. Voor bijna ieder juridisch vakgebied is er een Praktijkblad. Kijk op www.rechtindepraktijk.nl en ontvang gratis uw eerste exemplaar.

Het financieringsvoorbehoud bij koopovereenkomsten versus kopers inspanningsverplichting

Zelfs in een gezonde woningmarkt resulteren financieringsvoorbehouden als ontbindende voorwaarde in koopovereenkomsten van onroerende zaken vaak in procedures.

Eleonore van Lith
advocate in Amsterdam

Hoe zit het ook al weer met het financieringsvoorbehoud bij de (ver-)koop van een woning en de daarmee verband houdende inspanningsverplichting van koper? Welke mogelijkheden heeft koper wanneer hij onverhoopt de financiering bij een hypotheekverstrekker niet rondkrijgt, te laat is met het inroepen van de ontbindende voorwaarde van het financieringsvoorbehoud en door verkoper in een gerechtelijke procedure wordt betrokken waarin – in plaats van nakoming van de koopovereenkomst – de (standaard) contractuele boete van 10 procent van de koopsom wordt gevorderd?

Hoewel het financieringsvoorbehoud primair strekt tot bescherming van kopers die geen geldlening kunnen krijgen, legt hetzelfde voorbehoud tegelijkertijd verplichtingen aan kopers op. Deze hebben een inspanningsverplichting moeite te doen een hypothecaire geldlening te verkrijgen teneinde de koopsom te kunnen voldoen. Aan de hand van een redelijke uitleg van het in de koopovereenkomst opgenomen financieringsvoorbehoud moet worden bepaald of koper zich daadwerkelijk voldoende heeft ingespannen de hypotheek rond te krijgen en terecht een beroep doet op zijn recht de koop te ontbinden indien blijkt dat hij geen hypothecaire geldlening kan verkrijgen. Ook voor de uitleg van een financieringsvoorbehoud is beslissend de zin die partijen over en weer redelijkerwijs

aan het beding mochten toekennen en hetgeen zij te dien aanzien redelijkerwijs van elkaar mochten verwachten (HR 27 januari 1989, *NJ* 1989, 816 Van den Bergh c.s./Hendriks).

Uit vaste – en de afgelopen jaren zeer rechtlijnige – rechtspraak blijkt dat het inroepen van het financieringsvoorbehoud waarbij één hypotheekafwijzing door koper wordt overgelegd in beginsel onvoldoende is om de koopovereenkomst voor de in de koopovereenkomst genoemde datum te ontbinden (HR 21 oktober 1988, *NJ* 1989, 80: Schilderpoort c.s./De Nijs). Dit is slechts anders wanneer in de koopovereenkomst nadrukkelijk is bepaald dat één – goed gedocumenteerde – afwijzing van een erkende financiële instelling voldoende is en wanneer achteraf vast komt te staan dat koper ook geen financiering bij een erkende instelling zou hebben verkregen indien hij zich wel voldoende had ingespannen.

Bewijslast

Wanneer koper één goed gedocumenteerde afwijzing heeft overgelegd, ligt de bewijslast dat hij aan zijn inspanningsverplichting heeft voldaan op koper. Wanneer koper twee afwijzingen heeft overgelegd en hij deze ook vooraf aan verkoper kenbaar heeft gemaakt, rust de bewijslast dat koper zich onvoldoende heeft ingespannen daarentegen op verkoper. Belangrijk om te weten is nog dat een (subsidiar) verzoek tot matiging van de opgelegde contractuele boete door koper (let op: ambtshalve toe-

passing door de rechter is op basis van art. 6:94 BW onmogelijk) zelden wordt gehonoreerd.

Dat de financiële crisis invloed heeft op de invulling van het financieringsvoorbehoud blijkt uit het feit dat de verslechterde economische situatie de laatste jaren door meerdere kopers als excuus in procedures is aangevoerd als onvoorziene omstandigheid die het verkrijgen van een hypothecaire financiering voor een onroerende zaak onmogelijk zou maken. In deze zaken was niet conform de vereisten van de inhoud van het financieringsvoorbehoud in de betreffende koopovereenkomsten tijdig en correct tot ontbinding overgegaan. Dit verweer is de afgelopen jaren eensluidend door de rechtbanken terzijde geschoven. Een interessante en lezenswaardige nuancering op deze vaste rechtspraak is onlangs aangebracht door de Rechtbank Roermond (LJN: BP8532, Rb. Roermond, 16 maart 2011). Als hiervoor overwogen wordt de inhoud van de inspanningsverplichting altijd bepaald door hetgeen partijen daarover zijn overeengekomen en de omstandigheden van het concrete geval. In deze zaak was in de koopovereenkomst niet expliciet opgenomen hoeveel afwijzingen van financiële instellingen koper moest overleggen. Deze beriep zich onder andere op de kredietcrisis en had slechts één afwijzing overgelegd. De rechter overwoog dat koper, gezien de relevante omstandigheden van het geval, daarmee toch aan zijn inspanningsverplichting had voldaan.

‘Ik zit niet op de stoel van de advocaat, maar leun er tegenaan’

Wat doet een Professional Support Lawyer eigenlijk? En hoe kunnen advocaten optimaal gebruikmaken van hun diensten?

Foto: HH

Linus Hesselink

Een Professional Support Lawyer (PSL) is bepaald geen advocaat, oordeelde het Amsterdamse hof eind september. *Fee earners* zitten in een *up-or-out* systeem en moeten een bepaalde omzet halen en daarom mocht De Brauw hun salaris anders dan dat van de PSL's behandelen (in casu verhogen). Uit *De Stand van de Advocatuur 2011* blijkt dat van de top-10 grote kantoren datzelfde De Brauw de meeste PSL's in dienst heeft (elf tegen negen in 2010). Over de grote kantoren wisselt het aantal sterk: soms geen één, soms heeft iedere praktijkgroep er één.

Maar voor alle kantoren en zeker ook voor de kleinere, zijn PSL's van belang, zegt mr. Antoinette de Fijter, die tien jaar als PSL werkte bij Simmons & Simmons LLP, op het gebied van ondernemings-

recht. Sinds begin dit jaar werkt ze op consultancybasis voor diverse advocatenkantoren, en nog deels voor Simmons, onder de naam JURinfoD.

‘Het werk van een PSL is vaak een combinatie van kennis- en informatiestromen beheren – filteren, opslaan en ontsluiten – en juridische research. Dat laatste doe ik vooral als consultant voor kleinere kantoren. Die hebben meestal geen uitgebreide bibliotheek, terwijl advocaten wel iemand nodig hebben die professioneel literatuuronderzoek verricht. Notarissen kunnen voor juridische vragen terecht bij het wetenschappelijk bureau van de Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie, maar de advocatuur kent zo iets niet.’

Ook voor kennismanagement van kleinere kantoren kan een PSL van belang zijn. ‘Als je begint als advocaat kun je je

dossiers nog wel overzien. Dit is dan in zekere zin een knowhow collectie. Maar na een tijd weet je echt niet meer waar ook weer het model te vinden is waar je nu wat aan zou kunnen hebben. Dan heb je een ontsluitingssysteem ofwel een catalogus nodig.’

Geruststelling

De Fijter: ‘Kennis is de corebusiness van advocaten, maar kennis vervaagt en is door wetwijzigingen al snel niet meer actueel. Advocaten willen er zich op houden en vinden het een geruststellend idee dat er iemand is die de ontwikkelingen bijhoudt. Natuurlijk zijn er allerlei nieuwsbrieven en daar flitsen de drukke advocaten dan snel doorheen. Door de enorme informatiestromen die er op je af komen, is het moeilijker dan ooit om te vinden wat je zoekt. Het is de rol van

PSL's om te selecteren. Driekwart van de inhoud van nieuwsbrieven kan weg, maar welke driekwart? Wat relevant is voor de praktijkgroep zet ik in een mailbericht, maximaal een half A-4'tje, met maar een paar bullets. In rustige opmaak, geen reclame ertussen. Ik attendeer de advocaten op wat van belang is.'

'Van veel onderwerpen heb je vaak wel wát gehoord, maar was dat een plan uit Brussel, een ontwerprichtlijn, een nationaal wetsvoorstel – of al geldend recht? Bij het zoeken in zoeksystemen is het net als een navigatiesysteem handig als je weet waar je naar toe moet.'

Nemen PSL's zogeniet niet het werk van de advocaat over?

Volgens Antoinette de Fijter weet een goede advocaat wat hij niet weet, hij kent de richting waarin gezocht moet worden en kan delegeren. 'Je zit niet op de stoel van een advocaat, maar leunt er af en toe tegenaan. Als PSL neem je de tijd om een idee verder uit te zoeken, je levert input. En wat de advocaat ermee doet, vormt weer nieuwe kennis die je opslaat, zodat men het ook weer terug kan vinden.'

Zo is het

De Fijter deed ooit de bibliotheekacademie en was directeur van een bibliotheek. Ze studeerde rechten, begon in een juridische bibliotheek en werd PSL. Uit onderzoek van de Stichting 'Het Overleg' – een platform voor kennismanagers, bibliothecarissen, informatiespecialisten en documentalisten in onder meer advocatuur en notariaat – blijkt dat de PSL's vaak voormalig advocaten zijn die een taak op de achtergrond prefereren. Ook zijn het soms universitair docenten en hbo-juristen.

Uiteindelijk gaat het om een combinatie van kennis en houding, zegt De Fijter. 'De advocaat moet erop kunnen vertrouwen dat de informatie betrouwbaar is, volledig en recent. En hoe dan ook moet de PSL een vertrouwde autoriteit hebben, van: "Zo is het."

- Zie www.hetoverleg.org, voor het onderzoek naar de achtergrond van PSL's en voor het artikel van De Fijter over de noodzaak van juristen die als PSL advocaten ondersteunen.

Column

Afrekencultuur

Dolph Stuyling de Lange

Het Engelse spreekwoord 'You can't have your cake and eat it too' is te vergelijken met ons 'Kiezen of delen.' Maar de menselijke behoefte om zowel de voordelen te genieten als de nadelen te ontlopen, is groot. Dat leidt bijvoorbeeld tot piramidespellen met verontwaardigde verliezers en tot Europese landen die een gemeenschappelijke munt willen zonder daarvoor autonomie op te geven. Vooral die laatste variant is vergelijkbaar met de situatie op veel advocatenkantoren: men wil wel een gezamenlijk kantoor – liefst met een goede strategie en goede rendementen – maar vrijwel niemand wil iets inleveren van zijn autonomie.

Een van de bezwaren die ik het vaakst hoor als op een advocatenkantoor partnerevaluatie (een goede remedie tegen vrijblijvendheid) aan de orde komt, is dat dit zou leiden tot een onwenselijke afrekencultuur. Het elkaar de maat nemen blijkt een angstige gedachte. En de mogelijkheid dat in het verlengde daarvan ook consequenties zouden bestaan, is al helemaal griezelig. Het gevolg? Lange vergaderingen, waarbij op veel kantoren de partners uren praten over onderwerpen als tijdschrijven en declareren, kennismanagement en crossselling. Die discussies, waarbij vaak enkelen de sfeer bepalen, eindigen meestal met het besluit: 'En zo gaan we het doen!' Maar de uitvoering, daarvan komt vervolgens niets terecht. Als dwarsliggers al worden aangesproken, wijzen ze op aspecten die over het hoofd gezien waren. Of ze stellen dat de

– overigens verder briljante – plannen helaas niet in hun specifieke praktijk passen, waarna iedereen weer overgaat tot de orde van de dag (lees: zijn eigen praktijk).

Advocaten en – vooral – bestuurders van advocatenkantoren zijn regelmatig ook defaitistisch over de mogelijkheden om dingen daadwerkelijk te veranderen. Alleen als de nood aan de man is, kunnen er besluiten genomen worden die ook echt zullen worden uitgevoerd. Zo lijkt de koers van een kantoor vaak meer op die van een botsautootje dan op die van een goedbestuurde bolide. Vooral jongere partners raken hierover soms gefrustreerd. Vaker dan de ouderen zien zij het kantoor als meer dan een verzameling individuen.

Waarom is mensen aan afspraken houden nu eigenlijk zo griezelig? Waarom wordt dat vereenzelvigd met kadaverdiscipline en afrekencultuur? Als ieder bedrijf zo zou worden bestuurd, was de wereldeconomie allang kassiewijle. En een sportploeg zou nooit uit de onderste lagen van de competitie komen. Maar in de advocatuur, waar het kantoor slechts onderdak lijkt te bieden aan een toevallig bijeengebrachte verzameling eigengeerde individuen, is dit de praktijk van alledag. Voor advocaten die dit herkennen, zou het aardig zijn op de eerstvolgende agenda de volgende vragen op te nemen: 'Vinden we het acceptabel dat afspraken niet worden nagekomen?' en 'Hoe onbetrouwbaar mogen onze partners zijn?' Wellicht effent dat de weg naar partnerevaluatie.

Tropische topbaan

VanEps Kunneman VanDoorne is het leidende advocatenkantoor van de Nederlandse Cariben met vestigingen op Aruba, Bonaire, Curaçao, St. Maarten en een Dutch Caribbean Desk in Amsterdam. Ter versterking van ons team zijn we op zoek naar ervaren advocaat-medewerkers die toe zijn aan een tropische uitdaging op Aruba of Bonaire.

Profiel

Je hebt affiniteit met de eilanden die onderdeel uitmaken van de Cariben en beschikt over sterke communicatievaardigheden, zowel in het Nederlands als in het Engels en bij voorkeur ook in het Spaans en/of Papiaments. Op Bonaire zoeken we een allround advocaat uit een algemene commerciële advocatenpraktijk. Op Aruba is ook ervaring met transacties wenselijk.

Wat bieden wij

Wij bieden een dynamisch, internationaal carrièreperspectief en een goede balans tussen werk- en privéleven; werken op het hoogste juridische niveau en leven in de Cariben, in het land Aruba of de Nederlandse bijzondere tropische gemeente Bonaire.

Ben jij de ervaren allround advocaat die wij zoeken? Stuur dan je motivatiebrief, curriculum vitae, cijferlijsten en een verklaring van je advocaatstage per e-mail naar Mandy Badaracco, badaracco@ekvandoorne.com. Bezoek www.ekvandoorne.com/recruit voor meer informatie over deze en andere vacatures.

VanEps Kunneman VanDoorne

Lawyers in Business | Aruba | Bonaire | Curaçao | St. Maarten | Amsterdam

www.ekvandoorne.com www.doingbusinessdutchcaribbean.com

VAN KOUTRIK
ADVOCATEN

ERVAREN ADVOCATEN GEZOCHT

Van Koutrik Advocaten is een kantoor met acht ervaren advocaten die op verschillende terreinen van het recht werkzaam zijn. Wij houden kantoor op basis van kostendeling, waarbij de prijs per maand zeer redelijk is, zeker gezien de toplocatie (hartje Amsterdam-Zuid), van waaruit het plezierig werken is.

Wij zijn op zoek naar enthousiaste, collegiale kantoorgenoten die over een eigen praktijk beschikken. Oog voor kwaliteitsverbetering en vernieuwing vinden wij belangrijk.

Indien u geïnteresseerd bent in een verkennend gesprek kunt u contact opnemen met ons kantoor op

020 676 80 66 (mr. S.J. Beedie)
of per email:
sbeedie@vankoutrikadvocaten.nl.

Advocaat-stagiaire en Advocaat-medewerker

Ben je afgestudeerd en wil graag de theorie in de praktijk brengen bij een succesvol advocatenkantoor? Wil jij jezelf verder ontwikkelen en specialiseren in personenschade? Ben al enige tijd advocaat en ben je toe aan een nieuwe uitdaging?

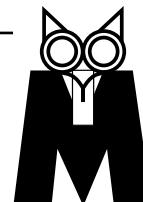
Dan ben je bij SAP Letselschade Advocaten aan het juiste adres. Je kent ons wellicht van de Turkish Airlines-vliegcrash, het trapongeval in Utrecht, de seksueel misbruikzaak RKK, de vuurwerkramp in Enschede, de tabakszaak, de procedure over de rookvrije werkplek etc.

Voor meer informatie en de functie-eisen kun je terecht op onze website www.sapadvocaten.nl

Spreek onze vacatures jou aan, dan ontvangen wij graag jouw sollicitatie met curriculum vitae en cijferlijst.

Je kunt je sollicitatie mailen aan Zo'e Wit (officemanager): z.wit@sapadvocaten.nl

Wij zien ernaar uit je te ontmoeten!

MOSZKOWICZ, MOSZKOWICZ, MOSZKOWICZ & MOSZKOWICZ
ADVOCATEN

Op ons strafrechtkantoor te Amsterdam
is per direct ruimte voor een:

**ADVOCAAT-MEDEWERKER
STRAFRECHT**

schriftelijke reacties met c.v. kunt u richten
aan mr. A. Moszkowicz
Herengracht 464
1017 CA Amsterdam
of mail naar moszkowicz.amsterdam@planet.nl

www.moszkowicz.nl

Een ambitieuze advocaat houdt zichzelf scherp

Soft, kostbaar en tijdrovend? Integendeel, intervisie en peer review zijn de noodzakelijke ontwikkelinstrumenten voor persoonlijke groei.

mr. drs. Richard van Reekum
(Opleidingen in Gezondheidszorg en Advocatuur),
mr. Irma van Willegen
(Meijer Consulting Group),
mr. Elke Vroemen en mr. Anneke Wouters
(beiden OSR Juridische Opleidingen)

Een specialist heeft meer in huis dan vakkennis alleen. Wie onderscheidend wil zijn, is niet alleen een sterke professional met stevige vakkennis maar weet zich ook te profileren in de markt én stelt cliënt en collega's tevreden. Hij zorgt dat hij scherp blijft. Uitwisseling met vakgenoten levert daaraan een belangrijke bijdrage en intervisie en *peer review* zijn daarvoor de instrumenten bij uitstek. En wil de advocatuur zich verder professionaliseren, dan is er ook voor deze beroepsgroep geen ontkomen meer aan.

Natuurlijk stuit deze stelling op de nodige tegenargumenten – we hebben het hier tenslotte wel over advocaten. Een veelgehoorde opvatting is dat de gemiddelde advocaat al veel doet aan intervisie in de vorm van werkoverleg, jurisprudentiebespreking of een ad-hocoverlegje op de gang. Gestructureerde feedback wordt in deze visie beschouwd als een weinig toevoegende bezigheid die onnodig veel tijd en geld kost. Wie veel ervaring heeft en dus 'de slagen van de zweep kent,' laat zich vaak het moeilijkst overtuigen. Wat kan intervisie nog brengen boven op al je ervaring? Daarnaast brengt de solistische werkwijze van de advocaat mee dat intervisie en *peer review* worden ervaren als een

ongewenste en best enge 'kijk in de keuken'. Waarom zou je je open en kwetsbaar opstellen en collega's mee laten kijken? Daarbij blijkt het vaak lastig de strijdbare en positionele houding die het vak vraagt in te wisselen voor een meer vragende, nieuwsgierige houding. Gewend om adviezen en oplossingen te bieden, vindt de gemiddelde advocaat het niet eenvoudig vooral te luisteren en vragen te stellen als een vakgenoot een dilemma aandraagt. Nu bij gestructureerde feedback de aandacht zich bovendien richt op de persoonlijkheid van de advocaat en hoe die optimaal wordt ingezet, wordt het vaak afgedaan als soft of een modegril. Ten slotte bestaat het beeld dat deze ontwikkelinstrumenten van bovenaf worden opgelegd, wat de acceptatie ervan niet ten goede komt.

Dat genoemde argumenten bestaan, betekent echter niet dat ze hout snijden. Integendeel. Gestructureerde feedback is een onmisbaar ontwikkelinstrument voor de individuele advocaat en de beroepsgroep als geheel. Intervisie is geen werkbespreking en gaat verder dan de inhoud van zaken. Het beslaat alle facetten van het vak, de eigen aanpak in de omgang met cliënten, collega's of de rechterlijke macht. Soft? Ook de beroepshouding, inzet en ethische dilemma's kunnen besproken worden. Door reflectie op eigen handelen met vakgenoten in een vertrouwelijke en open sfeer wordt de kwaliteit van de beroepsuitoefening bevorderd. Bij *peer review* is de inhoud van de zaak niet onbelangrijk, maar vooral

staat de integrale aanpak in zaken centraal. Juist omdat persoonlijke en professionele effectiviteit een belangrijke sleutel vormen tot succes draagt gestructureerde feedback bij aan een optimale kwaliteit van de beroepsuitoefening, iets waar iedere advocaat naar dient te streven. En een modegril? Voor andere professionals zoals artsen, psychologen en notarissen is deze werkwijze allang de gewoonste zaak van de wereld.

Met een steeds kritischer wordende maatschappij en cliënten neemt bovendien de concurrentie jegens de advocatuur toe. Juist dan is het essentieel dat advocaten zich blijven onderscheiden, waarbij kwaliteitsinstrumenten als intervisie en *peer review* zeker kunnen helpen. Nu ook de overheid meer grip wil krijgen op de advocatuur en toezicht een belangrijk politiek onderwerp is, is het tijd dat de advocatuur greep houdt op zichzelf middels gestructureerde feedback. Tot slot: de instrumenten worden door de Orde niet verplicht gesteld, maar maken wel deel uit van de Beroepsopleiding en worden – vanwege het grote belang ervan – van harte gestimuleerd. De jongere generatie advocaten lijkt deze werkwijze allang omarmd te hebben; dan kunnen hun meer ervaren en door de wol geverfde collega's toch niet met koudwatervrees achterblijven?

Kortom, een echte specialist is meer dan zijn vakkennis. Ons advies is daarom: intervisie en *peer review*, just do it! Het is inspirerend, plezierig en noodzakelijk.

Draagkrachtberekening,
co-ouderschaps
vermogensopstelling en
de berekening van
het besteedbaar inkomen
na scheiding.
Alles ineens klik,
klik klaar.

Alimentatierekenen is niet moeilijk... Met Split-Online!

Veel advocaten hebben Split-online.nl omarmd als hun pakket. Ze willen nooit meer iets anders! Probeer nu zelf het meest gebruiksvriendelijke en uitgebreide

alimentatierekenprogramma. U kunt Split-online.nl nu gratis testen tot het eind van het jaar! Ga snel naar www.split-online.nl en schrijf u vandaag nog in!

Split-Online.nl: ook voor praktijkgerichte en voordelige (PE) opleidingen!

Split Online is een uitgave van XS2Knowledge B.V. Voor meer informatie kijkt u op de website: www.split-online.nl. Ook kunt u bellen naar 088 - 61 61 261 of stuur een e-mail naar: sales@split-online.nl.

SPLIT
SCHEIDINGSPLANNING
INFORMATIETOOL

ALT KAM BOER ADVOCATEN

CIVIELE CASSATIE ?

- prijsafspraken mogelijk
- ook op basis van toevoeging
- zie onze website voor voorbeeldzaken

Info: mr H.J.W. Alt, Pb. 82228, 2508 EE Den Haag
Tel.: 070 - 358 94 79, fax: 070 - 358 51 97
alt@altkamboer.com, www.altkamboer.com

De nieuwe naam van Toga atelier Schout & Katsantonis:

TOGA
atelier
S c h o u t

Bekijk nu de aanbieding op onze nieuwe website

www.toga-atelierschout.nl

Industrieweg 51 3044 AS Rotterdam
Tel. 010 - 245 07 66 E-mail: info@toga-atelierschout.nl

Berte, Maalsté en Blom Advocaten

BMB Advocaten is gevestigd in Utrecht en Tilburg en richt zich sinds zes jaar met succes op onder meer (jeugd) strafrecht, arbeids-, huur- en familierecht en vreemdelingenrecht. Er heerst een informele en ongedwongen werksfeer met een uitstekende balans tussen werk en privéleven waar alle 13 medewerkers (30 tot 42 jaar) met plezier en inzet werkzaam zijn. Persoonlijke aandacht, laagdrempeligheid en professionaliteit zijn de sterke punten waar het kantoor op beide locaties zijn succes aan heeft te danken.

Voor ons kantoor in Tilburg zoeken wij een:

ADVOCAAT MEDEWERKER en/of (GEVORDERDE) ADVOCAAT-STAGIAIRE

Wij zoeken een enthousiaste, ambitieuze en zelfstandige collega/confrère die zich kan verenigen met de voornoemde sterke punten van ons kantoor en met verve een algemene praktijk kan voeren met de nadruk op straf- en vreemdelingenrecht. Wij bieden uitdrukkelijk de mogelijkheid tot verdere specialisatie en een eigen opleidingsbudget. Daarnaast bieden wij een goede beloning met daarboven een omzetgerelateerde bonusregeling en een bijzonder prettige werkplek en werksfeer.

Sollicitaties voorzien van een curriculum Vitae en bij voorkeur referenties kunnen worden gericht aan:

B. van Nimwegen
Postbus 2245, 3500 GE Utrecht
www.bmbadvocaten.nl

Wie, wat, waar?

Wie vertrok, wie stopte en wie begon voor zichzelf? Bent u zelf onlangs van kantoor gewisseld of eigen baas geworden? Mail ons kort uw verhaal of meld u aan via redactie@advocatenorde.nl.

Aarnhem, B.A.M. van: Bird & Bird LLP te Abu Dhabi

Appelman, mr. M.P.J.: Appelman Advocaten te Purmerend

Baggen, mr. S.: De Haan & Mulder SLP te Barcelona

Balkenende, mr. R.: Advocatenkantoor Palm te Utrecht

Baouch, mw. mr.drs. S.: AKD te Rotterdam

Bergsma, mw. mr. S.: Kooi Advocaten te Dokkum

Blok, mr. A.H.: Bouwman Van Dommelen Advocaten te Veenendaal

Boerjan, mw. mr. K.: Gimbrère International Advocaten te Breda

Brands, mr. M.H.E.: Bruggink & Van der Velden Advocaten Belastingadviseurs BV te Utrecht

Brink, mw. mr. M. ten: Dijkstra Voermans Advocatuur & Notariaat te Utrecht

Comley, mw. mr. J.A.: Blat Advocaten te Maarssen

Deguelle, mw. mr. D.T.J.: Delescen Advocaten te Roermond

Dhoen, mw. mr. S.S.: Greenberg Traurig LLP te Amsterdam

Drion, mr. P.J.M.: Van Traa Advocaten N.V. te Rotterdam

Duyvensz, mr. J.H.: Van Traa Advocaten N.V. te Rotterdam

Dijkmans, mw. mr.drs. I.: Lexsima Advocaten te Amsterdam

Eeuwijk, mr. H.W. van: Advocatenkantoor Van Eeuwijk te Den Haag

Engelen, mw. mr. S.M. van: Loyens & Loeff N.V. te Londen

Franken, mw. mr. R.: Hogan Lovells International LLP te Londen

Galiën, mr. S.G. van der: VOS/ABB te Woerden

Gerdes, mr. H.H.: OK Advocaten te Nieuwe Pekela

Govaerts, mr. M.: Ernst & Young afd. Juridische zaken te Rotterdam

Hazeleger, mw. mr. J.M.: LVG Advocaten te Woudenberg

Herregodts, mr. R.: TDNL Strafrechtadvocaten te Breda

Hindriks-Roose, mw. mr. S.: Bouwman Van Dommelen Advocaten te Werkendam

Honerbom, mr. B.: De Kempenaer Advocaten N.V. te Arnhem

Hoofft, mw. mr.drs. A.J. van.: Bird & Bird te Parijs

Hu, mw. mr. Y.: Allen & Overy te Hong Kong

Huijbers, mr. M.W.: Van Breevoort & Ter Meulen Advocaten te Woerden

Jonkman, mw. mr. M.: Advocatenkantoor Jonkman te Capelle aan den IJssel

Joode, mr. E.H. de: Schipper Noordam Advocaten te Rotterdam

Kleinjan, mw. mr. H.S.: Lexence N.V. te Amsterdam

Klein Gunnewiek, mw. mr. P.J.: Van Benthem & Keulen N.V. te Utrecht

Knotter, mr. H.: Legal Experience Advocaten N.V. te Den Bosch

Kolk, mr. D.J.: Van Traa Advocaten N.V. te Rotterdam

Koster, mr. J.C.: Vuurens & Lagerweij te Delft

Legendijk, mw. mr. C.R.V.: Straatman Koster Advocaten te Rotterdam

Lamers, mr. D.M.: Lamers Van der Kruis Advocaten te Eindhoven

Langeveld, mr. M. van: Allied Advocaten te Breda

Meij, mw. mr. K. van der: Van der Meij Advocaten te Amsterdam

Meijers-Ploegmakers, mw. mr. D.V.: Fort Advocaten N.V. te Amsterdam

Minnen, mr. R.: KPMG Meijburg & Co te Amstelveen

Namaki, mr. A.A.: Namaki Advocatuur te Den Haag

Nierop, mr. C.J.: Jebbink Soeteman advocaten te Amsterdam

Oskam, mw. mr. V.: van Traa Advocaten N.V. te Rotterdam

Palanciyan, mr. L.: Mr. G. Palanciyan Advocaten te Amsterdam

Pans, mw. mr. E.: Kennedy van der Laan te Amsterdam

Plat, mw. mr. N.J.M.: Knuwer & Creutzberg Advocaten te Den Helder

Reeven-Özer, mw. mr. S. van: Advocatenkantoor Daniëls B.V. te Rijen

Rijke, mr. L.J. de: Markiezaat Advocaten te Bergen op Zoom

Rutgers, mw. mr. S.E.: Houthoff Buruma te Amsterdam

Santen, mr. S.A.B. van: Holland van Gijsen Advocaten en Notarissen LLP te Eindhoven

Sauer, mr. H.C.: Berculo Advocaten te Utrecht

Searle, mw. mr. W.: Advocatenkantoor Deijkers te Enkhuizen

Smid, mr. E.: Wintertaling Ondernemingsrecht B.V. te Amsterdam

Smit, mr. A.P.: Ruitinga & Van Noort te Rotterdam

Smits, mw. mr. M.A.B.: Wintertaling Ondernemingsrecht B.V. te Amsterdam

Smits, mw. mr. T.M.J.: Greenberg Traurig LLP te Amsterdam

Sneathlaga, mw. mr. S.E.: Holland van Gijsen Advocaten en Notarissen LLP te Rotterdam

Stap, mr. S.H. van der: Eversheds Faasen B.V. te Rotterdam

Ten Year Itch

Dat Lamers Van der Kruis Advocaten in Eindhoven pas sinds begin oktober bestaat, ligt niet aan **Dirk Lamers'** ambitie. 'Ik wilde eigenlijk altijd al ondernemer zijn. Maar door omstandigheden kwam het er niet van.' Mede dankzij de niet-aflatende *10 year itch* besloot Lamers Pellicaan Advocaten te verlaten en zich aan te sluiten bij de praktijk van Frank van der Kruis. 'Met zijn vastgoedpraktijk en mijn ondernemerspraktijk vullen we elkaar mooi aan. Cliënten reageren positief en het loopt als een trein.'

'Typisch advocatenpand'

Haar overstap naar Blat Advocaten in Maarssen is 'eigenlijk geen echte transfer,' zegt **Joanne Comley**. 'We zaten al in Zeist en ik heb deze vestiging van Blat in Maarssen opgezet. De kantoren hebben dezelfde laagdrempelige en professionele insteek en hopelijk maken we hier dezelfde groei door.' Volgens marktonderzoek zou dat moeten kunnen, zegt Comley, 'want in Maarssen-dorp lijkt behoefte te bestaan aan ons concept.' En het 'typische advocatenpand', waar Comley haar specialisaties personen- en familierecht en ondernemingsrecht combineert, is daarvoor 'zeer geschikt.'

Steyger, mw. mr. E.: Advocaatpraktijk E. Steyger B.V. te Den Bosch
Thissen, mr. L.L.A.M.: Adelmeijer Hoynq Advocaten te Maastricht
Thomas, mr. E.M.J.: TDNL Strafrechtadvocaten te Breda
Timmermans, mw. mr. M.A.M.: Witlox-Tuzkapan advocaten te Amsterdam
Uluman, mw. mr. C.: Endtz & Co Advocaten B.V. te Amsterdam
Versluis, mr. H.: Van der Hel advocaten te Almelo
Vlastuin, mr. J.D. van: Bouwman Van Dommelen Advocaten te Veenendaal
Vollebergt, mr. E.R.: Axon Advocaten te Amsterdam
Westerman, mr. W.G.: Advocatenkantoor Blenheim te Amsterdam
Wielinga-van Dillen, M.J.E.M.: Knegtmans & Van de Wouw Advocaten te Westerhoven
Wijn, mr. R.: De Bok Roijers Gasseling Advocaten te Rotterdam
Witzak, mw. mr. R.M.: Ventoux Advocaten B.V. te Utrecht
Wijnhoff, mw. mr. J.M.: Bosch en Berg Letselschadespecialisten te Almelo
Ytsma, mr. A.R.: Advocatenkantoor Oldenburg te Amsterdam
Zwaga, mr. P.I.A.P.M.: Zwaga Advocaat te Den Haag
Zwetsloot-Mol, mw. mr. C.: Eldermans & Geerts advocaten te Zeist

Nieuw kantoor/ associatie

Advocaatpraktijk E. Steyger B.V. (mw. mr. E. Steyger) te Den Bosch
Advocatenkantoor DavisLemmens (mw. mr. F.M. Lemmens) te Amsterdam
Advocatenkantoor Trendlaw (mr. K. Tunç) te Hengelo
Advocatenkantoor Van Eeuwijk (mr. H.W. van Eeuwijk) te Den Haag
ARTLegal (mw. mr. H.H.J. Verhagen) te Amsterdam
Bert Goedkoop Advocaat (mr. A. Goedkoop) te Breda
Bird & Bird (mw. mr.drs. A.J. van Hooft) te Parijs
Bird & Bird LLP (mr. B.A.M. van Aarnhem) te Abu Dhabi
Blat Advocaten (mw. mr. J.A. Comley) te Maarssen
Campos Legal (mw. mr. L.ten Velden) te 's-Gravenhage
De Maastrichtse Advocaten (mw. mr. S.L.B. Koelman-Duijff) te Maastricht
de mer advocaten (mr. F. Uzumcu) en mr. H. Uzumcu) te 's-Gravenhage
Hens & Prins Advocaten (mw. mr. Q.M.F. Henselijn-Bosker en mw. mr. L.A. Prinsen) te Amsterdam
Hoek Advocaat (mr. H.G.D. Hoek) te Rotterdam

Kurz Advocatuur (mr. S.D. Kurz) te Vleuten
Mr. G. Palancian Advocaten (mr. L. Palancian) te Haarlem
Mr. M.N. Morren advocatuur (mw. mr. M.N. Morren) te Zeist
mr. P.W. Roselle (mr. P.W. Roselle) te Soest
Namaki Advocatuur (mr. A.A. Namaki) te Den Haag
Nexus Advocaten (mr. T.J.P. Jager, mw. mr. J. Linders, mw. mr. L.E.D. Tjeertes en mr. L.A.L. Westerwoudt) te Amsterdam
OK Advocaten (mr. H.H. Gerdes) te Nieuwe Pekela
Robers Advocaten (mw. mr. R.H.H.G. Kroeze) te Groenlo
Siebert & Becker Advocaten (mr. L.J. Becker en mr. J.C. Siebert) te Haarlem
Stamicarbon (mr. M.J.L. Caviet) te Sittard
Service Now (mw. mr. M.D. Siegfried) te Schiphol
Sträter Legal (mw. mr. M.E. Sträter) te Utrecht
Wijsman (mr. J.W.A. Wijsman) te Amsterdam
Wintertaling Ondernemingsrecht B.V. (mr. E. Smid en mw. mr. M.A.B. Smits) te Amsterdam
Zwaga Advocaat (mr. P.I.A.P.M. Zwaga) te Den Haag

Mede-vestiging

Allen & Overy LLP (mw. mr. D.M. Buné) te Shanghai
Bird & Bird (mw. mr.drs. A.J. van Hooft) te Parijs
Bird & Bird LLP (mr. B.A.M. van Aarnhem) te Abu Dhabi
Blat Advocaten (mw. mr. J.A. Comley) te Maarssen
Mr. G. Palancian Advocaten (mr. L. Palancian) te Haarlem
OK Advocaten (mr. H.H. Gerdes) te Nieuwe Pekela

Uit de praktijk

Aarle, mr. B. van Maastricht 26-09-2011
Amersfoort, mr. J.B.C. Amsterdam 01-10-2011
Amma, mw. mr. G. Rotterdam 12-10-2011
Apon, mr. J. Amsterdam 28-09-2011
Appelo, mw. mr. W.K. Amsterdam 01-10-2011
Baaren, mw. mr. M.V. van Den Haag 01-10-2011
Baars, mw. mr. M. Amsterdam 01-10-2011
Beelen, mr. B. van Rotterdam 01-10-2011
Beemsterboer, mr. G. Amsterdam 05-10-2011
Blankers, mr. M.J.H. Den Bosch 30-09-2011

Thuis in Rotterdam

‘Eversheds Faasen was op zoek naar iemand om het M&A team te versterken en ik was toe aan een volgende stap in mijn carrière.’
Stijn van der Stap begon zo’n drie weken geleden bij de Rotterdamse vestiging van het kantoor dat is gespecialiseerd in ondernemingsrecht en de keuze voor dit kantoor was snel gemaakt, zegt hij. ‘Ik wilde graag fusies en overnames blijven doen en op dat gebied heeft Eversheds Faasen een goede naam. Bijkomend voordeel, ik kon gewoon in Rotterdam blijven wonen en werken.’

Boekhorst, mw. mr. I. Eindhoven 30-09-2011
Boon, mw. mr. R. IJsselstein 01-10-2011
Boon, mw. mr. T. Amsterdam 05-10-2011
Brakenhoff, mr. W.J. Rotterdam 06-10-2011
Brandt-Simons van den, mw. mr. C.W.N.C. Den Bosch 01-10-2011
Broekhuis, mr. J.A. Amsterdam 01-10-2011
Deckers, mw. mr. S.W.A. Amsterdam 11-10-2011
Dunnewijk, mr.drs. M. Zaandam 06-10-2011
Elsma, mr. S.E. Amsterdam 11-10-2011
Gabriel, mw. mr. B. Utrecht 01-10-2011
Gosling-Verheijen, mw. mr. E.E.P. Amsterdam 04-10-2011
Gou, mr. J.L. de Amsterdam 07-10-2011
Haan, mw. mr. B.W. de Leeuwarden 01-10-2011
Heijden, mw. mr. P.W. van der Rotterdam 01-10-2011
Hijzen, mr. M. Rotterdam 01-10-2011
Honée, mw. mr. J.S. Den Haag 01-10-2011
Janse, mr. M. Arnhem 01-10-2011
Jongh, mr. K.O. de Buitenpost 01-10-2011
Kuijeren, mw. mr. S.C.A. van Amsterdam 01-10-2011
Laurente, mw. mr. N.V.N.J. de Maas-tricht 01-10-2011
Loorbach, mr. W.J. Rotterdam 30-09-2011
Maduro, mw. mr. N.C. Utrecht 25-09-2011
Meer, mr. T.A. van Amsterdam 29-09-2011
Meijden, mw. mr. A.G.E.M. Amsterdam 01-10-2011

Nabuurs, mr. B.M. Eindhoven 05-10-2011
Oosten, mr. F. van Den Haag 12-10-2011
Rens, mw. mr. N.A.M.L.E. van Amsterdam 01-10-2011
Renz, mr. R.J. Amsterdam 01-10-2011
Mulders, mr. Ph. A. Rotterdam 01-10-2011
Ree, mw. mr. C.L.M. de Utrecht 01-10-2011
Refos, mr. R.N. Amsterdam 01-10-2011
Reumers, mw. dr.mr. M.L.H. Maastricht 01-10-2011
Ribbe, mw. mr. C. Den Haag 01-10-2011
Roos, mr. F.E. Rotterdam 01-10-2011
Sanderse, mw. mr. Y. Den Haag 01-10-2011
Schaberg, mw. mr. H.J. Amsterdam 30-09-2011
Scheijen, L.A.H. van Amsterdam 01-10-2011
Schüssler, mr. M.J. Amsterdam 05-10-2011
Tiethof, mr. D. Maastricht 01-10-2011
Verhaeren-Sterrenberg, mw. mr. M.E.J. Breda 01-10-2011
Vlasblom, mr. D. Den Haag 01-10-2011
Vries, mw. mr. A. de Gieten 01-10-2011
Wetering, mw. mr. L.W. van de Enschede 01-10-2011
Wessel, mw. mr. A. van Rotterdam 30-09-2011
Willemsen- de Vries, mw. mr. C.A. Alphen a/d Rijn 06-10-2011
Winters, mr. C.H.B. Dieren 01-10-2011
Wisse, mr. G.J.J. Eindhoven 05-10-2011
Yung, mr. L.M. Amsterdam 27-09-2011
Zeverter, R. van Amsterdam 05-10-2011

www.sdujurisprudentie.nl

« Inhoud bepaalt de uitkomst »

Hoe vakkundig men ook is, het resultaat wordt door de inhoud bepaald. Met Sdu Jurisprudentie beschikt u over die inhoud. Een ervaren juridische redactie staat garant voor een scherpe selectie van uitspraken voorzien van kwalitatief hoogstaande annotaties. Relevant en altijd actueel. Op papier, maar ook via een online archief, e-mail alerts, apps en seminars.

Sdu Jurisprudentie: kiezen voor de juiste selectie.

Hof van Discipline

Wegens vertrek van de huidige voorzitter ontstaat per 1 juli 2012 de vacature van:

VOORZITTER HOF VAN DISCIPLINE v/m

Het Hof van Discipline, gevestigd in 's-Hertogenbosch, is belast met de tuchtrechtspraak in hoogste instantie volgens de Advocatenwet. Het Hof van Discipline behandelt tevens – in enige instantie – zaken betreffende verzet tegen de inschrijving als advocaat en het verzoek om aanwijzing van een advocaat.

De voorzitter dient een met rechtspraak belast lid van de rechterlijke macht te zijn.

Met het voorzitterschap is een deeltijdfractie van circa 0,6 fte gemoeid. De voorzitter wordt gedetacheerd bij het Hof van Discipline en in verband hiermee zal een detacheringsovereenkomst worden opgesteld tussen het Hof van Discipline en het rechterlijk college waaruit de voorzitter afkomstig is. De functie wordt gehonoreerd op het niveau van senior raadsheer van een gerechtshof.

Inlichtingen omtrent de aard en de inhoud van de functie, alsmede de profielschets en de benoemingsprocedure worden op verzoek verstrekt door de griffier van het Hof van Discipline mr. I.F. Schouwink, telefoon 076 5484607.

Sollicitaties te richten aan H.M. de Koningin en te zenden aan de Minister van Veiligheid en Justitie, Directie Rechtsbestel ter attentie van de heer mr. J.J. Stam, Postbus 20301, 2500 EH Den Haag.

Een afschrift van het verzoekschrift dient gezonden te worden aan de voorzitter van het Hof van Discipline, mr. J.H.C. Schouten, Postbus 70583, 52101 CZ 's-Hertogenbosch.

Sluitingstermijn 30 november 2011

specialist in gezondheidsschade

MEDISCH ADVIES nodig in juridische zaken?

Lechnerconsult is expert op het gebied van gezondheidsschade. Met een vlijmscherp en helder medisch advies staan de specialisten van Lechnerconsult u bij in de vertaalslag van letsel naar personenschade. Van de operatietafel naar de rechtbank.

Lechnerconsult maakt schade inzichtelijk. Bij letselschade, maar ook in arbeidsongeschiktheidsvraagstukken.

Bel voor een vrijblijvende kennismaking met 010 47 62 870 en vraag naar dhr. C. Hoogenkamp.

Lechnerconsult
Schiekade 458
3032 AX Rotterdam

T 010 47 62 870
F 010 47 72 075
E info@lechnerconsult.nl
W www.lechnerconsult.nl

Van de Geschillencommissie

Zie voor uitspraken van de Geschillencommissie het register op www.degeschillencommissie.nl. Onderstaande uitspraken zijn bewerkt door Luuk Hamer, advocaat te Amsterdam. Deze uitspraken staan integraal en geanonimiseerd op BalieNet.

Kunstfout van advocaat

*Arbitraal vonnis d.d. 8 oktober 2010, ADV 09-0335B
(mrs. van der Groen, Broers en Slager)*

Kunstfout van advocaat, overschrijding budget en gewoon doordeclaren: vermindering door commissie.

Klacht

De cliënt heeft zich tot de advocaat gewend vanwege een geschil over de uitbreidingsplannen van een belendend perceel waarin een jeugdhostel is gevestigd. Tijdens het eerste overleg is een maximaal budget bepaald van 5.000 euro. De cliënt ging ervan uit dat de advocaat zijn werkzaamheden en prioriteiten hierop zou afstemmen. De advocaat heeft dit budget echter ver overschreden.

Cliënt verwijt de advocaat dat hij onnodig en op onjuiste gronden een procedure is gestart tegen de funderingsplannen van het hostel en een bezwaarschrift dienaangaande te laat heeft ingediend, waardoor dit niet-ontvankelijk werd verklaard. Desondanks heeft de advocaat voornoemde werkzaamheden wel gedeclareerd. Ook heeft de advocaat niet gereageerd op herhaalde verzoeken om de werkzaamheden op te schorten en bleef hij declaraties zenden die naar de mening van cliënt onvoldoende inzicht gaven in de verrichte werkzaamheden.

Op enig moment is een stagiaire werkzaamheden gaan verrichten voor de cliënt, terwijl hiertoe geen opdracht was verstrekt. Ook voor deze niet-overeengekomen werkzaamheden zijn declaraties verzonden.

Voorts beklagt de cliënt zich over de slordige werkwijze van de advocaat, onnodige acties, het gebrek aan communicatie en het uitblijven van het gewenste

resultaat, alsmede de wijze waarop de advocaat heeft gereageerd op de door de cliënt geuite klachten.

Er is geen opdrachtbevestiging getekend waarin het afgesproken budget is vastgelegd.

Al sinds maart 2009 heeft de cliënt zijn bezwaren geuit tegen de olopemde kosten. Hierop heeft de advocaat voorgesteld om werkzaamheden door een stagiaire te laten verrichten. De cliënt heeft echter laten weten van dit aanbod pas gebruik te zullen maken na uitdrukkelijke toestemming van zijn kant.

Verweer

De advocaat heeft geen verweer gevoerd.

Beoordeling

Ten aanzien van de klachten van de cliënt overweegt de commissie dat door de cliënt is gesteld en door de advocaat niet is weersproken, dat tijdens het eerste gesprek met de advocaat een budget van 5.000 euro overeengekomen is.

Op basis van de stukken en hetgeen ter zitting is besproken, is de commissie gebleken dat de cliënt gaandeweg de inspanningen van de advocaat verschillende keren zijn bezwaren kenbaar heeft gemaakt inzake de kwaliteit van de dienstverlening en de kosten. Dit heeft in maart 2009 geresulteerd in een bespreking van de financiën en het voorstel van de advocaat om een stagiaire een deel van de werkzaamheden te laten verrichten, tegen een lager tarief. Nadien zijn er klaarblijkelijk weer problemen ontstaan inzake de kwaliteit van de dienstverlening en de financiële gevolgen daarvan, hetgeen heeft geresulteerd in een beëindiging van de relatie.

De commissie overweegt voorts dat als niet weersproken vaststaat dat de advocaat een bezwaarschrift tegen de funde-

ringsplannen te laat heeft ingediend, met als gevolg dat de cliënt niet-ontvankelijk werd verklaard en de advocaat ter zake vervolgens wel kosten in rekening heeft gebracht. Voorts is ook onweersproken gebleven hetgeen de cliënt gesteld heeft inzake het gebrek aan communicatie van de advocaat, de onduidelijkheid omtrent de door hem verrichte werkzaamheden en nut en noodzaak daarvan, alsmede met betrekking tot hetgeen door de advocaat gedeclareerd is.

Alles overziend komt de commissie thans tot de conclusie dat de advocaat naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid, gelet op de door hem verrichte inspanningen, niet meer kan verlangen dan reeds door de cliënt is voldaan. Hetgeen betekent dat de cliënt het nog openstaande bedrag ad 2.873,50 euro niet verschuldigd is aan de advocaat.

Beslissing

De cliënt is aan de advocaat niets meer verschuldigd en de advocaat dient een bedrag van 2.837,50 euro te crediteren.

Geen specifieke expertise? Tevoren nagaan

*Bindend advies d.d. 28 september 2010, ADV 09-0309
(mrs. Husson, Hoogeveen-de Klerk en Thunnissen)*

Klacht

De cliënt heeft zich tot de advocaat gewend voor bijstand bij het vaststellen van het vaderschap van zijn overleden vader. Hij begrijpt dat hij moet betalen voor geleverde diensten maar vindt het bedrag te hoog, omdat hij niet

tevreden is over de dienstverlening. De cliënt stelt dat het uurtarief niet duidelijk is gemaakt en dat gefinancierde rechtshulp zou worden onderzocht. Hij stelt voorts dat hij verschillende malen heeft gevraagd of de zaak haalbaar was, hetgeen de advocaat zou hebben bevestigd. Ten slotte stelt hij dat niet duidelijk was of de werkzaamheden die de advocaat heeft verricht wel nuttig en nodig waren, en of de advocaat wel over de vereiste expertise beschikt.

Verweer

De advocaat heeft in opdracht en voor rekening van de cliënt werkzaamheden verricht, en vordert betaling van het openstaande bedrag van € 2.485,25. De afstammings- en erfrechtszaak waren zeer spoedeisend, er moest dezelfde dag nog worden opgetreden. Daardoor is de gemaakte tariefsafpraak niet vastgelegd, zoals gebruikelijk. Zo moest voorkomen worden dat de urn met as van de vader van de cliënt het land zou verlaten. Op enig moment bleek de cliënt niet meer bereikbaar en bleven brieven onbeantwoord. Het verzoek om toevoeging werd afgewezen door de Raad voor Rechtsbijstand. De bestede uren worden op zich niet betwist.

Beoordeling

Eerst ter zitting is duidelijk geworden dat de cliënt de expertise van de advocaat betwist. De gewerkte uren en het tarief zijn door de cliënt alsnog erkend. De commissie overweegt dat niet gebleken is dat de cliënt de advocaat expliciet heeft gevraagd naar zijn expertise op het gebied van DNA, zodat het niet aangaat om een mogelijk ontbreken van deze kennis aan de advocaat tegen te werpen. Voorts is de commissie van oordeel dat niet gebleken is dat de advocaat niet heeft gehandeld zoals van een redelijk handelende en redelijk bekwame advocaat mag worden verwacht.

De commissie is dan ook van oordeel dat de cliënt de openstaande facturen aan de advocaat dient te betalen.

Beslissing

De commissie stelt de betalingsverplichting van de cliënt vast op € 2.485,25.

Noot

Wanneer de cliënt zeer specifieke kennis of ervaring essentieel acht voor de keuze van de advocaat en/of de bereidheid om het gevraagde tarief te betalen, dan dient dat bij het verstrekken van de opdracht duidelijk te zijn. Spoedeisendheid doet daar niet aan af. (LH)

Cliënt betaalt niet

Arbitraal vonnis d.d. 19 oktober 2010, ADV 10-0074B (mrs. Husson, Thunnissen en Slager)

Cliënt verzoekt betalingsregeling, advocaat staat toe, doch cliënt betaalt niet. Geen inhoudelijke klachten, toewijzing in arbitrage

Vordering

De advocaat vraagt veroordeling tot betaling van de openstaande declaratie inclusief incassokosten, samen € 582,20. De advocaat heeft werkzaamheden verricht inzake vaststelling kinderalimentatie en omgang. De declaraties betreffen eigen bijdrage, griffierecht en leges. De cliënt verzocht om een betalingsregeling, de advocaat staat betaling in 2 termijnen toe. Cliënt vraagt betaling in 4 termijnen. Advocaat staat 3 termijnen toe. Cliënt gaat daarmee akkoord, maar betaalt niet, ondanks herhaalde aanmaning.

Verweer

Op het vragenformulier van de commissie heeft de cliënt geen klacht geformuleerd. Ter oplossing heeft de cliënt aangegeven de openstaande vordering te kunnen aflossen met € 50,- per maand.

Beoordeling

De commissie stelt vast dat de advocaat de commissie verzoekt de cliënt te veroordelen tot betaling van de open-

staande declaraties inclusief 15% buitengerechtigde kosten, in totaal € 582,30 te vermeerderen met de wettelijke rente, te rekenen vanaf 10 maart 2010, alsmede de kosten van uittreksel GBA, zijnde € 9,20.

De commissie beschouwt het verzoek van de cliënt aldus dat hij de commissie verzoekt een voor hem haalbare betalingsregeling vast te stellen inhoudende dat hij de openstaande vordering wenst af te lossen met € 50 per maand. De commissie stelt vast dat de cliënt op het vragenformulier van de commissie geen klacht jegens de advocaat heeft geformuleerd. Evenmin heeft de cliënt de (hoogte van de) vordering van de advocaat (gemotiveerd) weersproken.

De commissie is van oordeel dat de niet weersproken vordering, welke haar niet ongegrond of onrechtmatig voorkomt, dient te worden toegewezen. De door de advocaat gevorderde buitengerechtigde incassokosten, groot € 75,95, acht de commissie gelet op de daartoe gestelde incassoarrangeringen redelijk, zodat ook dit verzoek zal worden toegewezen.

Gelet op het voorgaande zal de cliënt worden veroordeeld aan de advocaat een bedrag van € 582,30 te voldoen, te vermeerderen met de wettelijke rente, te rekenen vanaf 10 maart 2010 tot aan het moment van algehele voldoening.

Beslissing

De commissie veroordeelt de cliënt aan de advocaat te betalen € 582,30 te vermeerderen met de wettelijke rente.

Noot

De advocaat is in dit geval al behoorlijk coulant geweest: betaling in 3 termijnen toegestaan, van eigen bijdrage, griffierecht en leges. Het gaat om een toevoegingszaak, zodat de kosten van de rechtsbijstand grotendeels niet voor rekening van de cliënt zijn. De verschuldigdheid wordt feitelijk niet betwist, en inhoudelijke klachten zijn er kennelijk evenmin. Dan volgt onvermijdelijk veroordeling.

(LH)

Van de tuchtrechter

Deze uitspraken zijn geselecteerd en bewerkt door de Commissie Disciplinaire Rechtspraak, bestaande uit P.J.M. Drion, H.J. de Groot, W.F. Hendriksen, H.J.A. Knijff en H. Uhlenbroek. De uitspraken met LJN-nummer zijn integraal te raadplegen op www.tuchtrecht.nl.

Gedrag op politiebureau

Raad van discipline Amsterdam 25 augustus 2010, LJN: YA0915

Misdraging op politiebureau bij bezoek bevriende verdachte.

- Art. 46 *Advocatenwet* (2.1 *Wat in het algemeen niet betaamt*; 3.2 *Grenzen aan de vrijheid van handelen ten opzichte van de wederpartij*; 3.3.2. *Dreigementen*)
- *Gedragsregel* 1

Feiten

Klager is hulpofficier van justitie en kreeg op 28 april 2008 een verdachte voorgeleid van wie het rijbewijs moest worden ingevorderd. Verdachte had geen rijbewijs of ander identiteitsbewijs bij zich en heeft mr. X (een vriend van haar) gebeld om haar te helpen bij het afgeven van haar paspoort. Mr. X heeft zich bij aankomst op het politiebureau als advocaat gelegitimeerd. Klager heeft mr. X over de zaak geïnformeerd en hem meegedeeld dat de verdachte zich recalcitrant gedroeg. Over wat er vervolgens gebeurde, lopen de verklaringen uiteen, maar uiteindelijk is mr. X door twee politieambtenaren naar buiten gebracht. Voordat mr. X het bureau verliet, is een blaastest bij hem afgenomen. De uitslag daarvan was negatief, zodat mr. X met de auto kon vertrekken.

Klacht

Klager verwijt mr. X dat hij zich niet heeft gedragen zoals een behoorlijk advocaat betaamt doordat hij alcoholhoudende drank had genuttigd, zich heeft beroepen op zijn rechten als advocaat terwijl hij door de verdachte als vriend was benaderd, gedreigd heeft met een klacht tegen

klager, zich heeft voorgedaan als lid van de commissie voor politiekachten, geprobeerd heeft het politieonderzoek te manipuleren, vriendschappelijk is omgegaan met de verdachte in aanwezigheid van politieambtenaren, klager onheus heeft bejegend en zich niet aan de huisregels heeft gehouden.

Overwegingen

Het volgende staat vast:

- a. mr. X heeft zich bij binnenkomst op het politiebureau als advocaat gelegitimeerd;
- b. mr. X heeft de verdachte bij binnenkomst in aanwezigheid van politie op beide wangen gezoend;
- c. mr. X heeft een blaastest ondergaan waarvan de uitslag negatief was;
- d. mr. X is door twee politieambtenaren naar buiten gebracht.

Mr. X heeft niet de afstandelijkheid in acht genomen die mag worden verwacht van een advocaat die beroepshalve contact heeft met een verdachte, ook al is hij met deze persoon bevriend. Uit het feit dat mr. X door twee politieambtenaren naar buiten is gebracht, blijkt dat mr. X geen gevolg heeft gegeven aan het verzoek c.q. de vordering het pand te verlaten. Aangezien mr. X de verdachte in de hoedanigheid van advocaat opzocht en hij uitsluitend haar sleutels kwam halen om haar papieren naar het politiebureau te (laten) brengen, had mr. X zich hoe dan ook moeten conformeren aan de verzoeken van klager en/of de andere politieambtenaren. Daarmee heeft mr. X zich gedragen op een wijze die het vertrouwen in de advocatuur heeft beschaamd.

Beslissing

Verklaart de klacht gegrond en legt mr. X de maatregel van enkele waarschuwing op.

Briefgeheim

Raad van discipline Den Haag 31 januari 2011, LJN: YA1500

Gebruikmaking door een advocaat van aan een wederpartij gerichte brieven, waarvan de cliënte op ongeoorloofde wijze kennis heeft genomen, is niet toegestaan.

- Art. 46 *Advocatenwet* (3.3.7 *Wat nooit geoorloofd is*)

Feiten

Mr. X heeft namens S bv een faillissementsaanvraag ingediend tegen klager. Tijdens de behandeling van dit verzoek door de rechtbank heeft mr. X steunvorderingen aangevoerd, waarbij hij een beroep heeft gedaan op brieven die door de postdienst waren bezorgd op het gemeenschappelijk postadres van klager en S bv, onder meer een originele aanmaning van de Belastingdienst, gericht aan klager.

Klacht

Klager verwijt mr. X te hebben meegewerkt aan overtreding van de Wet op het briefgeheim en misbruik daarvan te hebben gemaakt door de rechtbank bewust van onjuiste informatie te voorzien.

Overwegingen

Mr. X heeft aangevoerd dat hij van zijn cliënte had vernomen dat zij en klager één postadres delen en dat de post werd beheerd door een medewerkster van zijn cliënte. Zelfs indien van de juistheid van dit verweer wordt uitgegaan, neemt dat niet weg dat mr. X de verkregen informatie niet zonder meer had mogen gebruiken. Het moet mr. X duidelijk zijn geweest dat zijn cliënte op ongeoorloofde wijze kennis had genomen van aan klager gerichte poststukken. De Raad is van oor-

deel dat mr. X, door gebruik te maken van deze poststukken, verwijtbaar onzorgvuldig met de belangen van klager is omgegaan. De Raad oordeelt dat mr. X zich aan een ernstig overtreding heeft schuldig gemaakt. Omdat mr. X niet eerder voor een dergelijk feit door de tuchtrechter is bestraft, volstaat de Raad met de hierna te vermelden maatregel.

Beslissing raad

- verklaart de klacht gegrond;
- legt ter zake de maatregel op van een enkele waarschuwing.

Zorgplicht voor levenspartner cliënt

Raad van discipline Amsterdam 1 december 2010, LJN: YA1183

De zorgplicht van de advocaat strekt zich onder omstandigheden ook uit tot de levenspartner van zijn cliënt, indien deze bij het geschil betrokken raakt.

- Art. 46 *Advocatenwet* (4 *Wat de advocaat betaamt t.o.v. derden*; 4.3 *Financieel belanghebbenden*)

Feiten

Mr. X stond de echtgenote van klager bij als eiseres in een kort geding dat ertoe strekte haar ex-echtgenoot te laten meewerken aan de verkoop van de voormalige echtelijke woning. De ex-echtgenoot onthield zijn toestemming aan de verkoop van de woning en had daarop bovendien conservatoir beslag gelegd ter verzekering van zijn vordering op zijn ex-echtgenote uit hoofde van zijn aandeel in de overwaarde van de woning.

Tijdens de zitting heeft de voorzieningenrechter getracht een schikking tussen partijen te bewerkstelligen. De zitting is vervolgens geschorst voor overleg tussen partijen. Mr. X en haar cliënte – de echtgenote van klager – kwamen tot de conclusie dat zij geen alternatieve zekerheid kon stellen door middel van haar nieuwe woning omdat die op naam van klager was gesteld. Op aanraden van mr. X heeft

haar cliënte vervolgens klager benaderd met de vraag of deze wilde meewerken met een ‘borgstelling’.

Bij hervatting van de zitting hebben partijen de voorzieningenrechter kenbaar gemaakt dat zij elkaar konden vinden op basis van door klager te stellen zekerheid. De voorzieningenrechter heeft vervolgens de tekst van een vaststellingsovereenkomst geformuleerd, waarvan de strekking is dat klager zich hoofdelijk aansprakelijk stelt voor de gepretendeerde vordering van de echtgenoot van klagers echtgenote, welke vaststellingsovereenkomst door partijen is ondertekend.

De advocaat van de ex-echtgenoot van klagers echtgenote heeft vervolgens klager mede gedagvaard in de (bodem)procedure betreffende de overwaarde van de woning.

Klacht

Klager verwijt mr. X dat die:

- 1 haar zorgplicht tegenover klager heeft geschonden doordat klager zich in het kader van de schikking niet borg heeft gesteld voor, maar hoofdelijk aansprakelijk is geworden voor een (mogelijke) schuld van de echtgenote van klager aan haar ex-echtgenoot;
- 2 niet heeft voorkomen dat klager als gevolg van zijn hoofdelijk medeschuldenaarschap partij is geworden in een procedure tussen zijn echtgenote en haar ex-echtgenoot.

Overwegingen

De raad stelt voorop dat een advocaat bij de behandeling van een zaak een zorgplicht heeft tegenover de eigen cliënt, die zich onder omstandigheden ook uitstrekt tot de levenspartner van zijn cliënt, indien deze bij het geschil betrokken raakt.

De hoofdelijke aansprakelijkheid is niet ontstaan op initiatief van mr. X, maar kennelijk voorgesteld door de voorzieningenrechter. Hoewel deze aansprakelijkheid de wederpartij in een (enigszins) sterkere positie heeft gebracht dan bij een borgstelling, ging de zorgplicht van mr. X in de gegeven omstandigheden niet zo ver dat mr. X klager als derde heeft moeten behoeden voor het tekenen van de vaststellingsovereenkomst.

Daarbij acht de raad van belang dat van een op voorhand ondeugdelijke vordering van de tegenpartij blijkbaar geen sprake was, zodat de echtgenote van klager geen andere optie had dan het stellen van alternatieve zekerheid. Met een minder vergaande vorm van zekerheid, zoals een borgtocht, zou de tegenpartij mogelijk geen genoeg hebben genomen.

Een eventuele klacht over de niet voorziene mededagvaarding van klager na diens ondertekening van de vaststellingsovereenkomst behoort te worden gericht tot de advocaat van de tegenpartij en niet aan het adres van mr. X.

Beslissing raad

Verklaart de klacht ongegrond.

Overname toevoegingszaak

Raad van discipline Den Bosch 15 november 2010, LJN: YA 1203

Een advocaat die een zaak van een andere advocaat overneemt waarin een toevoeging is afgegeven, dient uit eigen beweging tot financiële afrekening met zijn voorganger over te gaan.

- Art. 46 *Advocatenwet* (4.5 *Welwillendheid in het algemeen*; 5.5 *Nakomen van financiële verplichtingen*)
- *Gedragsregels* 17, 23 lid 1 en 33

Feiten

Mr. X heeft het dossier in een strafzaak, inclusief de toevoeging, van mr. A overgenomen. Kort daarna heeft mr. A een opgave verstrekt van de door hem in de zaak verrichte werkzaamheden, met het verzoek aan mr. X te zijner tijd een voorstel tot verrekening te doen. Mr. A heeft enkele malen schriftelijk en telefonisch aan mr. X verzocht om tot financiële afwikkeling over te gaan. Mr. X heeft op die verzoeken niet gereageerd. Daarop heeft mr. A de tussenkomst van de deken verzocht. Mr. X heeft aan de deken bericht dat hij nog geen wijziging van de toevoeging heeft aangevraagd en

de toevoeging – op advies van de rechtbank – heeft teruggestuurd aan mr. A, zodat deze zijn uren alsnog in rekening kon brengen. De deken heeft vervolgens bezwaar tegen mr. X gemaakt.

Dekenbezwaar

- 1 Mr. X heeft jegens mr. A niet de welwillendheid en het vertrouwen in acht genomen die ten grondslag behoren te liggen aan de onderlinge verhouding tussen advocaten;
- 2 de organisatie en inrichting van het kantoor van mr. X zijn niet in overeenstemming met de eisen van een goede praktijkuitoefening;
- 3 mr. X heeft niet de financiële nauwgezetheid en zorgvuldigheid die hem betaamde in acht genomen.

Overwegingen

- 1 Het had op de weg van mr. X gelegen uit eigen beweging tot financiële afrekening met mr. A over te gaan. In ieder geval had van hem verwacht mogen worden dat hij binnen een redelijke termijn de verzoeken van mr. A beantwoordde. De door mr. X aangevoerde omstandigheden vormen geen enkel beletsel om op de verzoeken van mr. A in te gaan. Het eerste bezwaar is gegrond.
- 2 Het feit dat mr. X zelf nalatig is geweest in de financiële afrekening met mr. A rechtvaardigt niet de conclusie dat de financiële organisatie van het kantoor van mr. X niet in orde is. Het tweede bezwaar is ongegrond.
- 3 Een advocaat is gehouden tot nauwgezetheid en zorgvuldigheid in financiële aangelegenheden. Mr. X heeft verzuimd een wijziging van de toevoeging aan te vragen, heeft vervolgens nagelaten eigener beweging over te gaan tot financiële afrekening met mr. A en heeft zelfs gedurende een lange periode in het geheel niet gereageerd op verzoeken van mr. A daartoe. Mr. X is verwijtbaar tekortgeschoten en heeft zich aldus niet gedragen zoals een behoorlijk advocaat betaamt. Het derde bezwaar is gegrond.

Gelet op het tuchtrechtelijk verleden van mr. X wordt na te melden maatregel passend en geboden geoordeeld.

Beslissing raad

- verklaart de onderdelen 1 en 3 van het bezwaar gegrond;
- legt aan mr. X ter zake de maatregel van berisping op.

Informatieplicht cassatieadvocaat

Raad van discipline Den Haag 11 oktober 2010, LJN: YA1306

De cassatieprocedure heeft weliswaar een bijzonder karakter, maar ook een cassatieadvocaat is verplicht zijn cliënt naar behoren te adviseren en te informeren over de gang van zaken.

- *Art. 46 Advocatenwet (1.2 De vereiste communicatie met de cliënt)*

Feiten

Klager heeft een negatief cassatieadvies gekregen van mr. A en heeft zich vervolgens gewend tot mr. X. Mr. X heeft klager vervolgens als volgt geschreven: '[...] Ik zal zeker een toevoeging willen aanvragen, doch merk op dat de gemiddelde duur voor afdoening zo'n vier weken bedraagt. Ik bericht u nu reeds dat (al) hetgeen dat ziet op de hier de draagkracht bepalende factoren behoort tot het domein van de feitenrechter. Ook de weg van die factoren is vooreerst voorbehouden aan de feitenrechter. Ik zal derhalve aan de hand van het dossier moeten nagaan of en zo ja hoeveel ruimte er is voor cassatie. Ik noteerde dat de cassatietermijn verstrijkt op 21 mei a.s.' Mr. X heeft op de dag voor het verstrijken van de cassatietermijn een verzoekschrift tot cassatie ingediend en dat vervolgens aan klager toegezonden. Enkele maanden later heeft mr. X klager een kopie van het ingediende verzoekschrift en het verslag van de zitting in hoger beroep toegezonden. Daarbij heeft hij klager erop gewezen dat, voor zover dat verslag hem nog aanleiding zou geven tot op- en aan-

merkingen met betrekking tot het reeds ingediende verzoekschrift tot cassatie, nog zekere tijd de mogelijkheid tot aanvulling bestond.

Het cassatieberoep is verworpen.

Klacht

Klager verwijt mr. X dat die:

- a hem en zijn advocaat niet althans onvoldoende heeft geïnformeerd;
- b niet althans onvoldoende tegemoet gekomen is aan de wensen van klager met betrekking tot de voor hem behandelde cassatieprocedure;
- c niet voldoet aan verzoeken van klager om te reageren op de door klager gestelde vragen;
- d telefonisch niet dan wel zeer slecht bereikbaar is en geen tijd heeft om klager te woord te staan.

Overwegingen

Mr. X is tekortgeschoten in zijn zorg jegens zijn cliënt, waar het de communicatie betreft. De cassatieprocedure heeft weliswaar een bijzonder karakter, maar ook een cassatieadvocaat is, evenals iedere andere advocaat, verplicht zijn cliënt naar behoren te adviseren en te informeren over de gang van zaken. Mr. X kan zich onvoldoende verplaatsen in de positie van een cliënt, hetgeen tot misverstanden heeft geleid. Mr. X heeft klager niet, althans onvoldoende geïnformeerd waarom hij in afwijking van het eerder door mr. A verstrekte negatieve cassatieadvies wel kansen zag in cassatie. Voorts heeft mr. X klager het verzoekschrift tot cassatie pas na de indiening ervan bij de Hoge Raad doen toekomen. De raad acht het aannemelijk dat mr. X ook andere mogelijkheden tot communicatie heeft geweigerd, althans onvoldoende aandacht aan verzoeken van klager heeft besteed. Omdat soortgelijke klachten eerder tegen mr. X gegrond zijn bevonden, acht de raad na te melden maatregel passend.

Beslissing

- verklaart de klacht gegrond;
- legt mr. X de maatregel op van voorwaardelijke schorsing voor de duur van twee weken met een proeftijd van een jaar.

Cursusagenda Sdu Juridische Opleidingen

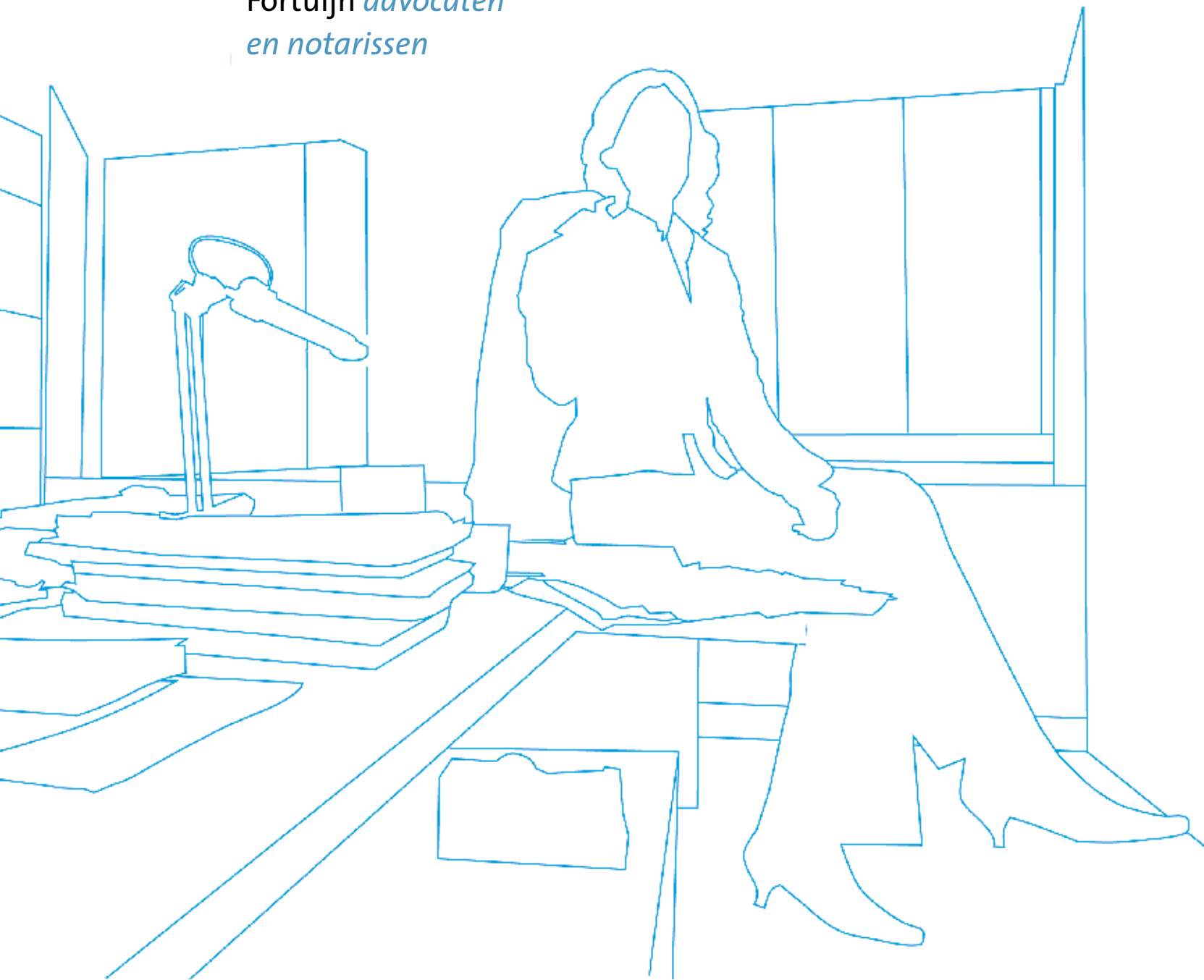

Datum	Cursus	Locatie	Punten	Kosten
8 november	Het herziene testament van de 21 ^e eeuw in de praktijk*	Breukelen	5 PO	€ 645,-
9 november	Persoonlijke overtuigingskracht voor advocaten***	Utrecht	6 PO bv	€ 695,-
9 november	Burenrecht*	Breukelen	6 PO	€ 695,-
9 november	Etikettering van diervoeder in de praktijk	Rotterdam		€ 545,-
10 november	Vastgoedcontracten**	Breukelen	6 PO	€ 695,-
10 november	UAV**	Houten	6 PO	€ 695,-
10 november	Wet cliëntenrechten zorg*	Breukelen	6 PO	€ 695,-
11 november	Privacy op de werkplek*	Breukelen	4 PO	€ 545,-
15 november	Wegwijs in het werkgeversaansprakelijkheidsrecht*	Rotterdam	5 PO	€ 645,-
16 november	Alimentatierecht**	Breukelen	6 PO	€ 695,-
16 november	Letselschade*	Breukelen	6 PO	€ 695,-
17 november	Tekortschieten, verzuim en schadevergoeding**	Breukelen	4 PO	€ 545,-
17 november	Rolreglement en roladministratie voor advocaten*	Breukelen	5 PO	€ 645,-
17 november	BV of personenvennootschap nieuwe stijl? De keuze-bepalende factoren voor de ondernemer**	Rotterdam	4 PO	€ 545,-
18 november	De statutair directeur**	Breukelen	5 PO	€ 645,-
21 & 28 november	Intensieve praktijkcursus Belastingrecht*	Breukelen	15 PO	€ 1295,-
22 november	De scheidende ondernemer**	Breukelen	5 PO	€ 645,-
22 november	Voorkom ongevallen in de letselschadepraktijk**	Rotterdam	6 PO	€ 695,-
23 november	Bijblijfcollage Aanbestedingsrecht**	Hoofddorp	5 PO	€ 645,-
23 november	De frauderende werknemer*	Breukelen		€ 645,-
24 november	Huurprijzen van woonruimte en bedrijfsruimte***	Rotterdam	4 PO	€ 545,-
25 november & 2 december	Basiscursus Erfrecht*	Rotterdam	10 VSO/ PO	€ 1145,-

Meer informatie en inschrijven: www.sdu.nl/opleidingen

Pels Rijcken
& Droogleever
Fortuijn *advocaten*
en notarissen

**Profielschets. Voorpaginanieuws en
maatschappelijk relevant werk.
Hoge verwachtingen. Herkenbaar?
Voor ons wel.**

Haal je PO-punten aan de Universiteit van Amsterdam!

Het Eggens Instituut voor Juridisch Postacademisch Onderwijs is onderdeel van de Universiteit van Amsterdam en heeft tot doel een ieder die werkzaam is in de juridische praktijk mogelijkheden te bieden tot professionele bij- en nascholing. De toepassing van de juridische theorie in de praktijk staat daarbij centraal. De cursussen vinden plaats in de Oudemanhuispoort van de Universiteit van Amsterdam.

Arbeidsrecht

• 4 en 5 november	NAC: Arbeidsprocesrecht in beweging	7PO	€ 795,-
• 30 november	Congres Europa en Arbeidsrecht anno 2011	5PO	€ 300,-
• 1 december	Capita selecta Ontslagrecht	3PO	€ 345,-
• 8 december	Actualiteiten Arbeidsrecht	4PO	€ 395,-

Bestuursrecht

• 31 okt., 7 nov.	Verdieping overheidsaansprakelijkheid	12PO	€ 1.100,-
• 9 november	Wabo	6PO	€ 595,-
• 17 november	Actualiteiten vreemdelingenrecht	4PO	€ 395,-
• 24 november	Actualiteiten bestuursrecht	4PO	€ 395,-
• 2 december	Handhaving volgens de Awb	4PO	€ 395,-
• 8 december	Actualiteiten Wro	4PO	€ 395,-
• 12 december	Bestuursprocesrecht	5PO	€ 595,-

NIEUW

Financieel recht

• 26 okt., 2, 16 en 23 nov.	Leergang Wft essentials	16PO	€ 1.350,-
• 28 okt., 25 nov.	Zorgplicht financiële dienstverlening	8PO	€ 695,-
• 9 december	Actualiteiten Wft	4PO	€ 395,-
2012 een extra cursus:			
• 26 jan. en 16 feb.	Zorgplicht financiële dienstverlening	8PO	€ 695,-

Jeugdrecht

• 3 november (start)	Lezingencyclus "Rechten van het kind"	20PO	€ 500,-
• 24 november	Verdieping Jeugdstrafrecht	6PO	€ 595,-
• 19 december	Verdieping Civiel Jeugdrecht	6PO	€ 595,-
2012:			
• 8, 15, 22 en 29 maart	De praktische jeugdrechtadvocaat		

Ondernemingsrecht

• 8 november	Besluiten van de rechtspersoon	4PO	€ 395,-
• 15, 22, 29 november	Onderneming in zwaar weer	12PO	€ 1.100,-
• 1 december	Actualiteiten ondernemingsrecht	4PO	€ 395,-
• 15 december	Bestuurdersaansprakelijkheid bij rechtspersonen	4PO	€ 395,-

Personen- familierecht

• 2 november	Actualiteiten huwelijksvermogensrecht	4PO	€ 395,-
• 30 november	Actuele jurisprudentie familierecht	6PO	€ 595,-

Privaatrecht

• 3 november	Actualiteiten huurrecht woonruimte	4PO	€ 395,-
• 11, 18 november	Basiscursus burgerlijk procesrecht	12PO/VSO	€ 1.100,-
• 14 november	Contracten maken	6PO	€ 595,-
• 21 november	Actualiteiten insolventierecht	4PO	€ 395,-
• 5 december	Algemene voorwaarden in de praktijk	4PO	€ 395,-
• 6 december	Actualiteiten huurrecht bedrijfsruimte	4PO	€ 395,-
• 7 december	Actualiteiten burgerlijk procesrecht	4PO	€ 395,-
• 14 december	Actualiteiten algemeen vermogensrecht	6PO	€ 595,-
• 20 december	Actualiteiten en verdieping Beslagrecht	4PO	€ 395,-
• 21 december	Basiscursus koop en consumentenkoop	6PO	€ 595,-

Strafrecht

• 1 november	Basiscursus strafrecht	6PO	€ 595,-
• 10 november	DNA- en andere deskundigen	4PO	€ 395,-
• 1 december	Actualiteiten strafrecht	4PO	€ 395,-

Vaardigheden

• 30 november	Conflicthantering in de juridische praktijk	6PO	€ 595,-
---------------	---	-----	---------

Verzekeringsrecht

• 4 november	ACIS symposium: Aansprakelijkheidsverzekering	4PO	€ 395,-
• 16 december	Actualiteiten Verzekeringsrecht	4PO	€ 395,-

Informatie en aanmelding

**Eggens Instituut voor
Juridisch Postacademisch
Onderwijs**

Universiteit van Amsterdam,
Faculteit der Rechtsgeleerdheid

tel: (020) 525 3407

e-mail: pao-fdr@uva.nl

website: www.jur.uva.nl/eggens